

RAPORT

Diagnoza Lokalna w obszarze bezdomności na terenie Partnerstwa Lokalnego: STRZELCE OPOLSKIE

*Diagnoza została przeprowadzona w ramach Zadania 4 projektu 1.18
„Tworzenie i rozwijanie standardów usług pomocy i integracji społecznej”
-w zakresie standaryzacji pracy z bezdomnymi
w tym: opracowanie modelu „Gminnego Standardu Wychodzenia z Bezdomności”*

WROCLAW, 2012

Zamawiający:
Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta

Wykonawca:
mgr Aneta Wiącek

Współpraca:
mgr Marta Bernaś-Dziedzińska
mgr Andrzej Krzewski
mgr Maria Schindler
mgr Aneta Uss-Lik
dr Sławomir Mandes

Spis treści

1.	Wstęp	5
a)	cel główny oraz cele szczegółowe realizowanych diagnoz lokalnych	5
b)	zakres realizacji diagnozy lokalnej: techniki badawcze, próba, analizowane dokumenty, terminy	6
2.	Wstępna charakterystyka gminy/gmin na obszarze Partnerstwa Lokalnego (DR)	7
a)	podstawowe zmienne społeczno-demograficzne.....	7
b)	wskaźniki zatrudnienia	10
c)	wskaźnik bezrobocia.....	11
d)	typ gminy (miejski, miejsko-wiejski, wiejski)	12
e)	wskaźniki mierzące skalę korzystania z systemu pomocy społecznej	12
f)	kwestie związane z polityką mieszkaniową (zasoby gospodarki komunalnej, struktura własności mieszkań, kwestie związane z eksmisjami)	13
3.	Ogólna charakterystyka problemów społecznych na obszarze którym zawiązane zostało Partnerstwo Lokalnego	16
a)	krótka charakterystyka problemów społecznych występujących na terenie zawiązanego Partnerstwa na podstawie DR.....	16
b)	hierarchia problemów społecznych na podstawie DR.....	18
c)	przedstawienie problematyki bezdomności w kontekście innych problemów społecznych na podstawie DR.....	19
4.	Szczegółowa analiza problemu bezdomności w kontekście materiałów zastanych (DR) 28	
a)	dane ilościowe pochodzące z DR dotyczące bezdomności gromadzone przez ośrodki pomocy społecznej	28
b)	metodologiczna oraz merytoryczna ocena diagnozy bezdomności: czy była realizowana, czy jest aktualna, czy była ponawiana (panelowa), w jakim zakresie (jak głęboko) dokonywano diagnozy, czy była wykorzystywana w dokumentach	30
c)	opisane działania mające rozwiązywać problem bezdomności	31
d)	konkretne formy działań z bezdomnymi (zaznaczmy nawet jeśli są wymienione)	31
e)	finanse	32
5.	Postrzeganie bezdomności jako lokalnego problemu społecznego z perspektywy kluczowych informatorów (IDI)	32
a)	znaczenie (ranga) bezdomność wśród problemów społecznych gmin/y oraz stosunek do bezdomności przedstawicieli instytucji zajmujących się rozwiązywaniem problemów społecznych i lokalnych elit	32
b)	ocena skali zjawiska bezdomności w gminie/ach zdaniem respondentów (także ujęciu dynamicznym).....	34
c)	charakter bezdomności i –ewentualnie –dynamika zmian oraz najważniejsze potrzeby osób bezdomnych w gminie/ach	34
d)	stosunek społeczności lokalnej do bezdomności.....	36
6.	Ocena systemu wsparcia osób bezdomnych na terenie Partnerstwa Lokalnego (IDI z osobami kluczowymi).....	38
a)	funkcjonowanie systemu pomocy osobom bezdomnym w zakresie prewencji bezdomności.....	38
b)	funkcjonowanie systemu pomocy osobom bezdomnym w zakresie świadczenia usług z zakresu pomocy doraźnej	39
c)	funkcjonowanie systemu pomocy osobom bezdomnym w zakresie świadczenia usług z zakresu integracji społecznej	40
d)	współpraca międzyinstytucjonalna.....	42

e) najważniejsze wady i zalety lokalnego systemu pomocy osobom bezdomnym	43
f) najpilniejsze potrzeby systemu pomocy osobom bezdomnym	44
w Partnerstwie	44
7. Ocena systemu wsparcia dokonana przez osoby bezdomne	44
a) charakterystyka badanej grupy	44
b) system wsparcia	48
c) sytuacja społeczno-ekonomiczna bezdomnych	55
Różne zachowania społeczne	58
Sytuacja finansowa	60
d) sytuacja prawna osób bezdomnych	61
e) profil psychospołeczny	62
Kapitał społeczny	63
Wsparcie społeczne	64
f) sytuacja zdrowotna	67
g) wchodzenie i wychodzenie z bezdomności	68
Przyczyny popadnięcia w bezdomność	71
8. Wnioski i rekomendacje dla systemu wsparcia w Partnerstwie Lokalnym (na podstawie IDI z osobami kluczowymi, wywiadów kwestionariuszowych z osobami bezdomnymi oraz analizy dokumentów) obejmujące zakres prewencji i pomocy sprofilowanej oraz rozwiązania systemowe	73
I. Aneks	76
1. Lista przebadanych dokumentów w ramach analizy danych zastanych (DR)	76
2. Dyspozycje do wywiadów indywidualnych z przedstawicielami instytucji/organizacji działającymi na rzecz osób bezdomnych	77
3. Kwestionariusz wywiadu z osobami bezdomnymi	84

Spis rysunków i tabel

Rys. 1 Liczba mieszkań z uwzględnieniem własności	14
Rys. 2 Rozkład liczebności poszczególnych grup podzielonych ze względu na długość bezdomności	45
Rys. 3 Najczęstsze miejsce pobytu bezdomnego w ciągu ostatniego roku	46
Rys. 4 Czas przebywania na terenie gminy	47
Rys. 5 Wykorzystanie instytucji systemu wsparcia osób bezdomnych	49
Rys. 6 Najbardziej pożądane formy wsparcia zdaniem osób bezdomnych	51
Rys. 7 Ocena ośrodka pomocy społecznej	52
Rys. 8 Ocena placówki na skali ocen szkolnych, w której badani aktualnie przebywają	53
Rys. 9 Ocena różnych aspektów placówki, w której badani aktualnie przebywają	54
Rys. 10 Aktualna sytuacja zawodowa badanych	55
Rys. 11 Źródła dochodu osób bezdomnych	57
Rys. 12 Rozkład dochodów badanych	58
Rys. 13 Zróżnicowane zachowania społeczne: występowanie	59
Rys. 14 Aktualna sytuacja finansowa badanych	60
Rys. 15 Aktualna sytuacja prawna badanych	61
Rys. 16 Patologie społeczne wśród badanych	62
Rys. 17 Kapitał społeczny wśród badanych	63
Rys. 18 Wsparcie społeczne badanych ze strony otoczenia społecznego	65

<i>Rys. 19 Dobrostan psychiczny badanych.....</i>	66
<i>Rys. 20 Zdrowie badanych.....</i>	67
<i>Rys. 21 Działania podjęte przez badanych w celu wyjścia z bezdomności .....</i>	69
<i>Rys. 22 Najlepsze, według badanych, sposoby wspierania wychodzenia z bezdomności .....</i>	70
<i>Rys. 23 Deklarowane przez badanych przyczyny popadnięcia w bezdomności .....</i>	72
<i>Tabela 1 Zasoby ludzkie na terenie gminy.....</i>	8
<i>Tabela 2 Rozwój inwestycyjny gminy .....</i>	8
<i>Tabela 3 Dane finansowe obrazujące kondycję gminy .....</i>	9
<i>Tabela 4 Wskaźniki demograficzne dla gminy .....</i>	10
<i>Tabela 5 Charakterystyka rynku pracy na podstawie liczby zatrudnionych .....</i>	10
<i>Tabela 6 Odsetek zarejestrowanych bezrobotnych .....</i>	11
<i>Tabela 7 Stopa bezrobocia,.....</i>	12
<i>Tabela 8 Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w gminie Strzelce Opolskie.....</i>	12
<i>Tabela 9 Liczba mieszkań z uwzględnieniem własności .....</i>	13
<i>Tabela 10 Liczba postępowań eksmisyjnych, źródło: .....</i>	16
<i>Tabela 11 Struktura zaległości w opłatach czynszowych .....</i>	16
<i>Tabela 12 Zestawienie przyczyn przyznania pomocy z OPS, źródło: Sprawozdanie MPiPS-03 za 2010 rok.....</i>	19
<i>Tabela 13 Analiza sprawozdania rocznego MPiPS – 03.....</i>	22
<i>Tabela 14 Analiza sprawozdania OPS .....</i>	24
<i>Tabela 15 Analiza uchwał budżetowych.....</i>	25
<i>Tabela 16 Analiza sprawozdawczości policji .....</i>	25
<i>Tabela 17 Analiza sprawozdawczości Straży Miejskiej .....</i>	26
<i>Tabela 18 Analiza statutu gminy.....</i>	26
<i>Tabela 19 Analiza regulaminu organizacyjnego gminy .....</i>	26
<i>Tabela 20 Analiza dokumentów organizacyjnych OPS.....</i>	27
<i>Tabela 21 Analiza projektów finansowanych ze środków unijnych .....</i>	27
<i>Tabela 22 Analiza sprawozdawczości służby zdrowia .....</i>	28
<i>Tabela 23 Kwestionariusz wypełniany przez OPS .....</i>	30
<i>Tabela 24 Rozkład liczebności poszczególnych grup podzielonych ze względu na długość bezdomności .....</i>	45
<i>Tabela 25 Miejsce pobytu w przeciągu ostatniego roku .....</i>	46
<i>Tabela 26 Czas przebywania na terenie gminy .....</i>	47
<i>Tabela 27 Liczba dzieci .....</i>	48
<i>Tabela 28 Wykorzystanie i ocena użyteczności instytucji systemu wsparcia osób bezdomnych .....</i>	50
<i>Tabela 29 Odsetek bezdomnych, którym odmówiono pomocy.....</i>	51
<i>Tabela 30 Odsetek bezdomnych korzystających z pomocy OPS .....</i>	52
<i>Tabela 31 Ocena pomocy uzyskiwanej w aktualnym miejscu pobytu .....</i>	53
<i>Tabela 32 Ocena placówki aktualnego pobytu badanych .....</i>	54
<i>Tabela 33 Aktualna sytuacja zawodowa badanych.....</i>	56

<i>Tabela 34 Deklarowane źródła dochodów w bieżącym roku .....</i>	58
<i>Tabela 35 Deklarowana przez badanych wysokość dochodu na miesiąc .....</i>	58
<i>Tabela 36 Różne zachowania społeczne .....</i>	59
<i>Tabela 37 Aktualna sytuacja finansowa badanych .....</i>	61
<i>Tabela 38 Aktualna sytuacja prawna badanych .....</i>	62
<i>Tabela 39 Patologie społeczne wśród badanych .....</i>	63
<i>Tabela 40 Kapitał społeczny wśród badanych .....</i>	64
<i>Tabela 41 Wsparcie społeczne badanych ze strony otoczenia społecznego .....</i>	65
<i>Tabela 42 Dobrostan psychiczny badanych .....</i>	66
<i>Tabela 43 Zdrowie badanych .....</i>	67
<i>Tabela 44 Odsetek badanych deklarujących orzeczenie o niepełnosprawności .....</i>	68
<i>Tabela 45 Działania podjęte przez badanych w celu wyjścia z bezdomności .....</i>	70
<i>Tabela 46 Najlepsze, według badanych, sposoby wspierania wychodzenia z bezdomności ....</i>	71
<i>Tabela 47 Miejsce pobytu w okresie poprzedzającym zostanie bezdomnym .....</i>	72
<i>Tabela 48 Deklarowane przez badanych przyczyny popadnięcia w bezdomności .....</i>	73

1. Wstęp

a) cel główny oraz cele szczegółowe realizowanych diagnoz lokalnych

Niniejszy raport jest efektem prac badawczych prowadzonych od listopada 2011r. do stycznia 2012 r., polegających na analizie zbioru istniejących danych dotyczących problemu bezdomności na terenie Partnerstwa Lokalnego. Przygotowany dokument został opracowany na potrzeby Projektu 1.18 Zadanie 4 oraz w związku z przygotowaniem przez Partnerstwo Lokalne wniosku o dofinansowanie w konkursie realizowanym w ramach tegoż projektu. Ponadto, niniejsze opracowanie może być wykorzystane do wszelkich innych prac związanych z poszukiwaniem rozwiązań w obszarze bezdomności na terenie gminy realizującej obecnie działania w ramach Partnerstwa Lokalnego.

Celem głównym realizowanych badań było uzyskanie maksymalnie zobiektywizowanej wiedzy o systemie wsparcia dla osób bezdomnych na obszarze partnerstwa lokalnego, w szczególności o zasadach funkcjonowania systemu, jego najważniejszych deficytach i zasobach w kontekście rozwiązywania problemu bezdomności.

Cele szczegółowe prowadzonych badań obejmują określenie:

- w jaki sposób problematyka bezdomności jest ujmowana w dokumentach (jeśli w ogóle jest wyszczególniana jako odrębne zagadnienie);
- w jakim kontekście pojawiają się w dokumentach określone dane;
- jaki jest rodzaj pomocy świadczonej osobom bezdomnym i jaka jest skala tej pomocy;
- w jaki sposób postrzegana jest bezdomność przez osoby działające w obszarze pomocy osobom bezdomnym;
- w jaki sposób osoby realizujące działania pomocowe oceniają system pomocy, jakie wskazują problemy działania i pożądane kierunki zmian;

- jaka jest specyfika lokalnego obszaru w odniesieniu do kwestii bezdomności, czym charakteryzuje się „lokalna bezdomność”;
- w jaki sposób osoby bezdomne postrzegają swoją sytuację oraz jaki jest profil socjodemograficzny tych osób.

b) zakres realizacji diagnozy lokalnej: techniki badawcze, próba, analizowane dokumenty, terminy

Dla opracowania dostępnych (udostępnionych przez Partnerstwo) dokumentów zastosowano metodologię spójną, opracowaną dla wszystkich diagnoz realizowanych na terenie kraju w ramach Zadania 4 Projektu 1.18. W opracowanej metodologii wskazano następujące dokumenty, które powinny zostać poddane analizie:

1. Sprawozdanie Roczne MPiPS – 03. należy przytoczyć ze sprawozdań tylko dane dotyczące osób bezdomnych.
2. Sprawozdania Roczne składane radzie gminy przez OPS.
3. Uchwały budżetowe.
4. Sprawozdawczość Policji dotycząca osób bezdomnych w danym roku.
5. Sprawozdawczość Straży Miejskiej dotycząca osób bezdomnych w danym roku.
6. Dokumenty organizacyjne gminy – statut.
7. Dokumenty organizacyjne gminy – regulamin organizacyjny.
8. Dokumenty organizacyjne OPS –statut, regulamin organizacyjny.
9. Projekty systemowe i konkursowe PO KL i inne – dotyczące bezdomnych.
10. Kwestionariusz wypełniany przez OPS.

Spośród wymienionych powyżej dokumentów niektóre udało się uzyskać bezpośrednio w Partnerstwie lub za pomocą innych ogólnodostępnych kanałów publikacji i dystrybucji jawnych dokumentów, część dokumentów pozostała niedostępna lub też nie została w ogóle opracowana dla potrzeb Partnerstwa. Analizie poddano także inne dokumenty o charakterze publicznym stanowiących tzw. „miękkie prawo” lokalne:

- Strategię Rozwoju Gminy Strzelce Opolskie;
- Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Strzelce Opolskie;
- Statut Stowarzyszenia Pomocy Wzajemnej „Barka”.

Drugim komponentem badawczym wykorzystywanym w realizacji diagnoz lokalnych były indywidualne wywiady pogłębione z „osobami kluczowymi” w działaniach na rzecz osób bezdomnych na obszarze Partnerstwa. Badanie przeprowadzono pomiędzy 12 listopada 2011 r. a 15 grudnia 2012 r. wśród 5 osób zajmujących się bezpośrednio lub pośrednio działaniami na rzecz osób bezdomnych i bezdomności, czyli tzw. „osób kluczowych” wskazanych przez Partnerstwo Lokalne związane w związku z realizacją zadania 4 projektu 1.18 i aplikowaniem w konkursie przez gminę Strzelce Opolskie. Badani to w przeważającej mierze przedstawiciele organizacji pozarządowych działających na rzecz osób bezdomnych, w tym

osoby bezpośrednio realizujące działania pomocowe. Partnerstwo wskazało w przeważającej mierze przedstawicieli organizacji pozarządowej - „Barka”, działającej na terenie gminy w obszarze bezdomności. Przedstawiciele Urzędu Miasta wskazywali na tę instytucję jako podstawową na terenie gminy zajmującą się osobami bezdomnymi, i w związku z tym kompetentną do wypowiedzania się w tym zakresie. Wywiady pogłębione przeprowadzono więc z 4 przedstawicielami Barki oraz pracownikiem socjalnym OPS (który także podkreślał, że w sprawie bezdomności należy zwracać się do Barki). Wśród badanych było 3 mężczyzn i 2 kobiety, a staż ich aktywności na polu pomocy osobom bezdomnym mieści się w przedziale 4 – 15 lat. Respondenci reprezentowali zróżnicowany zakres wiedzy obszarze bezdomności, warunkowany w dużej mierze ich osobistymi doświadczeniami w realizowanej działalności oraz oparty na bazie doświadczeń. Wypowiedzi niektórych respondentów były rozbudowane, inny - obfitujące w przykłady praktyki dnia codziennego, a jeszcze innych – powściągliwe lub konkretnie zamykające się w zadanym pytaniu. Zakres dyspozycji do przeprowadzenia wywiadów obejmował sześć głównych obszarów, które dotyczyły: znaczenia bezdomności w kontekście problemów społecznych gminy, działań podejmowanych przez kluczowe instytucje na rzecz bezdomnych, współpracy instytucjonalnej wśród podmiotów zaangażowanych w pracę na rzecz bezdomnych, zakres pomocy doraźnej jaka jest oferowana na terenie gminy, zakres i ocena działań z zakresu integracji społecznej, znaczenie i rodzaj działań prewencyjnych jakie są obecnie prowadzone na terenie gminy. Poszczególne rozdziały opisują problematykę uzupełnioną o wypowiedzi respondentów.

Trzecim komponentem badawczym były wywiady kwestionariuszowe przeprowadzone z mieszkańcami placówek dla osób bezdomnych zlokalizowanych na obszarze gminy. Badania ankietowe w placówkach przeprowadzono 19. listopada 2011 r. na terenie trzech ośrodków dla osób bezdomnych, funkcjonujących na terenie gminy. Łączna wielkość próby badawczej została określona na 50 osób bezdomnych zamieszkujących w placówkach. Doboru próby badawczej dokonano na zasadzie proporcjonalności z zastosowaniem kryterium płci. Wywiady kwestionariuszowe prowadzone z osobami bezdomnymi były anonimowe, a ich wyniki ujęte w zbiorczym zestawieniu stanowią jedną z części niniejszego opracowania.

2. Wstępna charakterystyka gminy/gmin na obszarze Partnerstwa Lokalnego (DR)

a) podstawowe zmienne społeczno-demograficzne

Gmina Strzelce Opolskie leży w granicach administracyjnych powiatu strzeleckiego. Powierzchnia całej gminy to 202 km², z czego 60 km² przypada na miasto. Obecnie gmina liczy 32.858 mieszkańców. Na obszarze 203 km² na koniec 2009 r. mieszkało 33,0 tys. osób, co pod względem gęstości zaludnienia plasowało gminę na 42 miejscu w województwie. W 2009 r. przyrost naturalny był dodatni i wyniósł 25, a saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych w przeliczeniu na 1000 ludności ukształtowało się na poziomie (-2,21).

Na terenie gminy na koniec września 2009 r. działało 14 szkół podstawowych i 7 gimnazjów, w których na 1 komputer z dostępem do Internetu przypadało odpowiednio 10 i 12 uczniów. Pod względem liczby ludności przypadającej na 1 zakład opieki zdrowotnej na koniec 2009 r.

gmina zajmowała 66 miejsce w województwie. Na 1000 ludności w 2009 r. przypadało 133 czytelników bibliotek publicznych. W okresie styczeń-grudzień 2009 r. ludność korzystająca z instalacji wodociągowej stanowiła 96,9% ogółu ludności, z sieci kanalizacyjnej - 56,3%. Na koniec 2009 r. na terenie gminy działało 2,6 tys. podmiotów gospodarczych, a liczba pracujących w przeliczeniu na 1000 ludności ukształtowała się na poziomie 201,3 plasując gminę na 13 miejscu w województwie. Na koniec grudnia 2009 r. udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wyniósł 5,6%.

Prezentowane szczegółowe zestawienia zawierają dane za 2010 rok. W poniższej tabeli zestawiono dane dla gminy, a w celu uzyskania punktu odniesienia także wartości dla ogółu kraju.

Nazwa wskaźnika	Wartość dla gminy (l. osób)	Wartość dla kraju (l. osób)
Mężczyźni	15 941	18 444 373
Kobiety	16 917	19 755 664
Pracujący ogółem	6 790	15 960 tys.
Pracujące kobiety	3 349	7 214 tys.
Ludność wg faktycznego miejsca zamieszkania - mężczyźni	15 982	---
Ludność wg faktycznego miejsca zamieszkania - mężczyźni	16 951	---

Tabela 1 Zasoby ludzkie na terenie gminy

źródło: <http://www.gminy.pl>

Dane o ludności można zestawić ze statystyką rozwoju inwestycyjnego gminy. Poniższa tabela obejmuje takie zestawienie w ujęciu dynamicznym (lata 2008-2010) na podstawie wybranych cech a w celu uzyskania punktu odniesienia zawierająca także wartości dla ogółu kraju za 2010 rok.

Nazwa wskaźnika	2008		2009		2010	
	Wartość	Jednostka	Wartość	Jednostka	Wartość	Jednostka
Ludność według faktycznego miejsca zamieszkania	33 012	osób	32 978	osób	32 897	osób
Zwiększenie ludności wskutek migracji wewnętrznej	0	osób	13	osób	0	osób
Zwiększenie ludności wskutek migracji zewnętrznej	0	osób	0	osób	0	osób
Nowo zarejestrowane spółki sektor publiczny	0	szt.	10	szt.	3	szt.
Nowo zarejestrowane spółki sektor prywatny	0	szt.	216	szt.	223	szt.

Tabela 2 Rozwój inwestycyjny gminy

źródło: <http://www.gminy.pl/BmbGCgi.exe/dats?comm=map&lang=pl&idf=91580>

Zestawienie danych w powyższej tabeli wskazuje na brak przyrostu wskutek ruchów migracyjnych w każdym z obserwowanych lat. Obserwowano natomiast wzrost liczby rejestrowanych spółek – szczególnie wyraźny w 2009 roku, przy czym tendencja wzrostowa

w sektorze publicznym objęła tylko ten rok. Brak odnotowanych ruchów migracyjnych rodzi pytanie o powiązanie z bezdomnością – należałoby przypuszczać, że analogicznie stabilna była liczba osób bezdomnych przebywających na terenie gminy. Jednak aby wyraźniej określić trendy demograficzne szczególnie w tej grupie społecznej, należałoby dokonać bardziej wnikliwej analizy w opracowaniu dedykowanym ruchom demograficznym, i – w miarę możliwości – jego korelacji z dynamiką skali problemów społecznych.

Dane finansowe obrazujące kondycję gminy to przede wszystkim dochody budżetowe. Z informacji za 2008, 2009 i 2010 rok wynika, że dochody te stale rosną, a to może przekładać się na rosnące wydatki w obszarze inwestycji. Te relacje finansowe obrazuje poniższa tabela.

	Dochody własne budżetu	Wydatki inwestycyjne budżetu
2008 (w zł)	39 562 482.98	6 870 226.3
2009 (w zł)	40 343 241.08	14 283 626.0
2010 (w zł)	42 449 489.22	11 759 913.7

Tabela 3 Dane finansowe obrazujące kondycję gminy

Chociaż wydatki inwestycyjne w 2008 były wyraźnie niższe w odniesieniu do porównywalnych dla kraju, to kondycja finansowa gminy jest zbliżona do sytuacji finansowej jednostek samorządu terytorialnego ogółem w analogicznym czasie, które ogółem zanotowały wzrost w 2010 r.: w zestawieniu rok do roku o 9%, w tym z opłat od czynności cywilnoprawnych o 12%, z podatku od nieruchomości o 7% i wpływów z majątku o 11%. Rok 2010 był także dla samorządów okresem intensywnych prac nad rozbudową infrastruktury - wydatki inwestycyjne JST osiągnęły 43,3 mld zł, tj. wzrosły o 4% wobec 35% w 2009 r. (a widoczne m. in. w powyższej tabeli znaczne zmniejszenie dynamiki wzrostu wynikało ze zmiany systemu przepływu środków UE). (Por. Raport roczny 2011 Sytuacja finansowa jednostek samorządu terytorialnego, Departament Strategii i Analiz PKO BP, Warszawa, wrzesień 2011).

Kondycję demograficzną gminy – oraz dla porównania: w kraju i w województwie – w 2010 roku obrazuje zestawienie wskaźników w tym obszarze ujęte w poniższej tabeli.

Wskaźnik obciążenia demograficznego		gmina	kraj
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	51,1	55
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	osoba	102,2	90
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	25,8	26
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem			
w wieku przedprodukcyjnym	%	16,7	18.7
w wieku produkcyjnym	%	66,2	64.4
w wieku poprodukcyjnym	%	17,1	16.9
Wskaźniki modułu gminnego			
ludność na 1 km ² (gęstość zaludnienia)	osoba	162	122
kobiety na 100 mężczyzn	osoba	106	107
małżeństwa na 1000 ludności	-	5,6	6.0

urodzenia żywe na 1000 ludności	-	8,9	10.8
zgony na 1000 ludności	-	8,5	10.9
przyrost naturalny na 1000 ludności	-	0,4	0.9

Tabela 4 Wskaźniki demograficzne dla gminy

http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.dims?p_id=931739&p_token=0.6603028056717788

Widoczną w zestawieniu cechą wyróżniającą gminę w odniesieniu do ogółu kraju jest zdecydowanie wyższy wskaźnik liczby osób w wieku produkcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. Udział ludności poszczególnych kategoriach ekonomicznych jest zbliżony do analogicznych grup dla ogółu kraju.

b) wskaźniki zatrudnienia

W zestawieniu ujęto osoby zatrudnione w jednostkach o liczbie pracujących powyżej 9 osób; z uwzględnieniem pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie (dane szacunkowe) w podziale na sektory gospodarki i ze wskazaniem płci w latach 2008 – 2010. Najmniejszą terytorialnie jednostką statyczną GUS w odniesieniu do zatrudnienia i bezrobocia jest powiat strzelecki, i tej jednostki dotyczą prezentowane poniżej dane.

sektor ekonomiczny	płeć	wartość liczbowa dla powiatu			2010 % gmina	wartość liczbowa 2010 kraj	2010 % kraj
		2008	2009	2010			
ogółem	ogółem	15 108	14 990	16 102	25	10 924 681	25
	mężczyźni	8 155	7 763	8 225	12	5 577 004	13
	kobiety	6 953	7 227	7 877	13	5 347 677	12
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	ogółem	3 401	3 362	4 265	0	2 362 593	5
	mężczyźni	1 796	1 759	2 116	0	1 235 361	3
	kobiety	1 605	1 603	2 149	0	1 127 232	3
przemysł i budownictwo	ogółem	4 882	4 620	4 730	5	3 050 134	7
	mężczyźni	3 832	3 586	3 675	4	2 178 922	5
	kobiety	1 050	1 034	1 055	1	871 212	2
handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	ogółem	2 024	1 845	1 967	7	1 998 544	5
	mężczyźni	1 053	890	927	4	1 046 833	2
	kobiety	971	955	1 040	3	951 711	2
działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	ogółem	444	577	517	2	420 327	1
	mężczyźni	152	171	153	1	156 258	0
	kobiety	292	406	364	1	264 069	1
działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	ogółem	4 357	4 586	4 623	10	3 093 083	7
	mężczyźni	1 322	1 357	1 354	4	959 630	2
	kobiety	3 035	3 229	3 269	7	2 133 453	5

Tabela 5 Charakterystyka rynku pracy na podstawie liczby zatrudnionych

źródło: http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.dims?p_id=930828&p_token=0.009203559960304974

Dane liczbowe obrazujące poziom zatrudnienia w ciągu trzech lat wskazują na zmiany w liczebności osób zatrudnionych – w 2009 r. odnotowano ogólny nieznaczny spadek liczby osób zatrudnionych we wszystkich sektorach, jednak w 2010 r. poziom ten ponownie się zwiększył. Porównanie liczebności zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki z perspektywą całego kraju wskazuje, że Strzelce Opolskie nie wyróżniają się w tych kategoriach – wartości wskaźników różnią się nieznacznie szczególnie tam, gdzie są one niskie (0-5), ale ogólne tendencje i dominujące pod względem aktywności ekonomicznej sektory są analogiczne dla obu obszarów.

c) wskaźnik bezrobocia

Cechy bezrobocia najczęściej wskazywane są poprzez udział stopę bezrobocia oraz udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w odniesieniu do liczby ludności ogółem. W poniższej tabeli ujęto w zestawieniu dynamicznym (lata 2008 – 2010) udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w odniesieniu do liczby ludności ogółem w wieku produkcyjnym, a dla porównania wskazano analogiczne wartości dla kraju.

płeć	rok	wartość powiat w %	wartość kraj w %
ogółem	2008	4,8	6,0
	2009	5,6	7,7
	2010	6,0	7,9
mężczyźni	2008	4,2	5,0
	2009	5,6	7,2
	2010	5,4	7,3
kobiety	2008	5,5	7,0
	2009	5,6	8,2
	2010	6,6	8,6

Tabela 6 Odsetek zarejestrowanych bezrobotnych

źródło: www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.dims?p_id=930828&p_token=0.8946485129480439

Zestawienie wartości wskaźników w ujęciu dynamicznym wskazuje, że udział liczby osób bezrobotnych w ludności ogółem stale rośnie i w zasadzie odnosi się do obu płci w takim samym stopniu. Jednak odniesienie do perspektywy ogólnokrajowej sprawia, że Strzelce jawią się jako powiat o umiarkowanej skali problemu bezrobocia – średnie wskaźniki są mniejsze niż dla ogółu kraju.

Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo (ogółem oraz danej grupy), tj. bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego.

rok	stopa bezrobocia dla powiatu w %	stopa bezrobocia dla kraju w %
2008	9,7	9,5
2009	11,8	12,1
2010	11,7	12,4

Tabela 7 Stopa bezrobocia,

źródło: http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=930828&p_token=0.2032196498091665

Wskaźniki stopy bezrobocia w Strzelcach stale rosną – podobnie jak w całym kraju, przy czym wysokość ich wartości dla tego wskaźnika jest zbliżona do analogicznych wartości dla obszaru całego kraju.

d) typ gminy (miejski, miejsko-wiejski, wiejski)

Strzelce Opolskie miasto powiatowe (powiat strzelecki) na Górnym Śląsku, w woj. opolskim. Miasto jest siedzibą gminy miejsko-wiejskiej Strzelce Opolskie. W części miasta Suche Łany działało Państwowe Gospodarstwo Rolne – Stadnina Koni Strzelce Opolskie, zlikwidowana w 1998 roku.

e) wskaźniki mierzące skalę korzystania z systemu pomocy społecznej

Dane obejmujące świadczeniobiorców pomocy społecznej dla gminy Strzelce Opolskie oraz porównawczo w wybranych wierszach w odniesieniu do ogółu kraju, ujęto w poniższej tabeli:

Gospodarstwa domowe i ich członkowie - beneficjenci pomocy społecznej	jednostka	gmina	kraj
gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	gosp. dom.	801	1 229,4 tys.
osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	osoba	1579	--
udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	%	4,8	8,5
Rodziny otrzymujące świadczenia rodzinne na dzieci	tys. osób	0,9	--
Dzieci w wieku 0-17 lat, na które rodziny otrzymują zasiłek rodzinny	tys. osób	1,4	1 234,5
Dzieci w wieku 0-17 lat, na które rodziny otrzymują zasiłek rodzinny	% ogółu osób w tym wieku	22,7	17,2

Tabela 8 Świadczeniobiorcy pomocy społecznej w gminie Strzelce Opolskie

Zestawienie danych dotyczących skali korzystania ze świadczeń pomocy społecznej w odniesieniu do kraju wskazuje, że w gminie Strzelce Opolskie znacznie mniejszy jest odsetek świadczeniobiorców pomocy społecznej w stosunku do ludności ogółem niż na obszarze kraju. Znacznie wyższy niż analogiczna wartość dla obszaru całego kraju jest odsetek liczby dzieci, na które rodziny otrzymują zasiłek. Dane te – w połączeniu z relatywnie niskimi wskaźnikami bezrobocia – mogą wskazywać na fakt, że część mieszkańców gminy to tzw. „pracujący biedni”, czyli osoby zarabiające najniższe wynagrodzenie za pełnowymiarową

pracę, co sprawia, że pomimo iż pracują, potrzebują materialnego wsparcia dla zaspokojenia podstawowych potrzeb.

f) kwestie związane z polityką mieszkaniową (zasoby gospodarki komunalnej, struktura własności mieszkań, kwestie związane z eksmisjami)

Dane GUS obejmujące zasoby mieszkaniowe nie zawierają szczegółowych danych dotyczących miasta Strzelce Opolskie. Szczegółową kategorią obejmującą dane dla miasta jest powiat strzelecki obejmujący także Izbicko, Jemielnicę, Kolonowskie (miasto i obszar wiejski), Leśnicę (miasto i obszar wiejski), Strzelce Opolskie (miasto i obszar wiejski), Ujazd (miasto i obszar wiejski), Zawadzkie (miasto i obszar wiejski). Liczba mieszkań ogółem dla miasta Strzelce Opolskie wynosi 10 400 w 2009 roku i 10 408 w 2010 roku. Dla powiatu strzeleckiego dane te wynoszą odpowiednio 23 813 i 23 854 mieszkań. Wydaje się, że pomimo braku danych dla miasta warto spojrzeć w zestawienie obrazujące strukturę własności w powiecie. Liczba mieszkań w ramach określonej kategorii została umieszczona w tabeli i w wykresie obrazującym poziom różnic w strukturze własności w 2009 r., bowiem szczegółowe dane GUS obejmują maksymalnie ten rok. W zestawieniu ujęto dane dla powiatu strzeleckiego i porównawczo dla ogółu kraju.

kategoria własności	liczba mieszkań w 2009 r. w powiecie	% mieszkań w 2009 r. w powiecie	liczba mieszkań w 2009 r. w kraju	% mieszkań w 2009 r. w kraju
zasoby gmin (komunalne)	1 545	18	1 062 780	12
zasoby spółdzielni mieszkaniowych	3 216	38	2 583 253	30
zasoby zakładów pracy	271	3	132 486	2
zasoby Skarbu Państwa	67	1	57 431	1
zasoby Towarzystw Budownictwa Społecznego (TBS)	0	0	79 291	1
zasoby wspólnot mieszkaniowych	1 972	23	2 662 009	31
zasoby wspólnot mieszkaniowych - własność osób fizycznych	1 464	17	1 986 800	23
zasoby pozostałych podmiotów	0	0	26 735	0
ogółem (dane GUS)	10 400	122	13 302 449	155
suma liczby mieszkań wszystkich kategorii	8 535	100	8 590 785	100

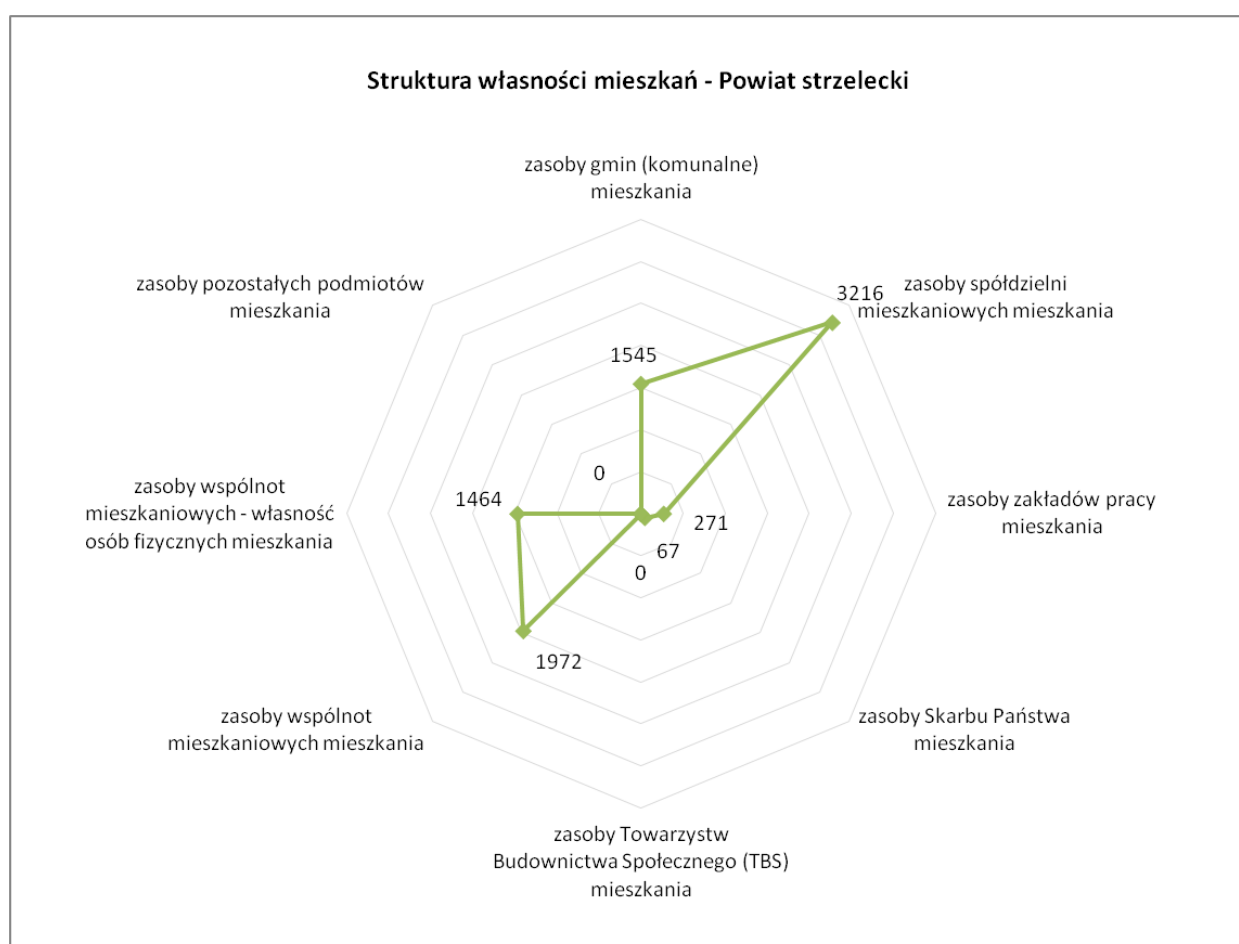
Tabela 9 Liczba mieszkań z uwzględnieniem własności

Źródło: http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.dims?p_id=930881&p_token=0.6634558235613085

Dane zestawione w powyższej tabeli wskazują przede wszystkim na różnice w wartościach liczbowych obejmujących sumy wszystkich wymienionych mieszkań. W odniesieniu do danych dla Strzelce suma mieszkań wszystkich kategorii jest mniejsza niż podawana przez GUS wartość ogółem dla całego zestawienia, podobnie jak w odniesieniu dla kraju, gdzie GUS-owa wartość mieszkań ogółem jest 1,5 razy większa niż suma wartości wszystkich

wskazanych mieszkań. Różnice te mogą przede wszystkim wynikać z różnicy źródeł przy gromadzeniu danych (a konkretnie z różnic definicyjnych lub z niespójnych sposobów dokumentowania – np. wskazywaniu mieszkań zamieszkałych / niezamieszkałych etc.). Możliwe jest także, że niektóre mieszkania zostały policzone dwukrotnie, chociaż ze względu na dość wyraźne kryteria własności wydaje się to być mało prawdopodobne. Niemniej, trudności w interpretacji danych zawartych w tabeli zwracają uwagę na potrzebę weryfikowania danych poprzez np. porównywanie różnych wskaźników dla tego samego zjawiska.

Powyższe zestawienie danych dotyczących własności mieszkań w gminie wskazuje, że struktura własności mieszkań w gminie jest analogiczna do struktury własności mieszkań na terenie kraju. Zestawienie zawiera także informację o tym, która z form własności jest dominującą w strukturze własności mieszkań w gminie, co jest najlepiej widoczne w ujęciu graficznym.

Rys. 1 Liczba mieszkań z uwzględnieniem własności

Źródło: http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.dims?p_id=930881&p_token=0.6634558235613085

Wizualne zestawienie obrazuje wyraźną dysproporcję w kategorii mieszkań – dominują mieszkania należące do spółdzielni mieszkaniowych, a w dalszej kolejności do wspólnot mieszkaniowych. Nieco mniej jest mieszkań należących do pozostałych podmiotów: gmin -

mieszkania komunalne oraz mieszkań należących do osób fizycznych a znajdujących się w zasobach wspólnot mieszkaniowych. W znikomym stopniu widoczne są mieszkania znajdujące się w zasobach zakładów pracy oraz Skarbu Państwa. Nie ma mieszkań TBS.

Statystyka obrazująca strukturę własności mieszkań obejmuje także eksmisje. W poniższej tabeli zawarto dane obrazujące eksmisje z lokali i postępowania eksmisyjne za 2009 r. (najbardziej aktualne szczegółowe zestawienie).

forma własności	stan prawny postępowania	przyczyna postępowania / eksmisji	liczba postępowań
zasoby spółdzielni mieszkaniowych	toczące się w sądzie postępowania eksmisyjne	ogółem	35
		zaległości w opłatach	35
	orzeczone przez sąd eksmisje	ogółem	23
		zaległości w opłatach	23
	wykonane eksmisje	ogółem	3
		zaległości w opłatach	3
zasoby zakładów pracy (bez Skarbu Państwa)	toczące się w sądzie postępowania eksmisyjne	ogółem	9
		zaległości w opłatach	9
	orzeczone przez sąd eksmisje	ogółem	2
		zaległości w opłatach	2
	wykonane eksmisje	ogółem	0
		zaległości w opłatach	0
zasoby wspólnot mieszkaniowych	toczące się w sądzie postępowania eksmisyjne	ogółem	18
		zaległości w opłatach	18
	orzeczone przez sąd eksmisje	ogółem	0
		zaległości w opłatach	0
	wykonane eksmisje	ogółem	0
		zaległości w opłatach	0
zasoby TBS	toczące się w sądzie postępowania eksmisyjne	ogółem	0
		zaległości w opłatach	0
	orzeczone przez sąd eksmisje	ogółem	0
		zaległości w opłatach	0
	wykonane eksmisje	ogółem	0
		zaległości w opłatach	0
zasoby pozostałych podmiotów	toczące się w sądzie postępowania eksmisyjne	ogółem	0
		zaległości w opłatach	0
	orzeczone przez sąd eksmisje	ogółem	0
		zaległości w opłatach	0
	wykonane eksmisje	ogółem	0
		zaległości w opłatach	0
zasoby gmin (komunalne)	toczące się w sądzie postępowania eksmisyjne	ogółem	0
		zaległości w opłatach	0
	orzeczone przez sąd eksmisje	ogółem	0
		zaległości w opłatach	0
	wykonane eksmisje	ogółem	0
		zaległości w opłatach	0
zasoby Skarbu Państwa	toczące się w sądzie postępowania eksmisyjne	ogółem	0
		zaległości w opłatach	0

	orzeczone przez sąd eksmisje	ogółem	0
		zaległości w opłatach	0
	wykonane eksmisje	ogółem	0
		zaległości w opłatach	0

Tabela 10 Liczba postępowań eksmisyjnych, źródło:

http://www.stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.dims?p_id=931739&p_token=0.7070043559462831

Zestawienie danych wskazujących na liczbę postępowań eksmisyjnych w podziale na formę własności mieszkań jest w pewien sposób analogiczne do struktury własności mieszkań – im większe zasoby tym częściej pojawiają się problemy z opłatami, a wyjątek od tej reguły stanowią zasoby zakładów pracy wyraźniej niż na wykresie widoczne w powyższym zestawieniu. Na uwagę natomiast zasługuje także fakt, że w wszystkie eksmisje i postępowania mają za przyczynę zaległości w opłatach.

Strukturę zaległości w opłatach czynszowych – liczbę zadłużonych mieszkań oraz wartość kwotową zobowiązań dla Strzelce i porównawczo dla obszaru całego kraju, zawiera poniższa tabela.

forma własności	czas trwania	liczba mieszkań				wartość zaległości w tys. zł.			
		Strzelce		Polska		Strzelce		Polska	
		2009		2009		2009		2009	
		liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
zasoby spółdzielni mieszkaniowych	ogółem	403	42	938 316	54	627,3	31	736 682,8	37
	ponad 3 m-ce	102	11	165 392	10	333,7	17	441 825,1	22
zasoby zakładów pracy (bez Skarbu Państwa)	ogółem	39	4	36 485	2	193,1	10	53 076,8	3
	ponad 3 m-ce	25	3	16 190	1	180,7	9	40 994,5	2
zasoby wspólnot mieszkaniowych	ogółem	243	25	387 877	22	289,5	14	380 987,4	19
	ponad 3 m-ce	87	9	130 852	8	224,2	11	261 046,8	13
zasoby TBS	ogółem	0	0	21 946	1	0,0	0	21 330,2	1
	ponad 3 m-ce	0	0	4 471	0	0,0	0	9 862,8	0
zasoby pozostałych podmiotów	ogółem	0	0	2 130	0	0,0	0	2 808,5	0
	ponad 3 m-ce	0	0	1 138	0	0,0	0	1 959,0	0
zasoby gmin (komunalne)	ogółem	0	0	1 703	0	0,0	0	2 707,7	0
	ponad 3 m-ce	0	0	701	0	0,0	0	1 504,4	0
zasoby Skarbu Państwa	ogółem	30	3	16 716	1	82,0	4	25 511,9	1
	ponad 3 m-ce	27	3	8 723	1	80,1	4	20 160,2	1

Tabela 11 Struktura zaległości w opłatach czynszowych

3. Ogólna charakterystyka problemów społecznych na obszarze którym zawiązano zostało Partnerstwo Lokalnego

a) krótka charakterystyka problemów społecznych występujących na terenie zawiązanego Partnerstwa na podstawie DR

Problemy społeczne dotyczące gminy zostały scharakteryzowane w jednym dokumencie: w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Warto spojrzeć na zawartość tego

dokumentu, chociaż dane liczbowe, na których oparto założenia Strategii obejmują przeważnie 2002 rok. Opracowanie rozpoczyna się charakterystyką gminy zawierającą takie cechy (także w ujęciu dynamicznym) jak ludność, rynek pracy, budynki i mieszkania, pomoc społeczna, dane geograficzne, a następnie wykaz mocnych i słabych stron, z których te ostatnie stanowią obraz problemów wskazywanych przez gminę:

- Niewystarczające środki finansowe na realizację specjalnych programów pomocowych;
- Zastój w budownictwie mieszkaniowym, brak mieszkań socjalnych, chronionych dla usamodzielnianych wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodzin zastępczych i osób z zaburzeniami psychicznymi;
- Brak rozwiązań systemowych w zakresie zwalczania bezrobocia;
- Niewystarczające środki finansowe na realizację zadań pomocy społecznej;
- Duże obciążenie zawodowe pracowników pomocy społecznej;
- Brak doświadczenia w opracowywaniu projektów do unijnych funduszy strukturalnych;
- Brak wypracowanych systemów wspomagania działań profilaktycznych;
- Brak systemowych rozwiązań w zakresie zapobiegania kryzysom w rodzinie;
- Niedostatecznie sprawny system przepływu informacji między podmiotami.

Powyższy wykaz zawiera takie zagadnienia jak kwestie mieszkaniowe, bezrobocie, zadania pomocy społecznej, profilaktyka, zapobieganie kryzysom w rodzinie i słaba komunikacja międzyinstytucjonalna, które z całą pewnością mieszczą się w obszarze problemów społecznych. W dalszej części dokumentu wskazano problemy społecznej ujęte w perspektywie wskazanych celów strategicznych:

1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i wyrównywanie poziomu życia mieszkańców gminy poprzez m. in. identyfikowanie przyczyn i czynników powodujących korzystanie z pomocy społecznej.
2. Bezrobocie.
3. Pomoc na rzecz osób starszych.
4. Poprawa bezpieczeństwa socjalnego i funkcjonowania społecznego osób niepełnosprawnych w gminie Strzelce Opolskie oraz integracja ze środowiskiem lokalnym (zawierająca pogłębioną diagnozę problematyki niepełnosprawności).

Na ostatnich stronach Strategia zawiera także wskazany cel główny, jakim jest „Złagodzenie problemów lokalowo –bytowych mieszkańców gminy Strzelce Opolskie” zawierający dwa zadania:

1. Zapewnienie mieszkań dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialno – bytowej.
2. Pomoc w regulowaniu należności czynszowych osobom o niskich dochodach. Kierunki:
  - Opracowanie lokalnego programu wsparcia zatrudniania osób mających zadłużenie czynszowe.
  - Stworzenie bazy (rejestr) lokatorów, którzy zgłosiliby chęć zamiany dotychczas zajmowanego lokalu mieszkalnego na inny pod względem standardu, powierzchni i opłat.
  - Stała współpraca administratorów lokali mieszkalnych z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w celu przeciwdziałania eksmisji.

b) hierarchia problemów społecznych na podstawie DR

Trudno jednoznacznie oceniać wagę problemu społecznego – jest to trudność uniwersalna, dotycząca wszelkich społecznych bolączek, nie tylko bezdomności, wynikająca z potrzeby dookreślenia: który brak, która potrzeba może być zaspokajana w mniejszym stopniu, i która dolegliwość lub dysfunkcja jest mniej znacząca od innej. Takiej oceny na ogół dokonuje się przy wykorzystaniu jednego z dwóch kontekstów: ilościowego – gdy znaczna jest część populacji, która zostaje dotknięta danym problemem wymagającym interwencji (pomocy) zewnętrznej; lub jakościowego – gdy poziom dolegliwości jednostkowych jest tak znaczny, iż wydaje się, że każdy rodzaj pomocy jest potrzebny a daną osobę należy objąć wszelkim dostępnym wsparciem. Brakuje jednak wyraźnych i moralnie uzasadnionych kryteriów dla zastosowania takiej gradacji. Dodatkowo, w konflikcie z obydwoma stanowiskami stoją zasoby finansowe, które są niewystarczające, by zaspokoić wszystkie potrzeby podlegające chociaż pod jedno z dwóch wskazanych wyżej kryteriów. Z różnych względów najczęściej stosowaną praktyką jest więc realizacja działań doraźnych – tych, które w danym momencie zostają wskazane i uznane za problem wymagający interwencji.

Być może z powyższych względów problemy społeczne nie są hierarchizowane w dokumentach, które o nich taktują, lecz wymieniane obok siebie. Taka sytuacja ma także miejsce w Strzelcach Opolskich.

Informacji o skali zjawiska bezdomności na terenie gminy dostarcza Sprawozdanie MPiPS - 03. Wiele danych zawiera się w zestawieniu trudnych sytuacji życiowych stanowiących powody przyznania pomocy. Z tytułu bezdomności otrzymało ją 27 osób, także w tej kategorii można wskazać także 8 osób z trudnościami w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z Zakładu Karnego. Na tle innych sytuacji bezdomność zajmuje w tym zestawieniu 8. pozycję, nieco dalej - na 10. miejscu mieszczą się trudności osób po opuszczeniu ZK. Zestawienie problemów społecznych będących powodem przyznania świadczenia ujęte w od najczęściej występujących, sortowanych według liczby rodzin, ujęto w poniższej tabeli.

Lp.	Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach
		ogółem	w tym: na wsi	
1	długotrwała lub ciężka choroba	558	133	1016
2	niepełnosprawność	410	91	765
3	bezrobocie	327	80	811
4	bezzadność w sprawach opiek. -wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	174	38	472
5	ubóstwo	122	20	268
6	potrzeba ochrony macierzyństwa	39	14	198
7	alkoholizm	37	12	55
8	bezdomność	27	7	31

9	zdarzenie losowe	9	5	29
10	trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	8	2	11
11	przemoc w rodzinie	5	2	18
12	klęska żywiołowa lub ekologiczna	4	4	11
13	narkomania	2	0	2
14	sieroctwo	0	0	0
15	potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0
16	brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo - wychowawcze	0	0	0
17	trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	0	0	0
18	sytuacja kryzysowa	0	0	0

Tabela 12 Zestawienie przyczyn przyznania pomocy z OPS, źródło: Sprawozdanie MPiPS-03 za 2010 rok

1. długotrwała lub ciężka choroba (558 / 1016) ,
2. niepełnosprawność (410 / 765),
3. bezrobocie (327 / 811),
4. bezradność w sprawach opiek. –wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego ogółem (174 / 472),
5. ubóstwo (122 / 268),
6. potrzeba ochrony macierzyństwa (39 / 198),
7. alkoholizm (37 / 55),
8. bezdomność (27 / 31).

Zawarte w powyższym zestawieniu dane pokrywają się z charakterystyką problemów zawartą w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, z których wynika, że znaczącym problemem jest kondycja zdrowotna (choroby i niepełnosprawność) a także bezrobocie.

c) przedstawienie problematyki bezdomności w kontekście innych problemów społecznych na podstawie DR

Analizując obraz problemów społecznych na podstawie dokumentacji należy mieć na uwadze, że nawet precyzyjne zestawienia nie zawsze dają prawdziwy obraz omawianej rzeczywistości. Znaczenie zaprezentowanych informacji zależy od wielu czynników, w tym sposobu ich zgromadzenia, kontekstu opisu, zastosowanej formy przekazu czy także kompetencji komunikacyjnych autora opracowania. Dodatkowe trudności rodzą się przy zestawianiu danych zawartych w dokumentach różnego rodzaju, a różnice przekładają się na potrzebę uogólnień, które pozwolą uzyskać obraz ilościowej skali dla analizowanego stanu czy zjawiska.

Gdyby kontekst problemów społecznych przedstawiać w oparciu o kryterium ilościowe, którym może być liczba świadczeń przyznawanych z tytułu bezdomności – to należy ten problem uznać za niezbyt znaczący, bowiem świadczenie przyznano 27 rodzinom z tytułu bezdomności (jak wynika ze Sprawozdania MPiPS), a z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby – 558 rodzinom. Interpretację tych danych dodatkowo utrudnia fakt, że liczbowe zestawienie jest niejednoznaczne, bowiem problemy kumulują się i ci sami świadczeniobiorcy „powtarzają się” w różnych sytuacjach korzystania z pomocy.

Dane dotyczące skali działań pomocowych i ich obszarów zawarte są w Sprawozdaniu OPS za 2010 rok. Wynika z niego, że:

- na dzień 31 grudnia 2010 r. w gminie Strzelce Opolskie zamieszkiwało 31 177 mieszkańców,
- OPS udzielił wsparcia 825 rodzinom (w tym 52 rolnikom poszkodowanym w wyniku powodzi) – liczba osób w tych rodzinach wynosiła 1 668 osób,
- wsparciem systemu pomocy społecznej objęto 5,4 % ogółu mieszkańców,
- w 2010 roku pracownicy socjalni przeprowadzili 3 458 wywiadów, w tym również na potrzeby innych ośrodków pomocy społecznej oraz Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie (223 wywiady),
- 509 rodzinom udzielono pomocy w postaci pracy socjalnej,
- wydano 5 162 decyzji administracyjnych,
- 254 osobom przyznano zasiłek celowy,
- 124 osobom przyznano zasiłek stały,
- 939 mieszkańców gminy objęto pomocą w formie gorącego posiłku lub zasiłku na zakup żywności w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” (z pomocy w formie posiłków w ramach w/w programu korzystało 280 osób, w tym 147 dzieci w szkołach i przedszkolach, natomiast z zasiłku celowego na żywność 869 osób),
- 28 decyzji w sprawie przyznania prawa do świadczenia opieki zdrowotnej,
- 74 osobom udzielono pomocy usługowej,
- 35 osobom pokryto koszty pobytu w DPS,
- wypłacono 5 538 dodatków mieszkaniowych na łączną kwotę 1 099 590 zł,
- 1434 rodzin skorzystało ze świadczeń rodzinnych.

Interesującym elementem sprawozdania jest zestawienie zawierające informacje o odmowie przyznania świadczeń (w żadnym przypadku nie podjęto decyzji o nieprzyznaniu świadczenia z powodu braku środków finansowych):

- ogółem: 39 decyzji,
- 3: marnotrawstwo środków finansowych,
- 13: przekroczone kryterium dochodowe,
- 12: brak współpracy z pracownikiem socjalnym, odmowa złożenia oświadczenia o dochodach,
- 2: odmowa zawarcia kontraktu socjalnego,
- 9: inne (np. brak szczególnie uzasadnionej okoliczności do udzielenia pomocy w trybie art. 41 ustawy o pomocy społecznej, zaspokojenie zgłoszonej potrzeby z własnych środków

finansowych, możliwość zapewnienia usług opiekuńczych w przypadku osób ubiegających się o skierowanie do domu pomocy społecznej, świadczenie już przyznane).

Analizy problematyki bezdomności można dokonać wykorzystując metodologię przyjętą dla niniejszego opracowania. Wynika z niej, że:

- W Sprawozdaniu rocznym MPiPS wskazano liczbę osób bezdomnych, którym udzielono pomocy w postaci schronienia (8) oraz posiłku (441).
- W Sprawozdaniu rocznym składanym Radzie Gminy przez OPS nie znalazło się odniesienie do działań podejmowanych na rzecz osób bezdomnych. Sytuacja taka może wynikać z przyjętej polityki realizacji działań pomocowych, gdzie obszar bezdomności w całości jest domeną funkcjonującej na obszarze gminy organizacji pozarządowej.
- W uchwałach budżetowych wskazano wysokości środków przeznaczanych na realizację poszczególnych zadań: składek na ubezpieczenie zdrowotne (41 000 zł), zasiłków i pomocy w naturze (1 280 220 zł), zasiłków stałych (312 000 zł), koszt pozostałej działalności (370 780), w tym udzielenia schronienia i dożywiania.
- Sprawozdawczość policji zawiera informacje o 20 osobach bezdomnych umieszczonych w ośrodkach uzależnień/izbach wytrzeźwień oraz o 33 interwencjach związanych z przemocą/zakłócaniem porządku przez bezdomnych (jest to liczba osób zatrzymanych w na noc w Pomieszczeniach dla Osób Zatrzymanych), 2 wnioskach do Sądu Grodzkiego za żebractwo, 2 mandatach za żebractwo.
- nie ma Straży Miejskiej w Strzelcach Opolskich, więc ten element sprawozdawczości nie ma tu zastosowania.
- W Statucie i Regulaminie Organizacyjnym gminy nie zamieszczono informacji o działalności na rzecz osób bezdomnych, podobnie jest w dokumentach organizacyjnych OPS.
- Nie odnotowano projektów systemowych i innych PO KL realizowanych na rzecz osób bezdomnych.
- Dodatkowo podsumowano sprawozdawczość służby zdrowia, z których wynika, że 46 osobom udzielono pomocy ambulatoryjnej, w tym 33 skorzystały ze świadczeń w Izbie Przyjęć, 7 osób bezdomnych przyjęto na leczenie szpitalne, 5 osób bezdomnych skierowano do innych szpitali.

Szczegółowe zestawienie wymienionych wyżej danych zawarte jest w poniższych tabelach.

Lp.	Nazwa dokumentu	Jednostka analizy	Dane za rok 2010
Rodzaj wsparcia			
I.	SPRAWOZDANIE ROCZNE MPiPS – 03 / DANE DOTYCZĄCE OSÓB BEZDOMNYCH		
1.	Powody przyznania pomocy- bezdomność- dział 4	Liczba B	
	Udzielone świadczenia – dział 2B		
	a) schronienie,	Liczba B	8
	b) posiłek,	Liczba B	441
	c) ubranie dla bezdomnych,	Liczba B	0

	d) bilet kredytowany	Liczba B	0
	e) sprawienie pogrzebu,	Liczba B	0
	f) zasiłki,	Liczba B	b. d.
	g) interwencja kryzysowa,	Liczba B	b. d.
	h) praca socjalna	Liczba B	b. d.
3.	Pomoc dla opuszczających zakłady poprawcze, zakłady karne dział 2 C		
4.	Ośrodki wsparcia – dział 6A liczba jednostek	Liczba J	x
	a) noclegownie,	Liczba J	0
	b) schroniska,	Liczba J	0
	c) domy dla bezdomnych,	Liczba J	0
	d) jadłodajnie,	Liczba J	0
	e) mieszkania chronione,	Liczba J	0
	f) ośrodki interwencji kryzysowej,	Liczba J	0
	g) jednostki specjalistycznego poradnictwa	Liczba J	0
5.	Ośrodki wsparcia – dział 6B liczba jednostek		
	a) noclegownie,	Liczba J	0
	b) schroniska,	Liczba J	0
	c) domy dla bezdomnych,	Liczba J	0
	d) jadłodajnie,	Liczba J	0
	e) mieszkania chronione,	Liczba J	0
	f) ośrodki interwencji kryzysowej,	Liczba J	0
	g) jednostki specjalistycznego poradnictwa	Liczba J	0

Tabela 13 Analiza sprawozdania rocznego MPiPS – 03

Lp.	Nazwa dokumentu	Jednostka Analizy	Dane za rok 2010
Rodzaj wsparcia			
III.	SPRAWOZDANIA ROCZNE SKŁADANE RADZIE GMINY PRZEZ OPS		
1.	LICZBA OSÓB ZATRUDNIONYCH DO WSPARCIA OSÓB BEZDOMNYCH, W TYM:		
	a) Pracowników socjalnych	Osoby	b. d.
	b) Streetworkerów	Osoby	b. d.
	c) Psychologów	Osoby	b. d.
	d) Pedagogów	Osoby	b. d.
	e) Terapeutów	Osoby	b. d.
	f) Innych / w tym opiekunów	Osoby	b. d.
2.	WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW PRZEZNACZONYCH NA WSPARCIE OSÓB BEZDOMNYCH, W TYM:		

	a) Zasiłki okresowe.	Kwota	b. d.
	b) schronienie	Kwota	b. d.
	c) Posiłki	Kwota	b. d.
	d) Żywność z Programu Pomocy Żywnościowej Unii Europejskiej	Kwota	b. d.
	e) Ubranie w formie pomocy rzeczowej	Kwota	b. d.
	f) Zasiłki na świadczenia zdrowotne	Kwota	b. d.
	g) Bilet kredytowany	Kwota	b. d.
	h) Sprawienie pogrzebu	Kwota	b. d.
	i) Zasiłki celowe\	Kwota	b. d.
	j) Zasiłki celowe w naturze np. odzież, obuwie	Kwota	b. d.
	k) Interwencja kryzysowa	Kwota	b. d.
	l) Skierowanie do DPS	Kwota	b. d.
	m) Inne:	Kwota	b. d.
3.	LICZBĘ OSÓB BEZDOMNYCH KORZYSTAJĄCYCH Z POSZCZEGÓLNYCH FORM ŚWIADCZEŃ:		
	a) Zasiłki okresowe	Liczba B	b. d.
	b) schronienie	Liczba B	b. d.
	c) Posiłki	Liczba B	b. d.
	d) Żywność z Programu Pomocy Żywnościowej Unii Europejskiej	Liczba B	b. d.
	e) Ubranie	Liczba B	b. d.
	f) Zasiłki na świadczenia zdrowotne	Liczba B	b. d.
	g) Bilet kredytowany	Liczba B	b. d.
	h) Sprawienie pogrzebu	Liczba B	b. d.
	i) Zasiłki celowe\	Liczba B	b. d.
	j) Zasiłki celowe w naturze np. odzież, obuwie	Liczba B	b. d.
	k) Interwencja kryzysowa	Liczba B	b. d.
	l) Skierowanie do DPS	Liczba B	b. d.
	m) Poradnictwo	Liczba B	b. d.
	n) Uczestniczący w zajęciach Centrum Interwencji Kryzysowej	Liczba B	b. d.
	o) Członkowie spółdzielni socjalnych	Liczba B	b. d.
	p) Inne (zasiłki stałe)	Liczba B	b. d.
4.	BEZDOMNI KORZYSTAJĄCY Z FORM AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ		
	a) Staż	Liczba B	b. d.
	b) Prace interwencyjne	Liczba B	b. d.

	c) Roboty publiczne	Liczba B	b. d.
	d) Szkolenia	Liczba B	b. d.
	e) Prace społecznie użyteczne	Liczba B	b. d.
	e) Inne, jakie?	Liczba B	b. d.
5.	CHARAKTERYSTYKA PLACÓWEK DLA BEZDOMNYCH Z PODZIAŁEM NA KATEGORIE-ogrzewalnia, noclegownia, schronisko itd.		
6.	Liczba miejsc w tych placówkach:		b. d.
	a) Statutowa (łącznie liczba miejsc w placówkach i ogrzewalni wskazana w sprawozdaniu)	Liczba miejsc	b. d.
	b) Maksymalna – interwencyjna np. w okresie ekstremalnych warunków pogodowych	Liczba miejsc	b. d.
7.	Wysokość środków przeznaczonych na utrzymanie placówek dla bezdomnych przez gminę – średni miesięczny koszt (czynsz, media, koszty zatrudnienia, żywienia i inne) w przeliczeniu na jedną osobę	Kwota uśredniona	b. d.
8.	Liczba bezdomnych zatrudnionych w ramach prac społecznie użytecznych	Liczba B	b. d.
9.	Liczba bezdomnych biorących udział w szkoleniach i innych formach aktywizacji społecznej i zawodowej w ramach projektów:	Liczba B	b. d.
	a) Systemowych	Liczba B	b. d.
	b) Konkursowych	Liczba B	b. d.
10.	Ustalenie, czy istnieje procedura postępowania z bezdomnymi?	Tak/Nie	b. d.
11.	Ustalenie czy istnieje umowa zlecająca lub powierzająca zadanie w zakresie wspierania osób bezdomnych podmiotom niepublicznym?	Tak/Nie	b. d.
12.	Jakie są instytucje/organizacje uczestniczące w jego realizacji?	Lista instytucji	b. d.

Tabela 14 Analiza sprawozdania OPS

Lp.	Nazwa dokumentu	Jednostka analizy	Dane za rok 2010
	Rodzaj wsparcia		
IV.	UCHWAŁY BUDŻETOWE		
1.	Domy pomocy społecznej –Rozdz. 85202	Kwota	b. d.
2.	Składki na ubezpieczenie zdrowotne – 85213	Kwota	41 000,00
3.	Zasiłki i pomoc w naturze – 85214	Kwota	1 280 220,00
4.	Zasiłki stałe – 85216	Kwota	312 000,00
5.	Pozostała działalność – 85295, z podziałem na:	Kwota	370 780,00
	a) Udzielenie schronienia	Kwota	b. d.
	b) Dożywianie/posiłek	Kwota	b. d.

Tabela 15 Analiza uchwał budżetowych

Lp.	Nazwa dokumentu	Rodzaj wsparcia	Jednostka analizy	Dane za rok
				2010
V.	SPRAWOZDAWCZOŚĆ POLICJI DOTYCZĄCA OSÓB BEZDOMNYCH W DANYM ROKU			
1.	Dane z Protokołu Doprowadzenia do Wyrzeźwienia. Liczba bezdomnych umieszczonych w ośrodkach uzależnień/izbach wyrzeźwień		Liczba B	20
2.	Z KSIĄŻKI PRZEBIEGU SŁUŻBY:			
	a) Liczba bezdomnych umieszczonych w oddziałach psychosomatycznych		Liczba B	b. d.
	b) Liczba bezdomnych umieszczonych w placówkach dla bezdomnych		Liczba B	b. d.
	c) Liczba interwencji związanych z przemocą wobec bezdomnych		Liczba B	b. d.
	d) Liczba interwencji związanych z przemocą/zakłócaniem porządku przez bezdomnych		Liczba B	33 (liczba osób zatrzymanych w na noc w Pomieszczeniach dla Osób Zatrzymanych), 2 wnioski do Sądu Grodzkiego za żebractwo, 2 mandaty za żebractwo
	e) Ustalenie, czy organy posiadają wiedzę o miejscach przebywania bezdomnych, tzw. mapa bezdomności		Tak/Nie	b. d.
	f) Liczba bezdomnych, którzy zmarli z powodu wychłodzenia organizmu		Liczba B	b. d.

Tabela 16 Analiza sprawozdawczości policji

Lp.	Nazwa dokumentu	Rodzaj wsparcia	Jednostka analizy	Dane za rok
				2010
V.	SPRAWOZDAWCZOŚĆ STRAŻY MIEJSKIEJ DOTYCZĄCA OSÓB BEZDOMNYCH W DANYM ROKU			
1.	Dane z Protokołu Doprowadzenia do Wyrzeźwienia. Liczba bezdomnych umieszczonych w ośrodkach uzależnień/izbach wyrzeźwień		Liczba B	nie dotyczy
2.	Z KSIĄŻKI PRZEBIEGU SŁUŻBY:			
	a) Liczba bezdomnych umieszczonych w oddziałach psychosomatycznych		Liczba B	nie dotyczy
	b) Liczba bezdomnych umieszczonych w placówkach dla bezdomnych		Liczba B	j.w.

	c) Liczba interwencji związanych z przemocą wobec bezdomnych	Liczba B	j.w.
	d) Liczba interwencji związanych z przemocą/zakłócaniem porządku przez bezdomnych	Liczba B	j.w.
	e) Ustalenie, czy organy posiadają wiedzę o miejscach przebywania bezdomnych, tzw. mapa bezdomności?	Tak/Nie	j.w.
	f) Liczba bezdomnych, którzy zmarli z powodu wychłodzenia organizmu	Liczba B	j.w.

Tabela 17 Analiza sprawozdawczości Straży Miejskiej

VI.	DOKUMENTY ORGANIZACYJNE GMINY – STATUT		
1.	Czy dokumentach poruszona jest sprawa bezdomności?	Tak/Nie	b. d.
2.	Czy wyznaczono jednostkę odpowiedzialną za sprawy bezdomności?	Tak/Nie	b. d.
3.	Czy w gminie wyznaczono osobę odpowiedzialną za nadzór organizacji wsparcia osób bezdomnych?	Tak/Nie	b. d.
4.	Kto w gminie ma uprawnienia do zawierania umów z organizacjami?	Osoba/ instytucja	b. d.
5.	Inne		b. d.

Tabela 18 Analiza statutu gminy

Lp.	Nazwa dokumentu	Rodzaj wsparcia	Jednostka analizy	Dane za rok
				2010
VII.	DOKUMENTY ORGANIZACYJNE GMINY – REGULAMIN ORGANIZACYJNY			
1.	Czy dokumentach poruszona jest sprawa bezdomności?		Tak/Nie	nie
2.	Czy wyznaczono jednostkę odpowiedzialną za sprawy bezdomności?		Tak/Nie	b. d.
3.	Czy w gminie wyznaczono osobę odpowiedzialną za nadzór organizacji wsparcia osób bezdomnych?		Tak/Nie	b. d.
4.	Kto w gminie ma uprawnienia do zawierania umów z organizacjami?		Osoba/instytucja	b. d.
5.	Inne			b. d.

Tabela 19 Analiza regulaminu organizacyjnego gminy

Lp.	Nazwa dokumentu	Rodzaj wsparcia	Jednostka analizy	Dane za rok
				2010
b. d.VI II.	DOKUMENTY ORGANIZACYJNE OPS –STATUT, REGULAMIN ORGANIZACYJNY			
1.	Czy w dokumentach poruszona jest sprawa bezdomności?		Tak/Nie	tak
2.	Czy wyznaczono komórkę odpowiedzialną za sprawy bezdomności?		Tak/Nie	nie
3.	Czy w OPS wyznaczono osobę/y odpowiedzialne za wsparcie osób bezdomnych?		Tak/Nie l. osób	b. d.
4.	Jakie są kwalifikacje osób zajmujących się sprawami bezdomności np		Osoba/kwa	b. d.

	wykształcenie średnie, wyższe, specjalizacje?	lifikacje	
5.	Czy w OPS są zatrudnieni streetworkerzy?	Tak/Nie	b. d.
6.	Czy w OPS opracowano procedury postępowania z bezdomnymi np. postępowanie z OB w okresie bardzo złych warunków atmosferycznych?	Tak/Nie	b. d.
6a.	Wymień rodzaj procedur i służby uczestniczące w ich realizacji	Rodzaj procedur, służby	b. d.
7.	Czy pracownicy socjalni odbywali szkolenia z zakresu bezdomności?	Tak/Nie	b. d.

Tabela 20 Analiza dokumentów organizacyjnych OPS

IX. PROJEKTY SYSTEMOWE I KONKURSOWE PO KL I INNE			
1.	Liczba bezdomnych objętych projektem :	Liczba B	nie dotyczy
2.	Formy wsparcia:		
	a) Szkolenia	Liczba B	j. w.
	b) Doradztwo psychologiczne	Liczba B	j. w.
	c) Doradztwo zawodowe	Liczba B	j. w.
	d) Zatrudnienie socjalne	Liczba B	j. w.
3.	Efekty projektu		
	a) Ukończenie kursu	Liczba B	j. w.
	b) Dyplomy – czeladnicze, kwalifikacyjne	Liczba B	j. w.
	c) Zatrudnienie	Liczba B	j. w.
	d) Zatrudnienie socjalne	Liczba B	j. w.
	e) Usamodzielnienie	Liczba B	j. w.
	f) Poprawa relacji społecznych, rodzinnych	Liczba B	j. w.

Tabela 21 Analiza projektów finansowanych ze środków unijnych

Lp.	Nazwa dokumentu	Jednostka analizy	Dane za rok 2010
V.	SPRAWOZDAWCZOŚĆ SŁUŻBY ZDROWIA DOTYCZĄCA OSÓB BEZDOMNYCH W DANYM ROKU		
1.	Osoby bezdomne, którym udzielono pomocy ambulatoryjnej	Liczba B	46, w tym 33 korzystających ze świadczeń w Izbie Przyjęć
2.	Osoby bezdomne przyjęte na leczenie szpitalne	Liczba B	7 + 5 skierowanych do innych szpitali

3.	Wiek – średnio	Lata	b. d.
4.	DŁUGOŚĆ POBYTU W SZPITALU		
	a/ do 7 dni	dni	b. d.
	b/ 8 do 14 dni	dni	b. d.
	c/ 15 do 30 dni	dni	b. d.
	d/ powyżej 30 dni	dni	b. d.
5.	Liczba bezdomnych, którzy nie posiadali ubezpieczenia zdrowotnego	Liczba B	b. d.
6.	Liczba bezdomnych, którym ubezpieczenie zdrowotne zabezpieczono w formie decyzji OPS	Liczba B	b. d.
7.	Inne		b. d.

Tabela 22 Analiza sprawozdawczości służby zdrowia

d) hierarchia problemów społecznych w ujęciu osób kluczowych (IDI)

Na podstawie pogłębionych wywiadów przeprowadzonych z osobami kluczowymi na obszarze partnerstwa można stwierdzić, że dominujące problemy społeczne to:

- alkoholizm,
- bezrobocie,
- bezdomność,
- przemoc w rodzinie i inne patologie,
- zadłużenia mieszkań i eksmisje.

4. Szczegółowa analiza problemu bezdomności w kontekście materiałów zastanych (DR)

a) dane ilościowe pochodzące z DR dotyczące bezdomności gromadzone przez ośrodki pomocy społecznej

Dane ilościowe dotyczące problemu bezdomności pochodzą z **dwóch** dokumentów: Sprawozdania OPS za 2010 rok oraz kwestionariusza wypełnionego przez OPS na potrzeby niniejszego badania.

W pierwszym z wymienionych dokumentów znajdują się niemal wyłącznie dane obrazujące skalę organizowanego wsparcia w obszarze pomocy społecznej, jednak – o czym była mowa powyżej – nie znajduje się w nim odniesienie do działań podejmowanych na rzecz osób bezdomnych. Brak danych w wymienionych obszarach nie oznacza, że nie są realizowane działania na rzecz osób bezdomnych, a jedynie, że nie wie (lub precyzyjniej: nie rozlicza się z nich) nich Ośrodek Pomocy Społecznej. Prawdopodobnym powodem dla takiej sytuacji jest fakt, że organizacja prowadząca działalność pomocową w raczej niewielkim stopniu korzysta z publicznych środków na realizację podejmowanych działań (placówki dla osób bezdomnych funkcjonują w formule wspólnot, które prowadzą gospodarstwa), a przez to niemal całkowicie zajmuje obszar pomocy na rzecz osób bezdomnych realizowany w gminie.

Dane dotyczące pomocy osobom bezdomnym w odniesieniu do pomocy realizowanej przez OPS ogółem przedstawione są w poniższej tabeli.

Lp.	Rodzaj świadczenia	Ogółem		w tym bezdomni			
		Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	Kwota świadczeń w zł	Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	% 5/3	Kwota świadczeń w zł	% 7/4
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Zasiłek stały	1 027	1 691 729	b. d.		b. d.	
2.	Zasiłek okresowy	254	219 960	b. d.		b. d.	
3.	Zasiłek celowy - ogółem, w tym:	-	-	-		-	
	a) schronienie	8	22 106	b. d.		b. d.	
	b) ubranie	0	0	b. d.		b. d.	
	c) zasiłek celowy i pomoc rzeczowa w ramach realizacji wieloletniego programu "Pomoc państwa w zakresie dożywiania"	-	-	-		-	
4.	Posiłek	441	511 276	b. d.		b. d.	
5.	Zasiłek celowy na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczenia na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ	0	0	0		0	
6.	Usługi opiekuńcze	75	114 061	b. d.		b. d.	
7.	Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi	-	-	-		-	
8.	Sprawienie pogrzebu	3	4 498	0		0	
9.	Zasiłek celowy w formie biletu kredytowanego	-	-	-		-	
10.	Praca socjalna	b. d.	b. d.	b. d.		x	
11.	Poradnictwo specjalistyczne (prawne, psychologiczne, rodzinne)	b. d.	b. d.	b. d.		x	
12.	Interwencja kryzysowa	b. d.	b. d.	b. d.		x	
13.	Decyzje w sprawach świadczeniobiorców innych niż ubezpieczeni spełniający kryterium dochodowe zgodnie z art. 7 ust. 4 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych	b. d.	b. d.	b. d.		x	
14.	Odpłatność gminy za pobyt osoby umieszczonej w domu pomocy społecznej	b. d.	b. d.	b. d.		b. d.	
15.	Liczba wykonanych eksmisji, w tym przez: (Dostępne dane np. z wydziału lokalowego urzędu gminy).	b. d.	b. d.	b. d.		b. d.	
	a) spółdzielnię mieszkaniową	b. d.	b. d.	b. d.		b. d.	

	b) gminny zarząd gospodarki komunalnej	b. d.	b. d.	b. d.		b. d.	
	c) wspólnotę mieszkaniową	b. d.	b. d.	b. d.		b. d.	
	d) prywatnych właścicieli	b. d.	b. d.	b. d.		b. d.	
16.	Liczba osób objętych eksmisjami, w tym:	Liczba osób/rodzin:	Liczba osób w rodzinie:	x	x	x	x
	a)rodzin pełnych	b. d.	b. d.	x	x	x	x
	b) rodzin niepełnych	b. d.	b. d.	x	x	x	x
	c) osób samotnych	b. d.	b. d.	x	x	x	x
17.	Miejsce eksmisji:	b. d.	b. d.	x	x	x	x
	a) do lokalu socjalnego, zastępczego	b. d.	b. d.	x	x	x	x
	b) do rodziny	b. d.	b. d.	x	x	x	x
	c) ” na bruk”	b. d.	b. d.	x	x	x	x
	d) inne, jakie	b. d.	b. d.	x	x	x	x

Tabela 23 Kwestionariusz wypełniany przez OPS

b) metodologiczna oraz merytoryczna ocena diagnozy bezdomności: czy była realizowana, czy jest aktualna, czy była ponawiana (panelowa), w jakim zakresie (jak głęboko) dokonywano diagnozy, czy była wykorzystywana w dokumentach

Na terenie partnerstwa nie prowadzono dotychczas badań bezdomności, nie była wykonywana diagnoza społeczna ukierunkowana na rozpoznanie tego zjawiska. Analiza zgromadzonych dokumentów rodzi wniosek, że na terenie gminy realizowana jest w miarę rozbudowana ale nie usystematyzowana pomoc na rzecz osób bezdomnych. Dla zabezpieczenia potrzeb noclegowych wykorzystuje się istniejącą, dostępną infrastrukturę placówek realizujących działania w podobnym zakresie. Brakuje jednak zarówno diagnozy obejmującej potrzeby i możliwości oraz strukturę populacji osób bezdomnych przebywających na terenie gminy, jak i opracowań w przejrzysty sposób wskazujących na zakres i skalę realizowanych działań skierowanych do tej grupy społecznej.

Na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych można natomiast stwierdzić, że w pewien sposób realizowana jest profilaktyka bezdomności. Przytaczany powyżej cel główny, jakim jest „Złagodzenie problemów lokalowo – bytowych mieszkańców gminy Strzelce Opolskie” zawiera dwa zadania:

1. Zapewnienie mieszkań dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialno – bytowej.
2. Pomoc w regulowaniu należności czynszowych osobom o niskich dochodach. Kierunki:
  - Opracowanie lokalnego programu wsparcia zatrudniania osób mających zadłużenie czynszowe.

- Stworzenie bazy (rejestru) lokatorów, którzy zgłosiliby chęć zamiany dotychczas zajmowanego lokalu mieszkalnego na inny pod względem standardu, powierzchni i opłat.
- Stała współpraca administratorów lokali mieszkalnych z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w celu przeciwdziałania eksmisji.

c) opisane działania mające rozwiązywać problem bezdomności

Działania realizowane na terenie gminy na rzecz osób bezdomnych praktycznie w całości leżą w gestii funkcjonującej na tym terenie organizacji pozarządowej. Dlatego też najlepszym źródłem informacji jest strona internetowa placówek prowadzących działalność na terenie gminy Strzelce Opolskie, oraz statut „Barki”. Cele statutowe tej organizacji to:

- a. reintegracja zawodowa i społeczna osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- b. edukacja środowisk i grup wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym jak i innych osób i instytucji zainteresowanych realizacją programów reintegracji społecznej,
- c. tworzenie wspólnot mieszkaniowych,
- d. tworzenie programów pomocy wzajemnej dla tych, którzy nie znajdują miejsca w społeczeństwie,
- e. zapewnianie schronienia, posiłków i wsparcia potrzebującym,
- f. wspieranie poszczególnych wspólnot do momentu, w którym stają się one samodzielne,
- g. tworzenie nowych miejsc pracy,
- h. współdziałanie w tworzeniu taniego budownictwa socjalnego,
- i. podejmowanie działań na rzecz rozwijania i umacniania społeczeństwa obywatelskiego w oparciu o społeczną naukę Kościoła Katolickiego.
- j. przeciwdziałanie alkoholizmowi.

d) konkretne formy działań z bezdomnymi (zaznaczmy nawet jeśli są wymienione)

Cele realizowanego w 2010 roku projektu „Z Barką warto” obrazują zakres realizowanych działań pomocowych i są to:

- przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez zapewnienie tymczasowego schronienia, żywienia i odzieży dostosowanej do indywidualnych potrzeb i warunków atmosferycznych,
- poradnictwo dla osób bezdomnych i pomoc tym osobom we wzmacnianiu i odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie,
- współpraca osób wykluczonych społecznie i bezdomnych ze środowiskiem lokalnym w celu powrotu do pełnienia akceptowalnych ról społecznych,
- organizowanie dla dzieci i młodzieży spotkań z osobami bezdomnymi i wykluczonymi społecznie w celu zapobiegania patologiom społecznym.

Ze Sprawozdania przekazanego przez Partnerstwo Lokalne wynika także, że działania prowadzone na rzecz osób bezdomnych na terenie gminy to:

- kierowanie do Domów Stowarzyszenia „Barka”;
- kierowanie do PUP, CIS celem podjęcia zatrudnienia oraz nabycia nowych umiejętności zawodowych poprzez uczestnictwa w kursach i szkoleniach;
- ustalanie terminów w placówkach odwykowych;
- pomoc w załatwianiu formalności związanych z wyrobieniem dowodu osobistego, książeczki RUM oraz ubiegania się o świadczenia w ZUS;
- wydawanie wniosków do PCPR celem ubiegania się o stopień niepełnosprawności;
- pomoc w załatwianiu formalności celem ubiegania się o lokal mieszkalny z zasobów gminy;
- pomoc w podjęciu zatrudnienia;
- pomoc w uzyskaniu świadczeń alimentacyjnych i rodzinnych;
- pomoc w uzyskaniu stopnia niepełnosprawności celem uzyskania zasiłku stałego.

W sprawozdaniu z działalności OPS w Strzelcach wskazano także działalność na rzecz osób bezdomnych prowadzoną przez Ośrodek, a polegającą na kierowaniu do Domów Pomocy Wzajemnej „Barka”.

e) finanse

Na podstawie dostępnych dokumentów nie można ustalić wartości finansowej ogółu realizowanych działań na rzecz osób bezdomnych na terenie gminy. Znana jest wartość jednego z działań ujętych w formule projektowej – 40.000 zł przekazane ze środków gminy na działanie „Z Barką warto”.

5. Postrzeganie bezdomności jako lokalnego problemu społecznego z perspektywy kluczowych informatorów (IDI)

a) znaczenie (ranga) bezdomność wśród problemów społecznych gmin/y oraz stosunek do bezdomności przedstawicieli instytucji zajmujących się rozwiązywaniem problemów społecznych i lokalnych elit

Najczęściej respondenci wskazywali na problemy braku pracy w regionie przekładające się na kondycję poszczególnych osób i rodzin, Dominujący w wypowiedziach brak miejsc pracy jest dla tego regionu tym bardziej dotkliwy, że nie odnosi się do obszaru przemysłowego, w którym jeszcze kilkanaście lat temu funkcjonowały zakłady pracy dające możliwość zarobkowania i samodzielnego utrzymywania się wszystkim, którzy byli chętni do pracy. Obecnie zakłady pracy zostały zlikwidowane lub upadły, a w ich miejsce nie powstają nowe. Wydaje się, że w Strzelcach odzwierciedla się problem rynku pracy współczesnej cywilizacji, który charakteryzuje się ograniczaniem stanowisk na których wystarczały niskie kwalifikacje zawodowe, niewielka elastyczność i nikt nie wymagał stałego rozwijania kompetencji pracowniczych. Obecnie rozwijający się rynek, obejmujący w znacznej mierze usługi, może zaoferować miejsca pracy osobom kreatywnym, o wysokich umiejętnościach społecznych i komunikacyjnych.

Wśród innych problemów dotyczących osoby bezdomne wskazywano uzależnienia od alkoholu, przemoc w rodzinie, a jako specyfikę gminy – także trudności w adaptacji osób opuszczających Zakłady Karne. Kilku respondentów wskazało na znaczenie w kształtowaniu bezdomności ulicznej właśnie przez pryzmat dwóch tego typu placówek penitencjarnych zlokalizowanych na terenie gminy.

„Bezrobocie. Większość osób korzystających z pomocy OPS to osoby długotrwale bezrobotne. Poza tym ubóstwo, długotrwale choroby.”

„Dawniej to był szok, że ludzie tracili pracę, że nie mieli źródła utrzymania. Ale teraz jest już drugie pokolenie żyjące w rzeczywistości bezrobocia.”

„Chyba największym problemem społecznym tutaj w Strzelcach Opolskich i w okolicy to jest brak miejsc pracy. Chociaż ostatnio przybyło kilka podmiotów, utworzyły miejsca pracy, niemniej, Strzelce są postrzegane jako sypialnia dla osób – dojeżdża duża część osób do Opola, do Gliwic.”

„A największy problem: jak wszędzie, budownictwo, brak pracy. Miasto Strzelce Opolskie był to jeden z największych ośrodków przemysłu cementowego w kraju, który zniknął. Nie ma. Nawet kominów już nie ma po tym.”

Badani byli jednomyślni w odniesieniu do kwestii alkoholu: wszyscy wskazywali na uzależnienie od tej używki jako dominujący wśród problemów dotyczących osoby bezdomne przebywające na terenie gminy i problem na terenie gminy w ogóle. Uzależnienie wskazywane było jako podstawowa przyczyna, dla której w opinii respondentów osoby bezdomne nie chcą zmieniać przyjętego sposobu życia, a nawroty choroby alkoholowej wskazywane były jako podstawowa trudność w realizacji działań pomocowych przez osoby, które podejmowały próbę zmiany dotychczasowej kondycji życiowej.

„Nawet Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje taki projekt. I też działają w Strzelcach różne grupy wsparcia w uzależnieniach, więc to też jest na pewno problem naszej gminy uzależnienia.”

„Są takie grupy ludzi, którym my na takiej bazie samopomocowej nie jesteśmy w stanie pomóc, myślę tu o wieloletnich narkomanach, czy osobach psychicznie zaburzonych, więc przekrój osób, które trafiają do nas stały, to są osoby, których problemy wynikają z takiej szerszej bazy, słabej rodziny. Słaba rodzina to źródło wielu problemów w świecie współczesnym dzisiaj.”

Respondenci wskazywali także eksmisje jako problem, chociaż nie mówili nie tyle o konsekwencjach egzekucji tego typu nakazów administracyjnych, ale raczej o zagrożeniach wynikających z możliwych rygorów na skutek zmienionego prawa, obok problemu eksmisji wymieniano zadłużone mieszkania.

b) ocena skali zjawiska bezdomności w gminie/ach zdaniem respondentów (także u ujęciu dynamicznym)

Osoby bezdomne przebywające na terenie gminy Strzelce Opolskie można charakteryzować według dwóch niezależnych klasyfikacji:

1. autochtonów i ludność napływową, oraz
2. osoby bezdomne placówkowe i przebywające w miejscach niemieszkalnych.

Pierwszy ze wskazanych podziałów ma znaczenie bodaj wyłącznie finansowe – w większości przypadków koszty pobytu w placówkach osób pochodzących spoza gminy (w większości z gmin ościennych województw śląskiego i opolskiego, ale i z całego kraju) pokrywają ich gminy pochodzenia. Osoby spoza gminy często przybywały do Strzelec w celu odbycia kary pozbawienia wolności i zostawały na jej terenie nie mając dokąd wrócić po opuszczeniu Zakładu Karnego (lub nie chcąc wracać do miejsca pochodzenia).

Struktura grupy społecznej – osób bezdomnych ogółem zamieszkujących na terenie Strzelec, odzwierciedla strukturę populacji osób bezdomnych z terenu całego kraju. W przeważającej mierze są to ponad 40 –letni mężczyźni o niskich kwalifikacjach zawodowych. Podobnie zbieżna jest struktura osób bezdomnych przebywających w miejscach niemieszkalnych.

Respondenci zauważali, że z jednej strony wszystkie miejsca w placówkach są zajęte, a z drugiej – że nie ma problemów z przyjęciem kolejnej osoby do wybranego ośrodka. Może to wynikać po części z rotacji: osoby bezdomne, które podejmują zatrudnienie mają duży problem z utrzymaniem abstynencji po otrzymaniu pierwszej wypłaty, a spożycie alkoholu jest złamaniem regulaminu i skutkuje koniecznością opuszczenia placówki. Dlatego też na okres zimowy (a więc na czas większego zapotrzebowania na miejsca noclegowe) jest uruchamiana noclegownia zapewniająca schronienie przed zimmem.

„[skala zjawiska] ciężko powiedzieć, że się zwiększa. Ale ona zaczęła stanowić pewnego rodzaju normę, bo już rośnie drugie pokolenie, bezdomnych i bezrobotnych. /.../ Ja mówię o tych, którzy żyją w prawdziwej bezdomności.”

c) charakter bezdomności i –ewentualnie –dynamika zmian oraz najważniejsze potrzeby osób bezdomnych w gminie/ach

Osoby bezdomne na terenie Strzelec to w opinii respondentów osoby uzależnione od alkoholu, częściowo „absolwenci” Zakładów Karnych, a także osoby długotrwale pozostające bez pracy. Dwie placówki penitencjarne na terenie gminy są wyraźnie powiązane z bezdomnością na terenie gminy – w opinii jednego z respondentów to od pomocy byłym więźniom rozpoczęła się usystematyzowana praca na rzecz osób bezdomnych, inny zauważył, że część osób opuszczających ZK pozostaje na terenie gminy, ponieważ nie ma dokąd wrócić.

„Przy każdym zakładzie był hotel robotniczy. Tam mieszkały dziesiątki, może setki ludzi. Ja myślę, że to była forma bezdomności.”

„Bezdomność na terenie gminy to ja bym podzielił na takie dwie kategorie. /.../ I są ludzie, którzy po prostu nie nabyli żadnych umiejętności, ludzie nieprzystosowani do życia, ci stanowią problem jakby ulicy. A druga część to są absolwenci Zakładów Karnych.”

W odniesieniu do populacji osób bezdomnych respondenci wskazywali na uzależnienie od alkoholu jako dominujący problem dotyczący tej grupy.

W dalszej kolejności (ale w wypowiedziach nieporównanie mniejszym) problemem są choroby psychiczne oraz ogólna słaba kondycja zdrowotna osób bezdomnych, dla których nie ma specjalistycznej placówki oferującej pomoc. Jeden z ośrodków funkcjonujących na terenie gminy udziela wsparcia osobom z ograniczoną sprawnością, jednak nie przewiduje się tam opieki nad osobami niesamodzielnymi.

„Mamy komplet mieszkańców, gdyby było więcej miejsc to pewnie byłoby i więcej osób.”

„Głównym [problemem osób bezdomnych] to jest takie zagubienie w dzisiejszych czasach, niezaradność życiowa, uzależnienia, które wracają, nawroty tak zwane, no i praca.”

„Z tą bezdomnością to jest... mamy tę bezdomność troszkę ukrytą. Osoby bezdomne w okresie zimowym dopiero wychodzą z tych swoich miejsc pobytu. Generalnie na naszym terenie, jeżeli chodzi o Barki to jest mały procent osób z naszego terenu, /.../ Ta bezdomność jest troszeczkę, że tak powiem, z wyboru – bo te osoby mogą mieszkać w miejscach stałego pobytu, a nie chcą.”

Obok braku pracy podstawowym problemem Strzelec jest nadużywanie alkoholu. Co ciekawe, niektórzy z respondentów wyraźnie wskazywali na tę używkę jako sposób na uciekanie przed trudnościami życiowymi czy odpowiedzialnością. Obok kwestii uzależnień często wskazywano na niski poziom lub brak motywacji do zmiany kondycji życiowej widoczny u osób bezdomnych.

„Jedną z takich głównych przyczyn mogą być problemy z alkoholem, problemy rodzinne /.../ Myślę, że drugim problemem jest to, że te osoby, które są w grupie tzw. ryzyka czy spośród wykluczonych, to nie umią się chyba dostosować, nie umią się przyzwyczaić do pracy, do takiej stabilizacji. /.../ Wydaje mi się, że to osoby, które już kiedyś zaakceptowały stan bez takiej trwałej pracy swojej. Być może też, że nie nadają się do jakichś prac zbyt wymagających kwalifikacji.”

„I być może też nie są w stanie w pewnym momencie sami sobie poradzić z tym zależeniem od alkoholu, ale uważam, że jest i uzależnienie od też niepracowania.”

„Osoby chcą zażywać alkohol. Mają swoje – że tak powiem brzydko – meliny gdzieś tam ulokowane w różnych miejscach w Strzelcach i tak z własnego wyboru gdzieś tak uciekają od problemów, od rodzin, od chorych matek, od swoich rodzin: żon, dzieci, bezproblemowe życie... „

Respondenci wyraźnie wskazywali na wolę – a raczej jej brak – po stronie osób bezdomnych, do podjęcia aktywności w celu zmiany dotychczasowego stylu życia. Można było wyczuć ubolewanie, a czasem wręcz bezsilność, w konfrontacji z postawami niezaradności życiowej, wyuczonej bezradności czy pogodzenia się z losem osoby bezdomnej. Niektórzy z badanych wyrażali smutne refleksje konstatując zmiany społeczne przekładające się na zjawisko bezdomności – że ludzie poddają się, że godzą się by żyć w bardzo złych warunkach, że dawniej było inaczej.

„Ja myślę, że zdecydowana większość osób bezdomnych powinna uzyskać pomoc w formie – ja to tak nazywam na prywatny użytek – przystosowania do życia w społeczeństwie. Jest to różnego rodzaju swoista edukacja życiowa. Bo tu nie chodzi tylko o to, żeby z tymi ludźmi pracował psycholog /.../ Bo on jako osoba funkcjonuje, ale żyć w społeczeństwie nie za bardzo potrafi.”

„Bo ja sobie zdaję sprawę, że każdy z nas chciałby mieszkać w pałacu a nie w MI. Bo człowiek z natury jest taki, że chciałby żyć dobrze, lepiej. Tylko nie każdy sobie umie z tym problemem poradzić.”

„My możemy im tylko pokazać, że my możemy im pomóc jeżeli będą chciały chcieć. A to jest chyba największy problem, żeby niektórych ludzi zmotywować, żeby ktoś chciał chcieć.”

„Ludzie nauczyli się żyć z bezrobociem, nauczyli się żyć z bezdomnością. Bo kiedyś to było nie do pomyślenia.”

d) stosunek społeczności lokalnej do bezdomności

Wypowiadając się o mieszkańcach gminy i ich relacjach względem osób bezdomnych respondenci dużo miejsca i znaczenia poświęcali działalności Barki ukierunkowanej na animację i integrację lokalnych społeczności. Zauważali zmiany postaw na przestrzeni lat działalności tej organizacji: od niechętnych i wrogich (a czasem wręcz agresywnych), po życzliwą wyrozumiałość przejawiającą się pomocą rzeczową, wsparciem poprzez angażowanie mieszkańców placówek do pracy po uczestnictwo w przedsięwzięciach organizowanych przez Barkę i jej mieszkańców.

„myślę, że to jest pozytywny jakby odbiór osób bezdomnych, chociaż zdarzają się też przypadki takiego etykietowania – „o, ten bezdomny z Barki”, „to jest bezdomny z Barki”

Jednocześnie respondenci zauważali wpływ postaw i zachowań osób bezdomnych na opinie i stosunek mieszkańców gminy. Niemal każdy z rozmówców wspominał początki działalności Barki i trudności we współpracy z lokalną społecznością, obawy mieszkańców i ich uprzedzenia. Wątki te zawsze były wstępem do opowieści obrazujących zmianę w postawach lokalnej społeczności przejawiających się we współpracy, chęci pomocy, życzliwości okazywanej mieszkańcom placówek także poprzez zatrudnianie mieszkańców placówek w ramach zarówno okresowych, dorywczych prac jak i na stałe.

„Obserwujemy, i to chyba pod wpływem między innymi naszych działań, takie przemieszczanie się punktu widzenia osoby bezdomnej – z takiego lęku, obawy przed bezdomnym, który jest dla mnie zagrożeniem, do takiej życzliwej obecności a czasami i pomocy, jest wielu ludzi, którzy utożsamiają się z ich sytuacją i chcą w niej pomóc, nie ma otwartych polemik z formami pomocy bezdomnym, ale na pewno istnieją ludzie, mający negatywną opinię, choć jej nie upubliczniają.”

„Pamiętam pierwsze kontakty: nasze dzieci, Barkowe, w szkole. .... mówił: uwaga, to dzieci tych narkomanów. A jak się dzieci pobili, albo długopis komuś ukradły – to cała wieś z grabiami leciała na Barkę. /.../ Dzisiaj nie ma tego. Dzisiaj się przekonano, że my jesteśmy pełnoprawnym obywatelem tego środowiska. Organizujemy imprezy, gramy w piłkę, jeździmy na różne imprezy, oni przychodzą do nas, wspólne msze św., uroczystości, na naszej pasterce jest 700 osób. Tyle przyjeżdża.”

Reakcje negatywne i nieprzychylnie zauważane są w odniesieniu do osób „stereotypowo” bezdomnych: zaniedbanych fizycznie, znajdujących się pod wpływem alkoholu czy żebrzących. Wypowiedzi zawierają w sobie element usprawiedliwienia dla nieprzychylnych postaw potępiających sposób życia prowadzący do degradacji osoby, oraz szczególnie w sytuacji nagabywania czy żebractwa.

„No wiadomo, już nie mówię o takich skrajnych przypadkach, gdzie te osoby gdzieś tam stoją pod Kauflandem czy pod innymi supermarketami, to wiadomo ludzie się denerwują, jeżeli to jest takie na zasadzie żebractwa, ale, jak mówię, generalnie jeżeli chodzi o nasze domy Barka to osoby mieszkające w Barkach są postrzegane pozytywnie.”

„Staramy się o rzeczach, które są trudne, niewygodne – jakby nie mówić. Pewne zjawiska staramy się ze swojego życia wyrzucić. A jednocześnie tych ludzi, którzy stanowią to zjawisko, chcielibyśmy też gdzieś odsunąć jak najdalej”

„Każda osoba zasługuje na szacunek, ale jeżeli widzimy, że ktoś nie pracuje i stoi pod sklepem i tylko prosi, żebrze o pieniądze, a nie szuka tej pracy, bo taka osoba nie wykazuje zainteresowania, no to... taką osobę się ocenia jako... nie do końca wiarygodną.”

6. Ocena systemu wsparcia osób bezdomnych na terenie Partnerstwa Lokalnego (IDI z osobami kluczowymi)

a) funkcjonowanie systemu pomocy osobom bezdomnym w zakresie prewencji bezdomności

Wypowiedzi respondentów w obszarze profilaktyki bezdomności miały dwojaki wydźwięk. Z jednej strony miały charakter refleksji dotyczących idei pomagania i sposobu realizacji działań pomocowych, które można zawrzeć w retorycznym pytaniu: „kiedy zacząć pomagać?” Trudności obrazowane przez wypowiadających te opinie respondentów określały sytuacje ryzykownych zachowań osób zagrożonych bezdomnością, bezdomnych we wczesnej fazie czy z grup marginalizowanych społecznie, a wątpliwości odnoszą się do kondycji osoby, jej prawa do wolności i podejmowania autonomicznych decyzji.

Drugi wątek związany z prewencją bezdomności stanowiły wypowiedzi obrazujące działania kierowane głównie do młodzieży – zajęcia szkolne obejmujące dyskusje o problemach społecznych czy spotkania w placówkach zawierające „żywe przykłady” czyli opowieści osób bezdomnych kierowane zarówno do osób młodych jak i ogólnie do mieszkańców gminy.

„realizujemy to działanie w ramach projektów, zwłaszcza gminnego, ale to jest taka profilaktyka bardziej skierowana do dzieci, do młodzieży, organizujemy różnego rodzaju imprezy profilaktyczne, pedagog zaprasza nas czasem do szkoły na jakieś pogadanki, znaczy naszych mieszkańców, albo spotykamy się z kolei u nas, i w domach Barki i tam się dzielimy ‘świadectwami’, znaczy nasi mieszkańcy dzielą się ‘świadectwami’, no, to jest na tym poziomie”

„Nie ma takiej edukacji ogólnodostępnej, w mediach. Jak się program słyszy, to już o problemie.”

„Myślę, że tu jest duża rola mediów, które powinny kreować tą jakby politykę ... bo widzimy tylko przykłady sukcesów, Carringtonów, widzimy jakieś takie wzorce, że społeczeństwo jest zamożne, społeczeństwo jest bez problemów, społeczeństwo jest ... są ładne domy, deweloperzy oferują domy, okazuje się, że są ludzie, których nie stać na to mieszkanie nawet socjalne. Media też powinny o tym mówić.”

„Staramy się informować środowisko. To jest raz. Wyczulić na problem młodzież, bo jest to, myślę, ważne zadanie. Prewencja – no mówię, prowadzimy punkt Informacyjno-Konsultacyjny, prowadzimy zajęcia terapii odwykowej, prowadzi zajęcia psycholog – ale czy to są zajęcia zapobiegające bezdomności, to.. no nie wiem, jak to ująć, miałby pewne obawy – bo to jest praca z ludźmi, których już są bezdomni. Także, no nie wiem, w

jaki sposób można by takie działania prowadzić, zapobiegające. No nie wiem. Ja na przykład jestem w kontakcie ze spółdzielnią mieszkaniową, staram się zorientować jak ludzie, którzy mają zaległości finansowe, jak, gdzie, co – czasami można pomóc tym ludziom jeszcze zanim ich nie usunięto ze spółdzielni, nie eksmitowano.”

b) funkcjonowanie systemu pomocy osobom bezdomnym w zakresie świadczenia usług z zakresu pomocy doraźnej

W opiniach niektórych respondentów widoczna była szczególna wartość pracy, jako najbardziej pożądanej i oczekiwanej także od osób bezdomnych formy aktywności. Niektórzy z respondentów wprost przyznawali, że ważne jest dla nich, by realizować działania na zasadzie wzajemności – nie oferować „pomocy za darmo”. Realizowane działania na rzecz osób bezdomnych w obszarze interwencji obejmują więc także aktywizację zawodową, jednak w pierwszej kolejności oferują pomoc doraźną. Działania pomocowe są rozbudowane i obejmują wsparcie dla osób znajdujących się w różnych fazach bezdomności. Wśród tych działań najbardziej widocznym jest prowadzenie placówek dla osób bezdomnych, ale jest realizowany także streetworking i grupa wsparcia AA dla bezdomnych osób przebywających w miejscach niemieszkalnych.

„Jest punkt konsultacyjno – informacyjny, do którego każdy bezdomny może przyjść, nie bezdomny też: zmarginalizowany, wykluczony, zjeść ciepły posiłek, napić się herbaty, umyć, ogolić, przebrać. i uzyskać informację: co dalej.”

„myślę, że pomoc na etapie interwencji to, jeżeli chodzi o nas, o nasze stowarzyszenie, to całkiem dobrze funkcjonuje. mamy ten streetworking, pierwszy etap interwencji, tam streetworker też współpracuje z policją, no zabezpieczamy od samego... jakby od dołu, i później [bezdomny] trafia oczywiście za zgodą albo na detoks, albo na terapię, a później trafia do nas, do Barki.”

„od pewnego czasu jest to zgrana i stała grupa osób, która jakoś się odnalazła w tym środowisku i funkcjonuje w miarę dobrze, teraz też działa schronisko zimowe Stajenka i też szybko się zapelniło, że tak powiem i też jakaś fajna grupa ludzi tam trafiła, że potrafią się dogadać i stworzyli takie naprawdę fajne warunki na tej Stajence. Zero jakichś tam konfliktów, dogadują się, chętnie uczestniczą w życiu domu, w życiu stowarzyszenia”

Placówki działające na terenie gminy wymagają jednak zachowania trzeźwości – niedotrzymywanie tego wymogu jest najczęstszą przyczyną rotacji wśród mieszkańców. Pomimo tego osoby bezdomne nawet przebywając już w placówkach nie korzystają z pełni oferowanego im wsparcia, szczególnie w odniesieniu do kondycji psychicznej (w tym uzależnień) oraz rozwiązywania swoich trudności życiowych.

„bo zazwyczaj, często zdarzało się tak, że jak padło hasło ‘wizyta psychologa’ to każdy znajdował nagle jakąś wymówkę, żeby tylko nie skorzystać z tego wsparcia.”

„Ktoś, kto pije i traci pracę, no musi się poddać leczeniu. I tylko – w którym momencie on powinien się zacząć leczyć, żeby nie stracić tej pracy? Czy taka osoba, która wpada w uzależnienie jest w stanie określić, że już wpadam w uzależnienie, czy ten moment... to już nie zdąży się zatrzymać, bo to już jak lawina z góry, bo konsekwencje będą takie a nie inne.”

c) funkcjonowanie systemu pomocy osobom bezdomnym w zakresie świadczenia usług z zakresu integracji społecznej

W specyficzny sposób respondenci wypowiadali się o integracji społecznej osób bezdomnych, szczególnie pytani o skuteczność podejmowanych działań. Podkreślali, że działalność Barki to znacznej mierze obszar integracji poprzez otwarcie na otoczenie i społeczność lokalną. Osoby bezdomne, które zaakceptują regulamin, będą się stosować do przyjętych zasad i wdłużą się w życie wspólnotowe mogą pozostać w placówkach praktycznie do końca życia. Jedną z placówek w pewien sposób pełni taką rolę, bowiem otwarta jest w szczególności dla osób starszych i niepełnosprawnych.

„Bardzo często jest tak, że osoby, które są w domach Barki i pracują, próbują się jakoś usamodzielnąć, przechodzą do domków takich przejściowych i wtedy pokrywają część kosztów za media, za czynsz, taki pierwszy stopień usamodzielnienia się tej osoby w Barce. Tylko to jest bardzo trudne, bo zazwyczaj te osoby, które podejmują te prace zarobkowe, już takie większe prace zarobkowe, tak z doświadczenia wiemy, że w głównym miejscu tak pojawia się alkohol, złamanie regulaminu, osoby jakoś tak znikają nam.”

„są dwie strony tej poprawy swojego życia: jedna jest taka, że to usamodzielnienie to raczej kuleje w rozumieniu takim, że wychodzi na swoje, do swojego mieszkania, ma pracę itd., tworzy swoje gospodarstwo domowe. A z drugiej strony jest ten taki model życia we wspólnocie, który dosyć dobrze się sprawdza.”

„Co przyjmujemy za usamodzielnienie? Bo z ulicy zdecydowana większość trafia do domów stowarzyszenia. Tam mieszka i żyje, niektórzy utożsamiają się z tym miejscem, że to jest ich dom. Że to jest ich dom, oni mieszkają i jest ok.”

„Ta wspólnota jest najlepszym elementem aktywizującym i usamodzielniającym. Bo w grupie każdy odpowiada za coś.”

„Jest to taka społeczność osób, które były bezdomnymi, ale które poprzez przyjęcie zasad, które myśmy przez lata wypracowali może u nas mieszkać do swojej śmierci. Gdy

trafia do nas człowiek, który ma lat np. 60, to trudno się spodziewać, że on będzie w stanie rozpocząć samodzielnie nowe życie.”

W niemal wszystkich opiniach pojawiały się przykłady działań pomocowych polegających na pośrednictwie pracy – jak wskazywali respondenci wiele firm i osób prowadzących własną działalność chcąc dopomóc osobom bezdomnym zatrudnia ich u siebie stwarzając szansę na usamodzielnienie poprzez uzyskanie dochodu. W wielu przypadkach okazuje się jednak, że uzależnienie jest silniejsze i znaczna część osób podejmujących pracę nadużywa alkoholu już po pierwszej wypłacie. Problem z utrzymaniem abstynencji był w opinii respondentów bodaj podstawowym czynnikiem utrudniającym trwały powrót na rynek pracy. Kilku z respondentów wspominało przykłady osób, które były o krok od usamodzielnienia: z pomocą i za pośrednictwem Barki uzyskiwali pracę, otrzymywali mieszkanie, zaczęli samodzielne życie, byli także wspierani i monitorowali – ale nawet wtedy zdarzały się nawroty choroby alkoholowej, dana osoba sprzedawała cały zgromadzony dobytek i wyposażenie mieszkania, które w końcu traciła – i ponownie trafiała na ulicę jako osoba bezdomna.

„Z tym usamodzielnieniem to bywa różnie – no wiadomo, ludzie się zachłystają tą wolnością, w domu są różne zasady, jest regulamin, który też trzyma tych ludzi, że nie wolno tego, tego, tego, w momencie, w którym jest ta rodzina na swoim jest też pomoc finansowa od nas, osoby podejmują pracę, mają dużą pomoc od nas, no czasem zbaczą z drogi.”

Badani byli także zgodni co do relatywnie niewielkiej skuteczności podejmowanych działań reintegracyjnych. Nie potrafili także wskazać odpowiedzi na pytanie: „Jakiego rodzaju działania byłyby skuteczne?”

„[skuteczność] myślę, że jest znikoma, bo po tej 12-miesięcznej pracy w CIS-ie dalej nie potrafią znaleźć zatrudnienia na otwartym rynku pracy, mają tylko taki certyfikat ukończenia, który, no, jednak pracodawca patrzy na to z przymrużeniem oka aniżeli ... no, nie traktują już tego poważnie pracodawcy”

„Gdybyśmy znali odpowiedź nie byłoby problemu bezdomności. Myślę, że zarówno na poziomie wojewódzkim jak i ministerialnym nie ma osoby, które by odpowiedziała jednoznacznie.”

„Jako chyba jedni z nielicznych, nie wiem, czy ktoś jeszcze w Polsce takiego eksperymentu dokonał, ja prowadzę grupę AA dla osób uzależnionych ulicy. Ktoś powie: to absurd. Ale przychodzi: czasami 5 osób, czasami 6. Bywało, że i dwie, bywało, że żaden. Ale oni wiedzą, że jest. To ziarno gdzieś tam posiane, czasami trafi na dobry grunt.”

Jeden z respondentów zdradził, że planowana jest we współpracy z urzędem miasta reintegracja poprzez udostępnienie mieszkań chronionych. Przedsięwzięcie to ma być

rozszerzeniem i kontynuacją obecnie prowadzonego (także we współpracy z miastem) od kilku lat usamodzielniania poprzez udostępnianie pięciu mieszkań – około połowa osób korzystających z tej formy wsparcia usamodzielnia się. Wśród pozostałych działań integracyjnych najczęściej wskazywano kontakty z lokalną społecznością, ale także aktywność w ramach Centrum Integracji Społecznej, które oferuje możliwość aktywności poza placówką i ma znaczenie nawet większe w odniesieniu do obszaru aktywności społecznej niż reintegracji zawodowej.

„[działania są] bardziej takie osłonowe, ale też robimy takie integracyjne. Aktywizacyjne to może pod tym względem, że mamy na przykład w domu warsztat pracy w drewnie, warsztat jakiś tam ogólnobudowlany i oni sobie tam w ramach tych swoich... no, uczą się tych jakichś tam umiejętności nowych, czy doskonalą już swoje wcześniej nabyte. Nie wiem, czy można przez aktywizację rozumieć wsparcie terapeutyczne, ale terapeutę uzależnień, który raz w tygodniu spotyka się z grupą osób, które oczywiście chcą w tym uczestniczyć”

„Dla mnie usamodzielnieniem się jest powrót na łono rodziny. /.../ Praca, bo praca jest wartością samą w sobie./.../”

„Na przykład w dyskusjach bardzo często słyszę ‘o, bo jak bym sobie znalazł kobietę z domem, a najlepiej jakąś wdowę to bym miał już wszystko i ok., nie?’ ja mówię: to idź, szukaj. Ale okazuje się, że nie chcą tego poszukiwać, bo co innego jest mówić, co innego robić. /.../ Ja myślę, że to jest tęsknota za czymś utraconym, a jednocześnie strach przed nowym.”

„też współpracujemy z Centrum Integracji Społecznej i tam trafiają od nas osoby i uczestniczą w różnych warsztatach”

„CIS – całkiem dobra forma, która też gdzieś pozwala ludziom na ... jakby na powrót do normalności.”

d) współpraca międzyinstytucjonalna

Gmina Strzelce prezentuje taki model współpracy, gdzie organizacja pozarządowa jest dominującym interesariuszem działań natomiast pozostałe instytucje w tym samorządowe mają taką rolę wspierającą. Na terenie gminy działa stowarzyszenie Barka, które prowadzi placówki dla osób bezdomnych, można powiedzieć, że ustala ogólny sposób działania względem tej grupy społecznej. Inne organizacje nie zajmują się osobami bezpośrednio, realizują natomiast działania wspierające Barkę. Na terenie gminy działa m. in. Caritas, Monar, zgromadzenie sióstr zakonnych, harcerstwo które realizują niektóre działania na rzecz osób bezdomnych we współpracy ze stowarzyszeniem Barka. Realizowane są działania opiekuńczo –pielęgnacyjne realizowane bezpośrednio na rzecz niesamodzielnich mieszkańców placówek dla osób bezdomnych, którzy np. po hospitalizacji wymagają opieki

pielęgniarskiej. Wspólnie z innymi organizacjami pozarządowymi podejmowane są także wspólne imprezy dla lokalnej społeczności jak np. mecze piłkarskie czy rowerowy wyjazd grupy osób bezdomnych do Brukseli.

Stałe wsparcie jest także zapewnione wśród lokalnych instytucji – być może dlatego, że samorządowcy są także działaczami organizacji pozarządowych, co dowodzi (lub jest przyczyną) zwiększonej wrażliwości na sprawy społeczne i otwartości na podejmowanie społecznych inicjatyw.

„Bardzo trudno mi mówić o działalności Barki, bo my, jako Ośrodek Pomocy Społecznej nie wnikamy, że tak powiem, nie mieszymy się w działalność Barki, jesteśmy taką instytucją, która może na zasadzie trochę takiej wspierającej, jeżeli jest jakiś problem czy osoby z Barki mają jakieś oczekiwanie: pomoc, oczekują pomocy, to my wtedy jedziemy i wkraczamy.”

„Żadna inna jednostka nie zajmuje się problematyką bezdomności. /.../ Gmina także bardzo wspiera działalność, jest miesięczna dotacja na utrzymanie domów.”

„Według mnie [pomoc] jest naprawdę wystarczająca, bo osoby z domu Barka naprawdę mają zagwarantowane wszystko.”

„My bardzo dobrze współpracujemy z Urzędem Miejskim, tutaj z Ośrodkiem Pomocy Społecznej ale władze miasta i instytucje miejskie współpracują z nami w pomocy bezdomnym.”

„[współpraca] czasami aż się boję o tym mówić /.../ ja dość często na spotkaniach opowiadam na spotkaniach jak my żyjemy z gminą, z władzami samorządowymi to mówią ‘ty im chyba słodzisz’. No ja akurat nie muszę słodzić, bo to nie jest moje zadanie, ale tą współpracę bym nazwał wzorową. Nie – dobrą, ale: wzorową.”

„Wszystko można ubrać w akty prawne, nie? Ale najważniejszą rzeczą – żebyśmy my się dogadali.”

e) najważniejsze wady i zalety lokalnego systemu pomocy osobom bezdomnym

Ze względu na stosunkowo niewielką skalę zjawiska bezdomności na terenie gminy a także stosunkowo wysoki poziom zorganizowania lokalnego systemu wsparcia na rzecz osób bezdomnych trudno mówić o problemach czy wadach w odniesieniu do całości realizowanych działań. W każdym systemie i w każdego rodzaju działaniach można dokonywać zmian, jednak w odniesieniu do gminy Strzelce Opolskie te zmiany będą raczej stosowaniem dodatkowych lub innowacyjnych działań niż usprawnianiem obecnie funkcjonującego systemu. W odniesieniu do możliwości Partnerstwa (niewielka gmina obejmująca w przeważającej mierze tereny wiejskie) trudno nawet braku w dokumentacji trudno wskazywać

jako wadę systemu, bowiem w strukturze tak niewielkiej a jednocześnie sprawnie zorganizowanej i opierającej się na zaufaniu społecznym budowanym wśród lokalnej społeczności – trudno wymagać zbiurokratyzowania czy większego zinstytucjonalizowania działalności, której podstawowym celem jest przecież bezpośrednia działalność na rzecz drugiego człowieka.

Można za to wymienić podstawowe zalety systemu:

- satysfakcjonująca dla wszystkich interesariuszy współpraca w obszarze działań na rzecz osób bezdomnych,
- konsekwentna i spójna polityka lokalna przekładająca się na jednostkowe działania względem osób obejmowanych wsparciem,
- wysoki poziom zaufania międzyinstytucjonalnego przekładający się na zaangażowanie pracowników każdej z nich,
- zmiana stereotypowego wizerunku „w obszarze bezdomności” poprzez realizację działań na rzecz lokalnej społeczności przy poparciu interesariuszy, co przekłada się na wzrost zaufania np. u przedsiębiorców działających na terenie Partnerstwa,
- wiarygodne i charyzmatyczne osobowości liderów organizacji, bezpośrednio realizujących działania pomocowe.

f) najpilniejsze potrzeby systemu pomocy osobom bezdomnym w Partnerstwie

W Partnerstwie, w którym trudno wskazać wady lokalnego systemu pomocy, trudno także wskazywać pilne potrzeby – działania zaplanowane przez „Barkę” są w porozumieniu z gminą sukcesywnie wdrażane do realizacji, jak np. przygotowywany do realizacji projekt uruchomienia mieszkań treningowych. W różnych aspektach podejmowanych w trakcie badania wątków widać współpracę samorządu z organizacją pozarządową i wzajemne zaufanie, przekładającą się na spójność działań realizowanych w znaczeniu jednostkowym (np. przyznanie zasiłku lub pomoc w uzyskaniu lokalu z zasobów gminy).

Wydaje się więc, że największą potrzebą jest udokumentowanie prowadzonych działań, a także stworzenie liderom możliwości nawiązania szerszej współpracy z instytucjami działającymi regionalnie i na poziomie krajowym. Liderzy posiadają potencjał osobowości, wiedzy i doświadczeń, który można by wykorzystać dla poszukiwania skuteczniejszych sposobów realizacji działań pomocowych na rzecz osób bezdomnych i kształtowania polityki w obszarze bezdomności.

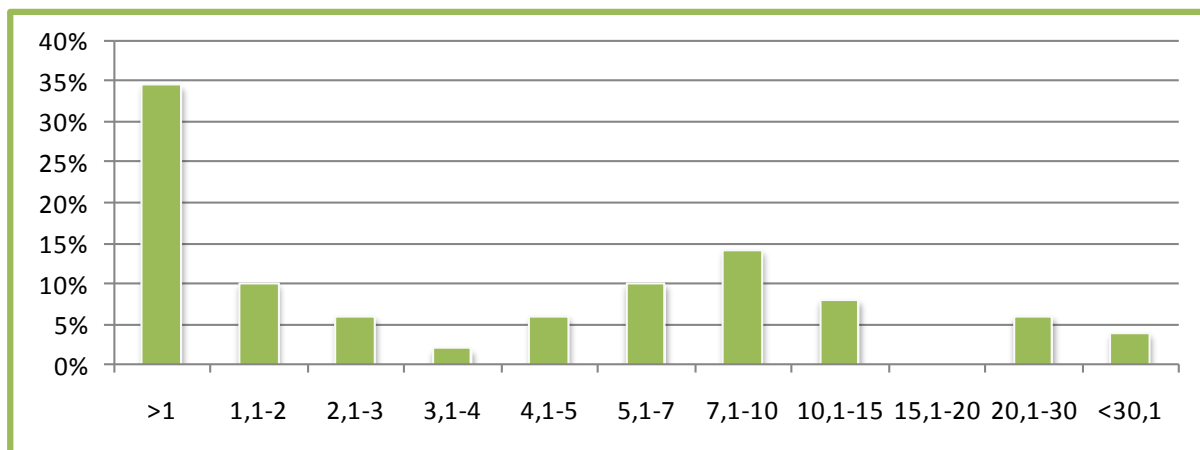
7. Ocena systemu wsparcia dokonana przez osoby bezdomne a) charakterystyka badanej grupy

W badaniu wzięło udział 50 osób: 8% kobiet, 92% mężczyzn. Średni wiek badanego wynosił niecałe 51 lat, mediana równa jest 52 lat. Najmłodszy bezdomny w czasie badania miał 20 lat,

najstarszy 76 lat. Dane te pokazują, że przebadana grupa bezdomnych składała się z osób o zróżnicowanym wieku, choć dominują starsi mężczyźni. Poza jedną osobą, wszyscy badani są obywatelami Polski.

Badani reprezentują zróżnicowany poziom wykształcenia: 53% ma wykształcenie zawodowe; 24% - podstawowe; 18% - średnie; 4% - wyższe.

Średnio badani są bezdomnymi od 6,4 lat. W przebadanej grupie występuje duże zróżnicowanie pod względem okresu przebywania w stanie bezdomności. Jedna osoba jest bezdomna od 31 lat, dwie od miesiąca. Poniższy rysunek prezentuje liczebność poszczególnych grup podzielonych ze względu na okres bycia osobą bezdomną. Szczegółowy rozkład przedstawia umieszczona pod rysunkiem tabela.

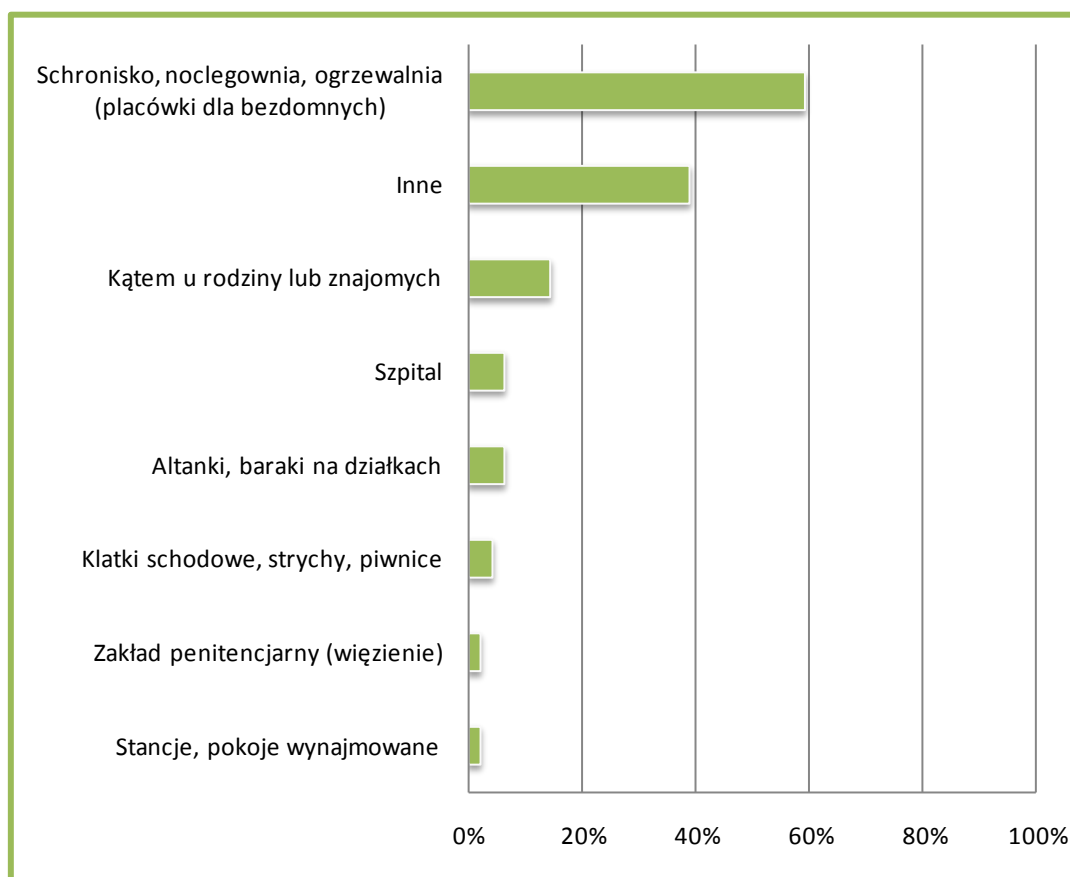

Rys. 2 Rozkład liczebności poszczególnych grup podzielonych ze względu na długość bezdomności

Okres pozostawania osobą bezdomną	
>1	34%
1,1-2	10%
2,1-3	6%
3,1-4	2%
4,1-5	6%
5,1-7	10%
7,1-10	14%
10,1-15	8%
15,1-20	0%
20,1-30	6%
<30,1	4%

Tabela 24 Rozkład liczebności poszczególnych grup podzielonych ze względu na długość bezdomności

Badane osoby bezdomne w przeciągu ostatniego roku najczęściej przebywały w takich miejscach jak:

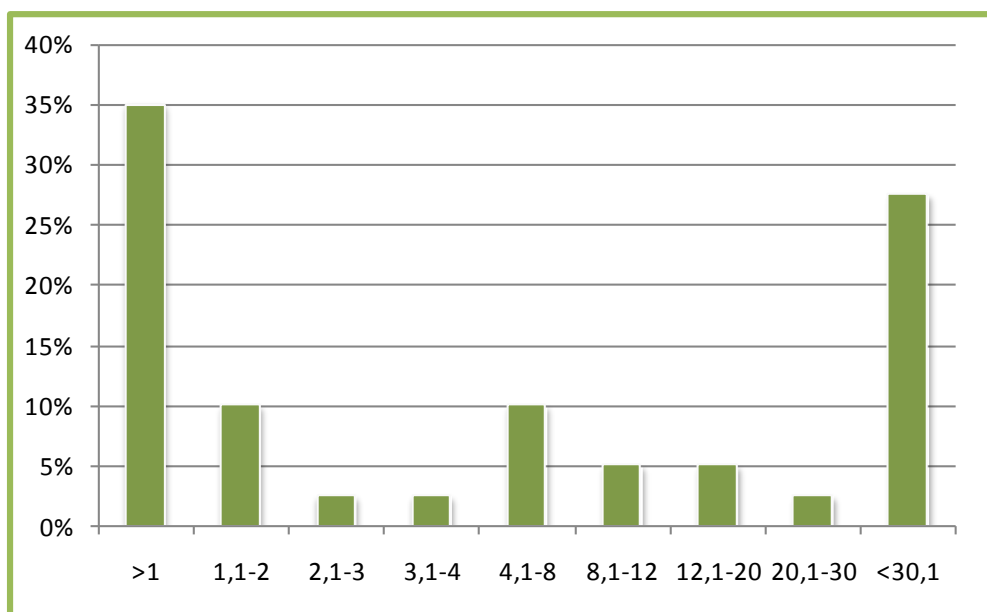

Rys. 3 Najczęstsze miejsca pobytu bezdomnego w ciągu ostatniego roku

Gdzie przebywał/a Pan/i najczęściej w ciągu ostatniego roku? (dopuszczalna więcej niż jedna odpowiedź)	
Schronisko, noclegownia, ogrzewalnia (placówki dla bezdomnych)	59%
Rury i węzły ciepłownicze, bunkry	0%
Stancje, pokoje wynajmowane	2%
Kątem u rodziny lub znajomych	14%
Altanki, baraki na działkach	6%
Mieszkania wspierane	0%
Pustostany, domy do rozbiórki	0%
Szpital	6%
Dworzec, wagony, bocznice kolejowe	0%
Zakład penitencjarny (więzienie)	2%
Klatki schodowe, strychy, piwnice	4%
Inne	39%

Tabela 25 Miejsce pobytu w przeciągu ostatniego roku

Większość (59%) badanych wskazała schronisko, noclegownie i ogrzewalnie jako miejsce pobytu w przeciągu ostatniego roku. Pozostałe miejsca były wskazywane dużo rzadziej. Z miejsc, które wskazało ponad 10% badanych pojawiło się: mieszkanie kątem u znajomych. Średnio badani przebywają na terenie gminy od 14 lat. W przebadanej grupie występuje duże zróżnicowanie pod względem okresu przebywania w Strzelcach Najdłużej przebywająca na terenie gminy osoba jest tam od 64 lat. Najkrócej – 1 miesiąc.

Rys. 4 Czas przebywania na terenie gminy.

Rozkład liczebności poszczególnych grup ze względu na czas przebywania na terenie gminy	%
>1	35%
1,1-2	10%
2,1-3	2%
3,1-4	2%
4,1-8	10%
8,1-12	5%
12,1-20	5%
20,1-30	2%
<30,1	27%

Tabela 26 Czas przebywania na terenie gminy

Powyższy wykres pokazuje, że najliczniejsza grupa bezdomnych przebywają na terenie gminy niedawna, krócej niż rok.

Większość bezdomnych posiada dzieci (63%). Średnia liczba dzieci, którą ma bezdomny wynosi 2. Większość badanych (48%) posiada 1 dziecko. Największą liczbę dzieci (7) posiada 1 bezdomny.

Liczba dzieci	%
1	48%
2	32%
3	10%
4	3%
6	3%
7	3%

Tabela 27 Liczba dzieci

Dziesięć osób wyjeżdżało za granicę w celach zarobkowych.

Biorąc pod uwagę wiek badanych oraz okres przebywania w bezdomności można wyciągnąć wniosek, że grupa bezdomnych w Strzelcach w znacznej części składa się z osób, które od niedawna są pozbawione własnego miejsca zamieszkania. Nieco ponad 45% badanych jest bezdomna co najwyżej od 2 lat. Jednocześnie, większość mieszka na terenie Strzelcec od niedawna.

b) system wsparcia

Poziom obciążenia systemu wsparcia

Poniższa tabela przedstawia odsetek badanych osób bezdomnych z terenu gminy Strzelce, która korzystała z następujących elementów systemu wsparcia:

Rys. 5 Wykorzystanie instytucji systemu wsparcia osób bezdomnych

Czy w ciągu ostatniego roku, na terenie Strzelec korzystał/a Pan/i z którejkolwiek z wymienionych form pomocy udzielanych przez różne instytucje (pomoc społeczna, organizacja pozarządowa, stowarzyszenie, itd.)? Proszę wskazać wszystkie, z których pomocy Pan/i korzystał/a w ciągu ostatniego roku.	Korzystanie z pomocy		Która z form pomocy jest najbardziej Pani/i potrzebna?
	Korzystał/a	Nie korzystał/a	
Wsparcie finansowe w postaci zasiłku	39%	61%	22%
Schronienie (noclegownia / schronisko)	100%	0%	0%
Pomoc w nawiązaniu pozytywnych relacji z rodziną	22%	78%	0%

Pomoc psychologiczna	18%	82%	4%
Pomoc lekarska, szpitalna	51%	49%	0%
Odzież	67%	33%	0%
Wyżywienie	90%	10%	0%
Indywidualny program wychodzenia z bezdomności	26%	74%	0%
Łaźnia	96%	4%	0%
Pomoc uzyskana bezpośrednio na ulicy (streetworking)	6%	94%	0%
Korzystanie z poradni uzależnień	30%	70%	2%
Pomoc w spłacie zadłużenia (czynszowego, alimentacyjnego, innych)	14%	86%	0%
Pomoc w znalezieniu mieszkania	26%	74%	0%
Pomoc w znalezieniu pracy	28%	72%	0%
Podjęcie nauki w celu zdobycia lepszego wykształcenia	2%	98%	56%
Kursy zawodowe, staże, doradztwo zawodowe, pośrednictwo pracy	14%	86%	17%
Nie korzystałem z żadnej	0%	100%	
Inne	24%	76%	

Tabela 28 Wykorzystanie i ocena użyteczności instytucji systemu wsparcia osób bezdomnych

Formy pomocy dostępne w systemie wsparcia osób bezdomnych można podzielić na dwie grupy: 1) pasywne – wręczane w różnej formie bezdomnym i służące poprawie ich aktualnego położenia; 2) aktywne – różne formy pomocy służące wsparciu bezdomnych w procesie wychodzenia z bezdomności.

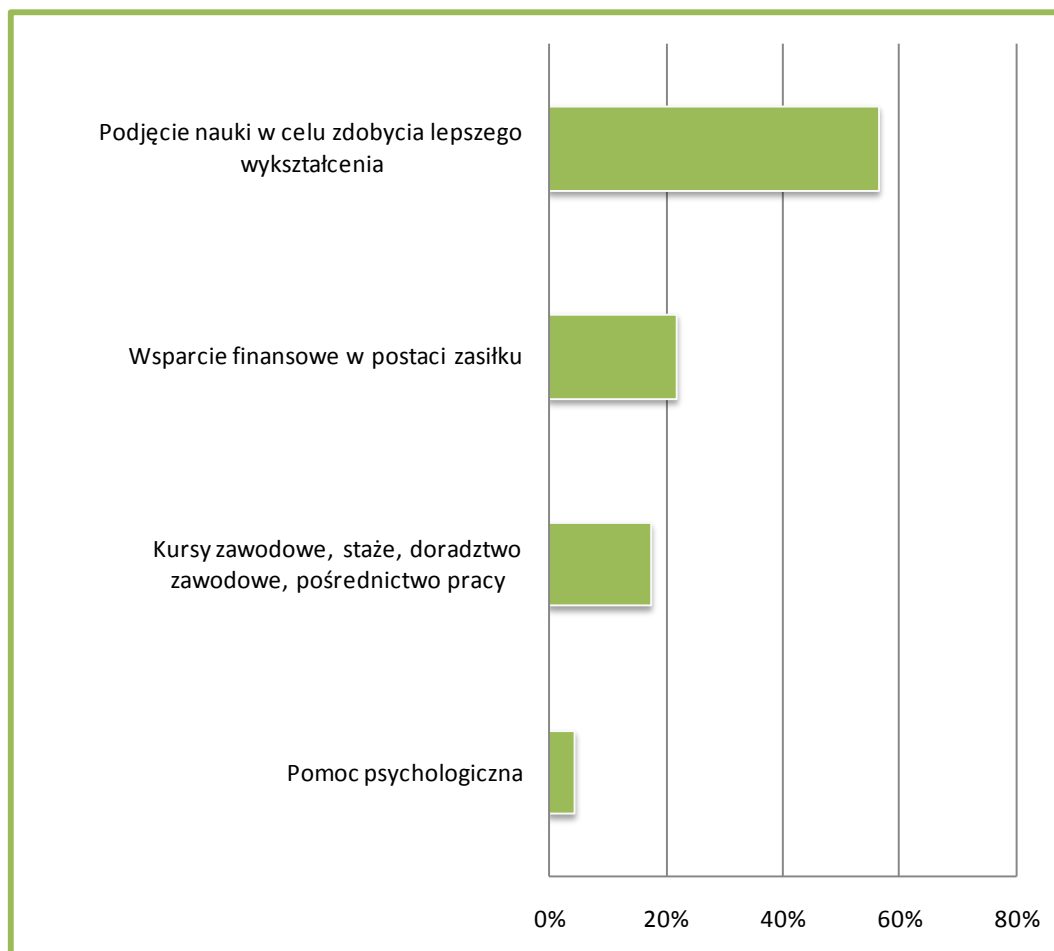
Z zebranych danych wynika, że wyraźnie przeważają formy pasywne. Wszyscy bezdomni (100%) korzystali ze schroniska i noclegowni, a większość z łaźni (96%) oraz wyżywienia (89%). Wyniki te są oczywiste biorąc pod uwagę, że badanie było prowadzone w schroniskach i noclegowniach. Poza tym bezdomni dość licznie korzystali z wsparcia finansowego w postaci zasiłku (39%), opieki medycznej (51%) oraz darmowej odzieży (67%).

Mniejszość korzystała natomiast z aktywnych form pomocy. Względną popularnością cieszyła się aktywizacja zawodowa: kursy zawodowe, staże, doradztwo zawodowe, pośrednictwo pracy - 14% oraz pomocy w znalezieniu pracy – 29%.

Bezdomni korzystali również z: poradni uzależnień - 30%; pomocy w znalezieniu mieszkania – 26%; indywidualnego programu wychodzenia z bezdomności – 26%; pomocy z w nawiązaniu pozytywnych relacji z rodziną – 22%; pomocy psychologicznej 18% oraz pomocy w spłacie zadłużenia – 14%.

Małą popularnością cieszyła się natomiast taka formy wsparcia jak: pomoc uzyskana bezpośrednio na ulicy – 6%.

Interesujące wyniki przyniosło pytanie o to, które z istniejących form pomocy są najbardziej potrzebne.

Rys. 6 Najbardziej pożądane formy wsparcia zdaniem osób bezdomnych

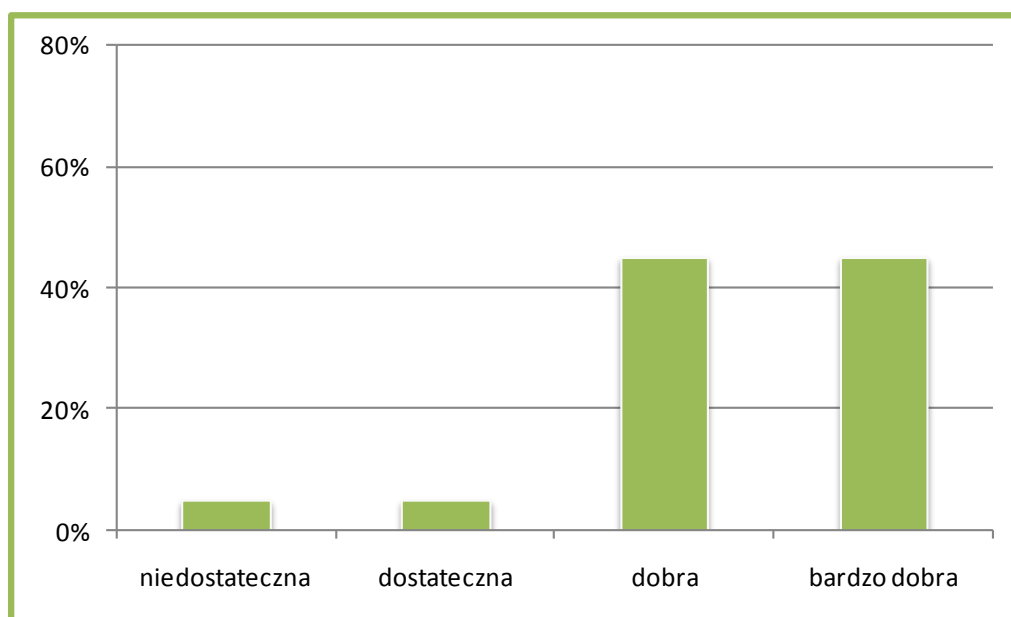
Okazuje się, że bezdomni oczekują przede wszystkim pomocy w podjęciu nauki w celu zdobycia lepszego wykształcenia: potrzebę taką zgłasza aż 56%. Mniejszość (22%) oczekuje wsparcia finansowego w postaci zasiłku oraz kursów zawodowych, staży, doradztwa zawodowego, pośrednictwa pracy – 17%. Niewielka grupa, 4% oczekuje na pomoc psychologiczną. Inne formy wsparcia były pomijane.

Działanie systemu wsparcia

Czy w ciągu ostatniego roku, na terenie Strzelec spotkał(a) się Pan/i z odmową pomocy?			
Tak			Nie
4%			96%
Ile razy odmówiono Pani/i pomocy w ciągu ostatniego roku?			
1-2 razy	3-5 razy	więcej niż 5 razy	trudno powiedzieć
100%	0%	0%	0%

Tabela 29 Odsetek bezdomnych, którym odmówiono pomocy

Bezdomni biorący udział w badaniu wystawili następującą ocenę OPS-owi w Strzelcach:

Rys. 7 Ocena ośrodka pomocy społecznej

Czy w ciągu ostatniego roku korzysta Pan/i z pomocy ośrodka pomocy społecznej działającego na terenie Strzelce?			
Tak		Nie	
33%		67%	
Jak Pan/i ocenia na skali ocen szkolnych (2-5) działanie ośrodka?			
niedostateczna	dostateczna	dobra	bardzo dobra
5%	5%	45%	45%
Średnia ocena			
4,3			

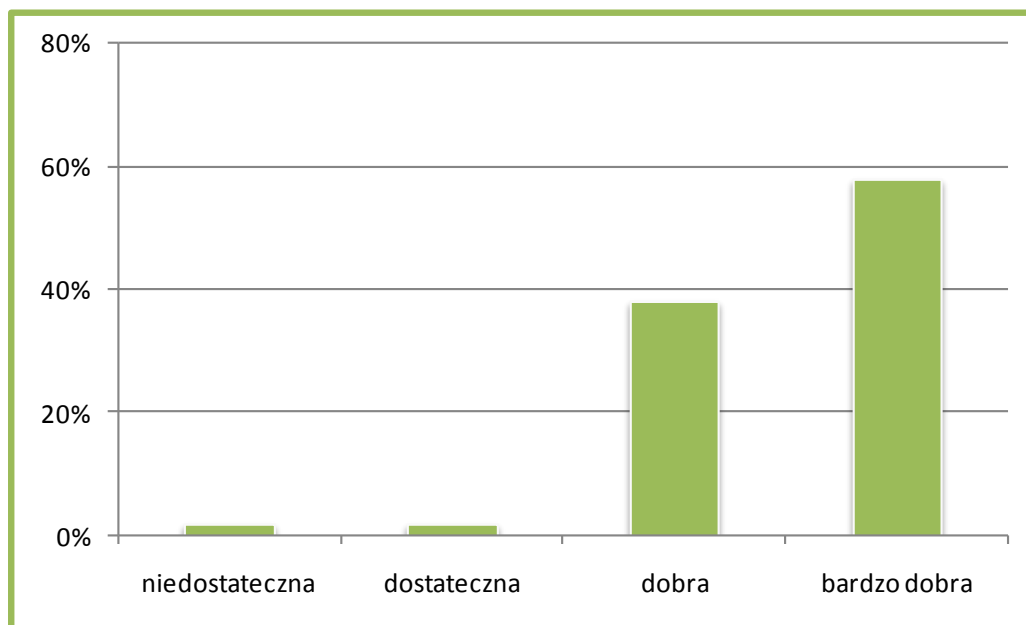
Tabela 30 Odsetek bezdomnych korzystających z pomocy OPS

Spośród przebadanej grupy 50 bezdomnych 2 odmówiono pomocy w przeciągu ostatniego roku. Osobom, którym odmówiono pomocy, postawiono pytanie o to, w jaki sposób uzasadniono tę sytuację. Badani odpowiedzieli, że podstawą odmowy wsparcia było: brak wystarczających środków, niechęć i brak dobrej woli pracownika socjalnego.

Większość bezdomnych korzysta ze wsparcia miejscowego Ośrodka Pomocy Społecznej. Ocena wystawiona przez badanych działającemu w Strzelcach Ośrodkowi Pomocy Społecznej wyniosła 4,3.

Ocena placówki

Bezdomni biorący udział w badaniu wystawili następującą ocenę placówce, w której aktualnie się znajdują:

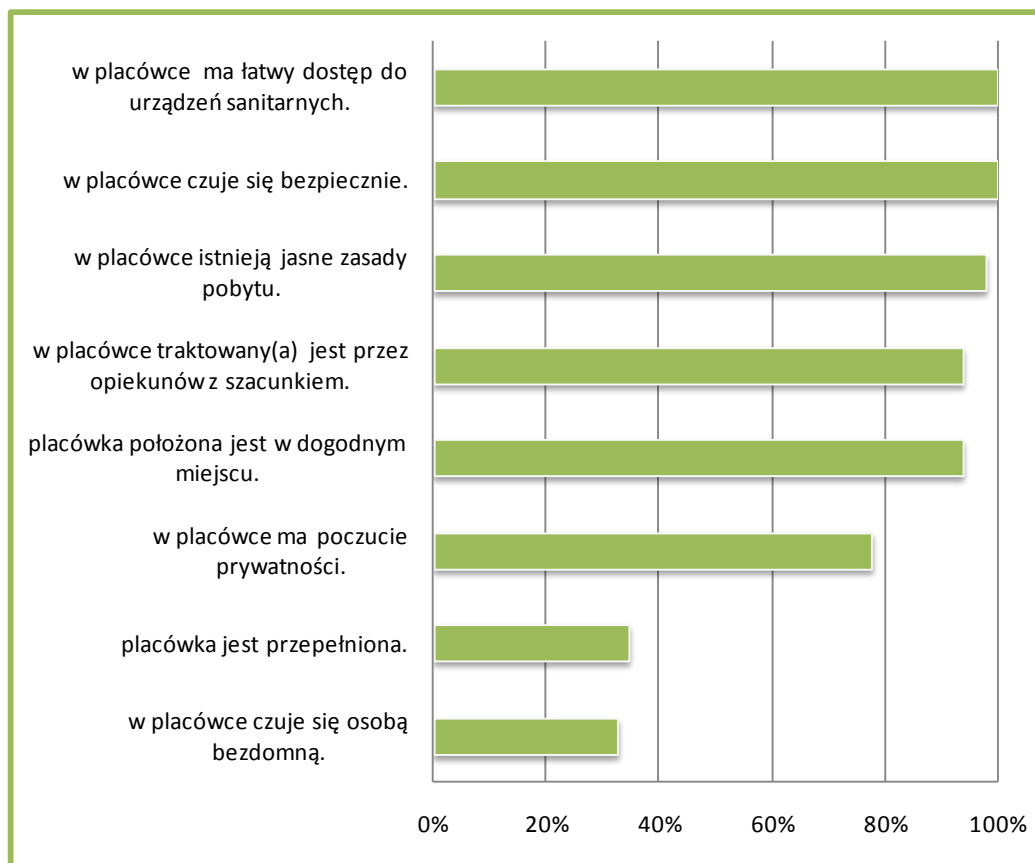

Rys. 8 Ocena placówki na skali ocen szkolnych, w której badani aktualnie przebywają

Jak ogólnie Pan/i ocenia na skali ocen szkolnych (2-5) pomoc, którą uzyskuje Pan/i w placówce, w której aktualnie się znajdujemy?			
niedostateczna	dostateczna	dobra	bardzo dobra
2%	2%	38%	58%
Średnia ocena		4,5	

Tabela 31 Ocena pomocy uzyskiwanej w aktualnym miejscu pobytu

Następujący odsetek osób bezdomnych biorących udział w badaniu deklaruje, że:

Rys. 9 Ocena różnych aspektów placówki, w której badani aktualnie przebywają

	TAK	NIE	NIE WIEM
Czy placówka, w której się Pan/i znajduje położona jest w dogodnym miejscu?	94%	4%	2,%
Czy w placówce, w której się Pan/i znajduje istnieją jasne zasady pobytu?	98%	2%	0%
Czy w placówka, w której się Pan/i znajduje czuje się Pan/i bezpiecznie?	100%	0%	0%
Czy placówka, w której się Pan/i znajduje jest według Pana/i przepelniona?	35%	63%	2%
Czy w placówce, w której się Pan/i znajduje ma Pan/i poczucie prywatności?	78%	18%	4%
Czy w placówce, w której się Pan/i znajduje traktowany(a) jest Pan/i przez opiekunów z szacunkiem?	94%	6%	0%
Czy w miejscu, w którym aktualnie się Pan/i znajduje ma Pan/i łatwy dostęp do urządzeń sanitarnych (toalety, prysznic)?	100%	0%	0%
Czy w miejscu, w którym aktualnie się Pan/i znajduje czuje się Pan/i osobą bezdomną?	33%	63%	4%

Tabela 32 Ocena placówki aktualnego pobytu badanych

Bezdomni biorący udział w badaniu wystawili ocenę placówki, w której aktualnie się znajdowali. Średnia ocena wynosi 4,5 co na skali ocen szkolnych oznacza 4+.

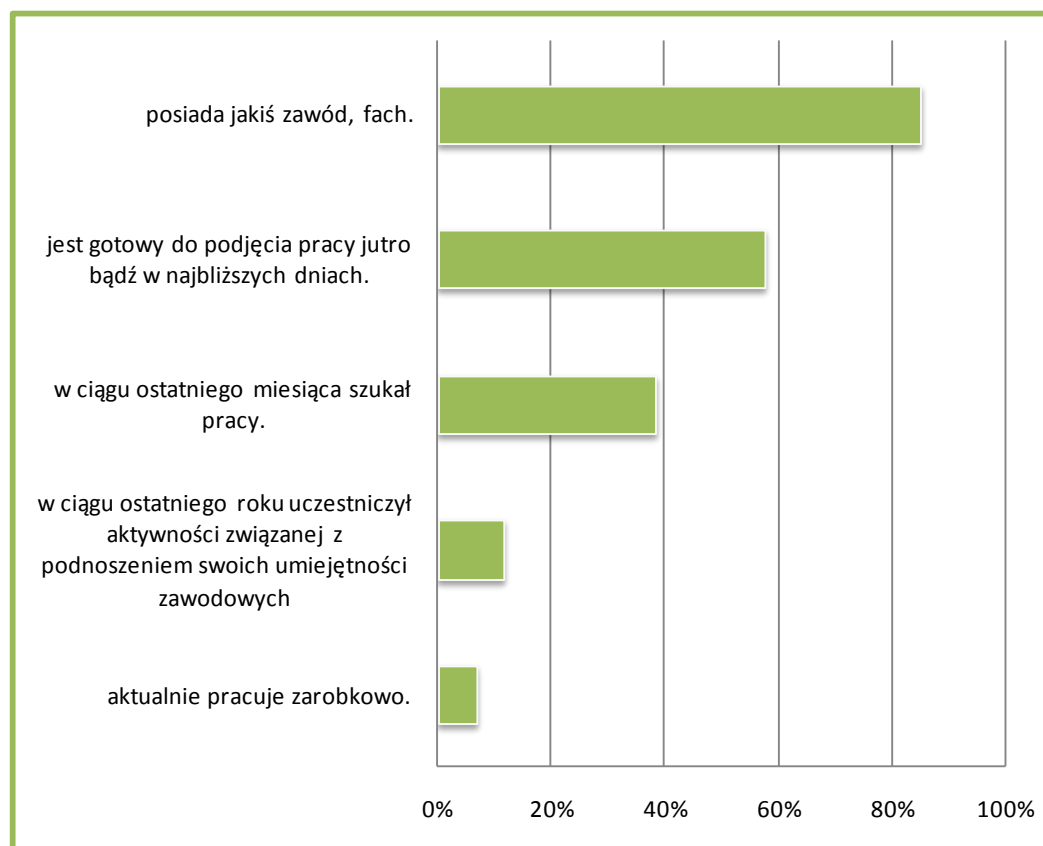
Badani zostali poproszeni o ocenę placówki pod względem szeregu wskazanych cech. Zdecydowana większość zgodziła się, że w placówce mają łatwy dostęp do urządzeń sanitarnych, traktowani są przez opiekunów z szacunkiem, czują się bezpiecznie, że placówka położona jest w dogodnym miejscu oraz że w placówce istnieją jasne zasady pobytu. Warto podkreślić, że 78% bezdomnych przebywających w placówce w Strzelcach ma poczucie prywatności. Wszystko to powoduje, że 63% badanych nie czuje się w placówce osobą bezdomną.

Oceniając poziom wypełnienia placówki 35% bezdomnych uznało że jest ona przepelniona.

c) sytuacja społeczno-ekonomiczna bezdomnych

Położenie na rynku pracy i sytuacja finansowa

Następujący odsetek osób bezdomnych biorących udział w badaniu deklaruje, że:

Rys. 10 Aktualna sytuacja zawodowa badanych

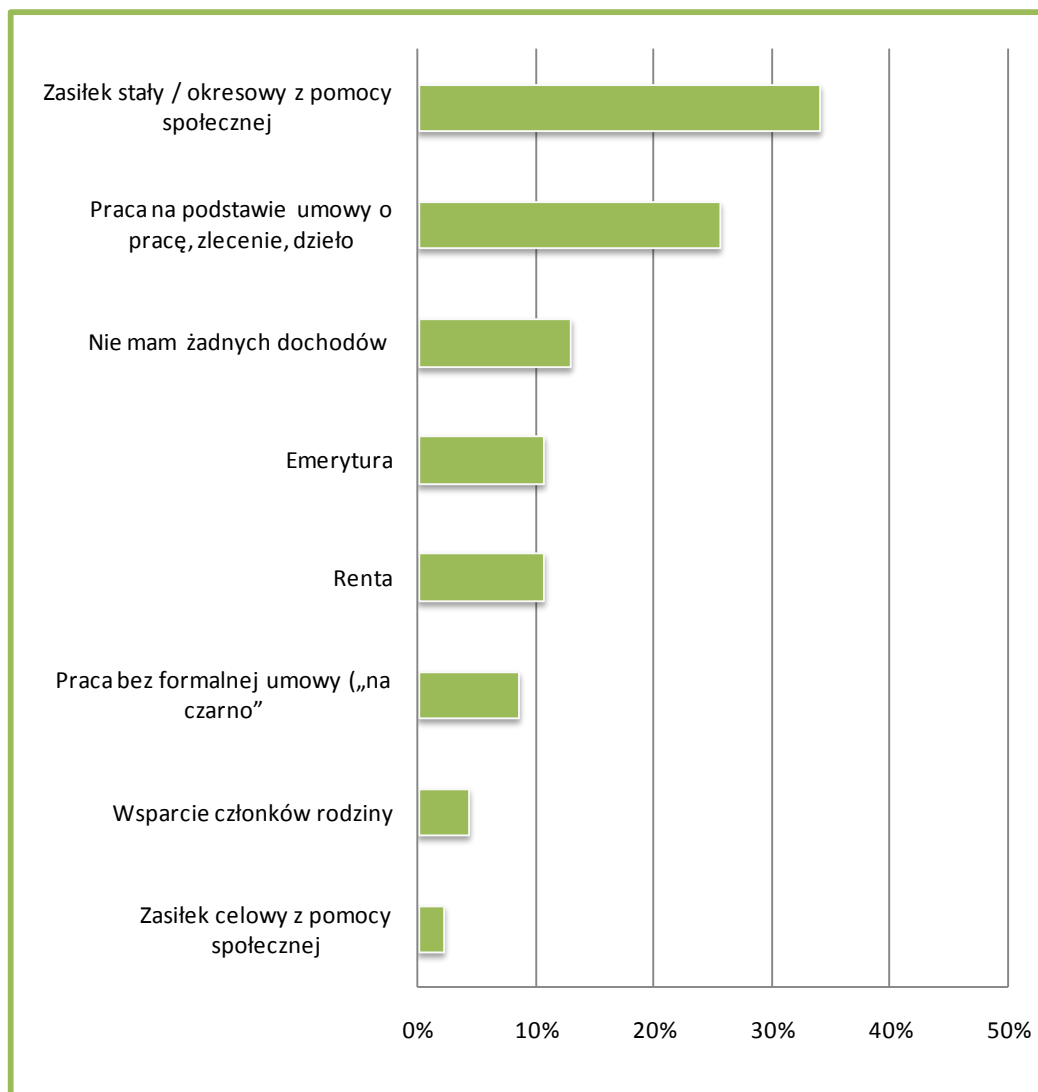
	TAK	NIE	NIE WIEM
Czy posiada Pan/i jakikolwiek zawód, fach?	86%	14%	0%
Czy był(a)by Pan/i gotowy(a) do podjęcia pracy jutro bądź w najbliższych dniach?	69%	31%	0%
Czy w ciągu ostatniego roku uczestniczył(a) Pan/i w jakiegokolwiek aktywności związanej z podnoszeniem swoich kwalifikacji zawodowych czy innych umiejętności?	19%	81%	0%
Czy w ciągu ostatniego miesiąca szukał(a) Pan/i pracy?	39%	61%	0%
Czy aktualnie pracuje Pan/i zarobkowo?	20%	80%	0%

Tabela 33 Aktualna sytuacja zawodowa badanych

Większość badanych bezdomnych (86%) deklaruje, że posiada jakiś fach lub zawód. A 69% deklaruje, że jest gotowa do podjęcia pracy jutro bądź w najbliższych dniach. Natomiast tylko 39% badanych przyznaje, że w ciągu ostatniego miesiąca szukała pracy. A 19% uczestniczyła w aktywności związanej z podnoszeniem swoich umiejętności zawodowych. Nie zaskakuje zatem wynik badania, zgodnie z którym jedynie 20% badanych aktualnie pracuje zarobkowo.

Następujący odsetek osób bezdomnych biorących udział w badaniu wskazuje na następujące źródła dochodów:

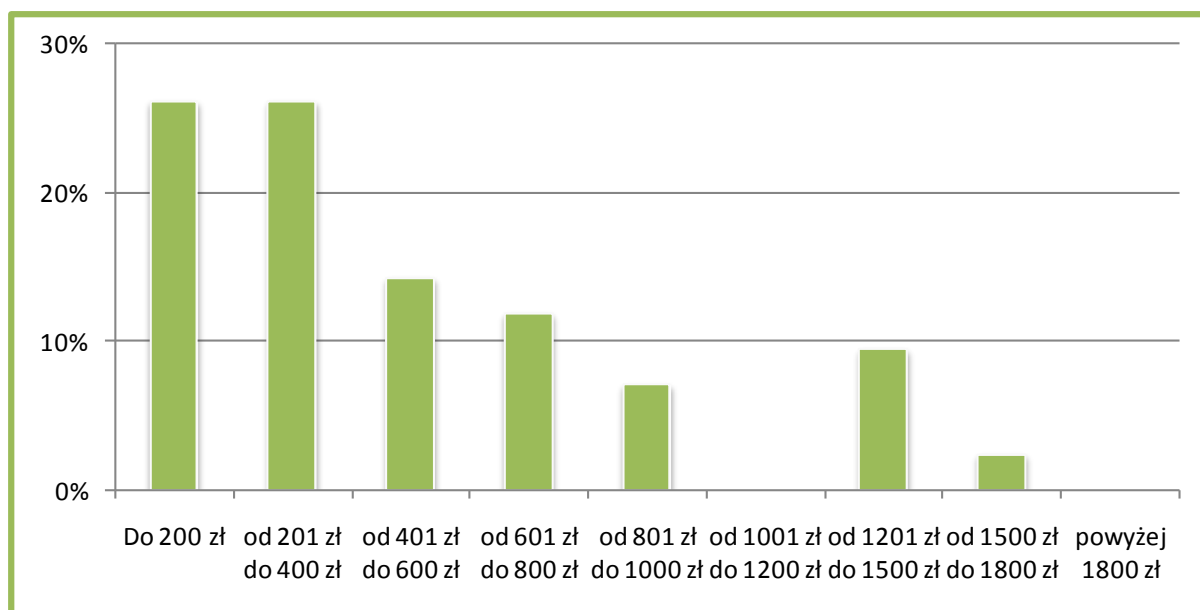

Rys. 11 Źródła dochodu osób bezdomnych

Proszę zaznaczyć z jakiego źródła / źródeł pochodzą Pan/i dochody w bieżącym roku? (dopuszczalne wiele odpowiedzi)	% badanych wskazujących dane źródło
Praca na podstawie umowy o pracę, zlecenie, dzieło	25%
Renta	11%
Zasiłek stały / okresowy z pomocy społecznej	34%
Zbieractwo	0%
Praca bez formalnej umowy („na czarno”)	8%
Zasiłek dla bezrobotnych	0%
Zasiłek celowy z pomocy społecznej	2%
Emerytura	11%
Alimenty	0%
Żebractwo	0%
Wsparcie członków rodziny	4%
Nie mam żadnych dochodów	13%

Tabela 34 Deklarowane źródła dochodów w bieżącym roku

W większości wypadków (34%) źródłem dochodu badanych jest zasiłek stały / okresowy z pomocy społecznej. Drugie względnie powszechne źródło dochodu to praca na umowę - 25%. Rzadziej natomiast bezdomni pozyskują dochody z: emerytury – 11%; renty – 11% i praca na czarno – 8%. Pozostałe formy pozyskiwania dochodu występują sporadycznie. Warto zwrócić uwagę na fakt, że tylko 13% badanych nie posiada żadnego źródła dochodu.

Rys. 12 Rozkład dochodów badanych

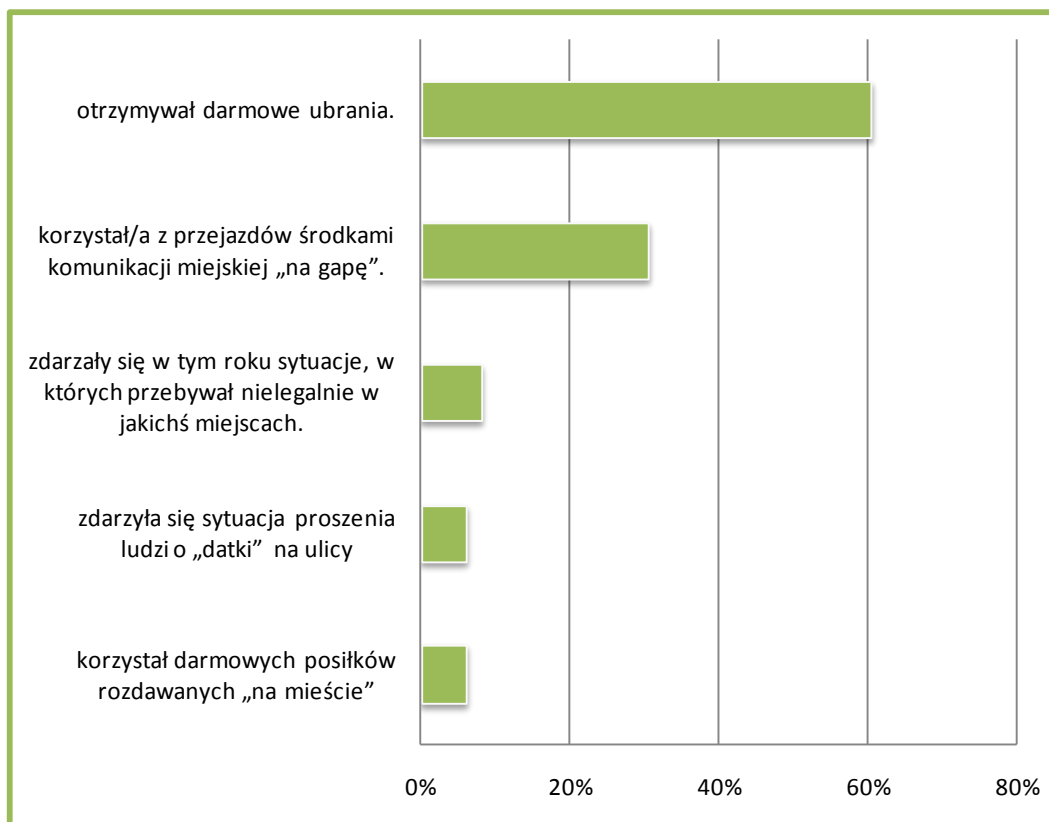
Jeśli ma Pan/i dochody? Proszę podać jaką kwotę, średnio, dysponuje Pan/i na miesiąc.			
26%	Do 200 zł	0%	od 1001 zł do 1200 zł
26%	od 201 zł do 400 zł	9%	od 1201 zł do 1500 zł
14%	od 401 zł do 600 zł	2%	od 1500 zł do 1800 zł
12%	od 601 zł do 800 zł	0%	powyżej 1800 zł
7%	od 801 zł do 1000 zł	2%	trudno powiedzieć, nie wiem, nie liczyłem
		0%	nie powiem

Tabela 35 Deklarowana przez badanych wysokość dochodu na miesiąc

Dochody badanych osób bezdomnych są niskie. Ponad 2/3 (67%) na miesiąc dysponuje kwotą pomiędzy 0 a 600 zł. Jedynie 2% osiąga poziom dochodu powyżej 1500 zł.

Różne zachowania społeczne

Następujący odsetek osób bezdomnych biorących udział w badaniu deklaruje, że:

Rys. 13 Zróżnicowane zachowania społeczne: występowanie

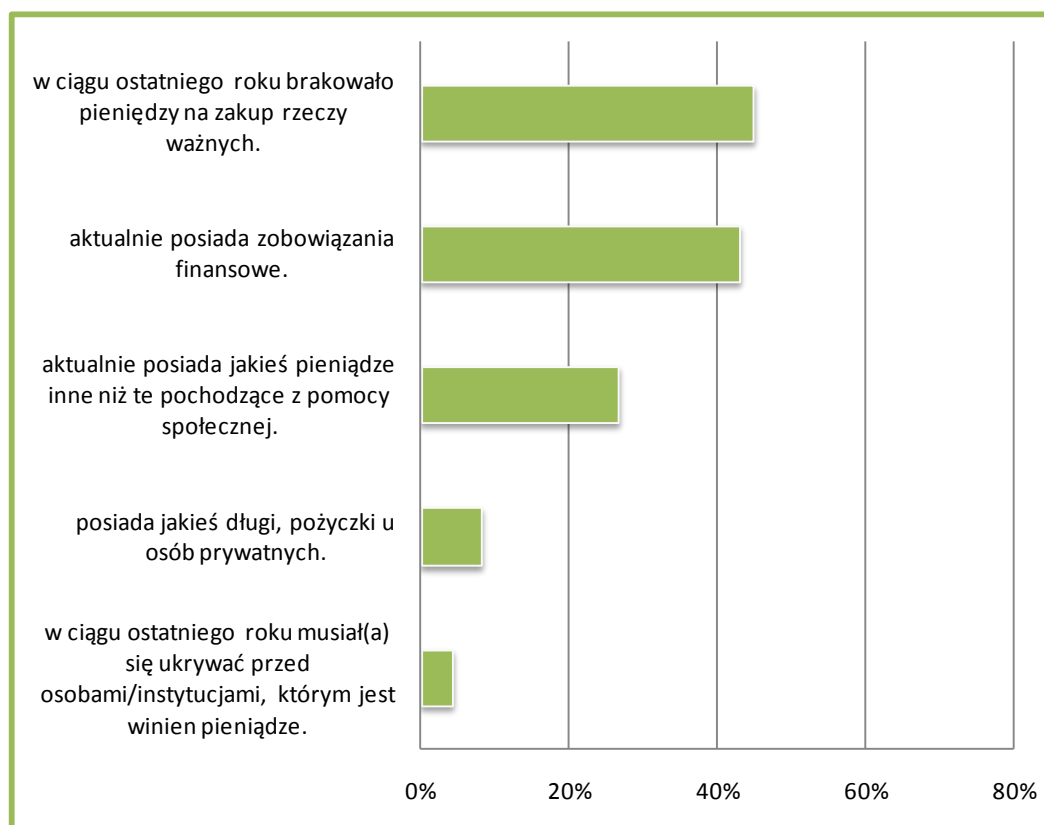
	TAK	NIE	NIE WIEM
Czy w ciągu ostatniego roku korzystał/a Pan/i z darmowych posiłków rozdawanych „na mieście”?	6%	94%	0%
Czy w ciągu ostatniego roku zdarzały się w tym toku sytuacje, w których przebywał Pan/i nielegalnie w jakichś miejscach?	8%	92%	0%
Czy w tym roku otrzymywał(a) Pan/i darmowe ubrania?	60%	40%	0%
Czy w ciągu ostatniego roku korzystał/a Pan/i z przejazdów środkami komunikacji miejskiej „na gapę”?	31%	69%	0%
Czy w ciągu ostatniego roku zdarzyła się Pani/i sytuacja proszenia ludzi o „datki” na ulicy?	6%	94%	0%

Tabela 36 Różne zachowania społeczne

Badani zostali poproszeni o stwierdzenie, czy zdarzały im się różne sytuacje, które są stereotypowo związane z bezdomnością. Spośród szeregu wymienionych zachowań większości bezdomnym (60%) zdarzało się otrzymywanie darmowe ubrań. Natomiast korzystanie z przejazdów środkami komunikacji miejskiej „na gapę” było już nieco rzadsze wśród badanych – dotyczyło 31%. Ponadto, badanym zdarzało przebywać nielegalnie w jakichś miejscach – 8,2% lub korzystać z darmowych posiłków rozdawanych „na mieście” – 6%. Sporadycznie natomiast zdarzały się w tym roku sytuacje proszenia ludzi o „datki” na ulicy – 6%.

Sytuacja finansowa

Następujący odsetek osób bezdomnych biorących udział w badaniu deklaruje, że:

Rys. 14 Aktualna sytuacja finansowa badanych

	TAK	NIE	NIE WIEM
Czy aktualnie posiada Pan/i jakieś długi, pożyczki, zaległości finansowe, bądź inne bieżące zobowiązania finansowe, np. alimenty, kary sądowe, zajęcia komornicze?	43%	57%	0%
Czy posiada Pan/i jakieś długi, pożyczki u swoich znajomych, przyjaciół bądź związane z zakupami „na zeszyt”?	8%	92%	0%
Czy aktualnie posiada Pan/i jakieś pieniądze inne niż te pochodzące z pomocy społecznej?	26%	74%	0%
Czy w ciągu ostatniego roku zdarzały się takie sytuacje, w których brakowało Pan/i pieniędzy na zakup rzeczy dla Pani/i ważnych takich jak jedzenie, leki, odzież, itp?	45%	55%	0%
Czy w ciągu ostatniego roku zdarzały się Pan/i sytuacje, w których musiał(a) się Pan/i ukrywać przed osobami/instytucjami, którym jest Pan/i winien pieniądze?	4%	96%	0%

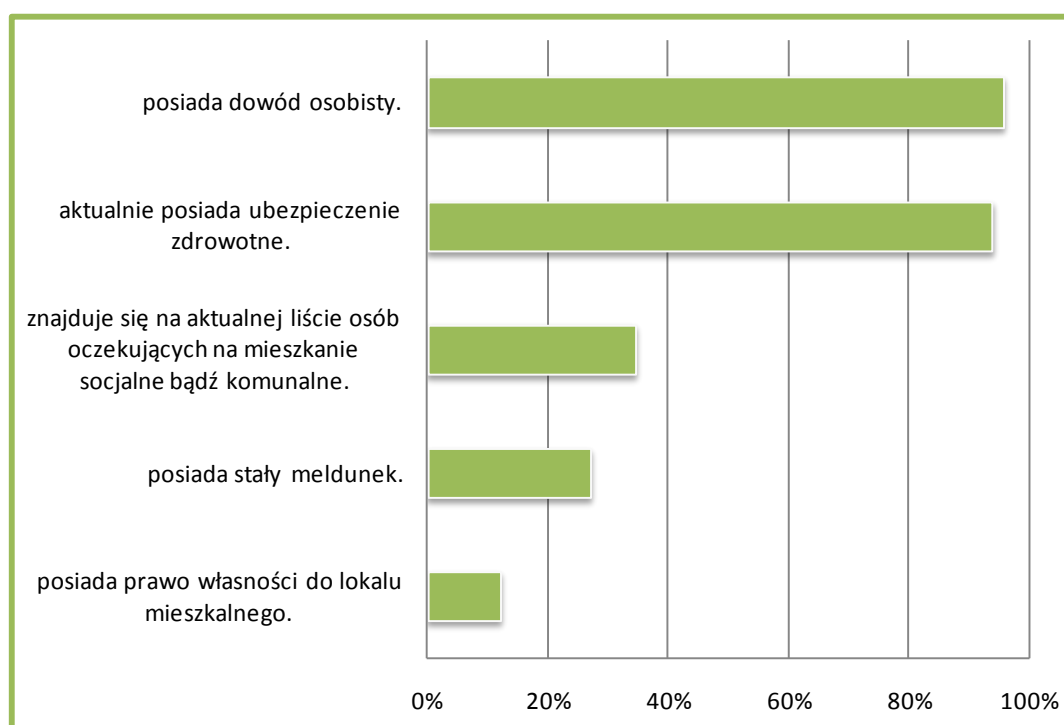
Tabela 37 Aktualna sytuacja finansowa badanych

Aktualną sytuację finansową badanych osób bezdomnych w Strzelcach można uznać za mało satysfakcjonującą. Z zebranych danych wynika, że tylko 26% osób posiada jakieś pieniądze inne niż te pochodzące z pomocy społecznej. W przypadku 45% bezdomnych zdarzały się sytuacje w ciągu ostatniego roku, kiedy brakowało pieniędzy na zakup rzeczy ważnych. A 42% aktualnie posiada zobowiązania finansowe, 8% posiada jakieś długi, pożyczki u osób prywatnych.

Niewielki natomiast odsetek bezdomnych (4%), musiał ukrywać się w ciągu ostatniego roku przed osobami/instytucjami, którym są oni winni pieniądze.

d) sytuacja prawna osób bezdomnych

Następujący odsetek osób bezdomnych biorących udział w badaniu deklaruje, że:

Rys. 15 Aktualna sytuacja prawna badanych

	TAK	NIE	NIE WIEM
Czy posiada Pan/i dowód osobisty?	96%	4%	0%
Czy aktualnie posiada Pan/i ubezpieczenie zdrowotne?	94%	6%	0%
Czy znajduje się Pan/i na aktualnej liście osób oczekujących na mieszkanie socjalne bądź komunalne?	35%	63%	2%
Czy posiada Pan/i prawo własności do lokalu mieszkalnego?	12%	86%	2%

Czy posiada Pan/i stały meldunek?	27%	73%	0%
-----------------------------------	-----	-----	----

Tabela 38 Aktualna sytuacja prawna badanych

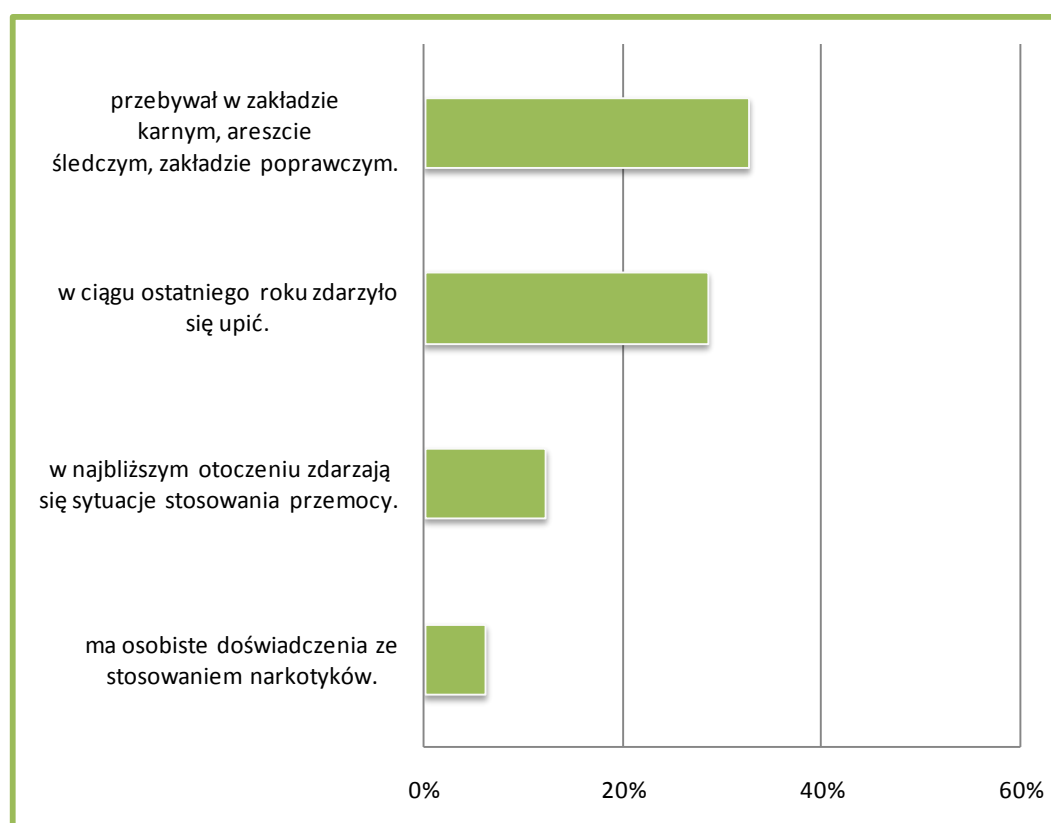
Aktualna sytuacja prawna badanych jest względnie dobra: 27% bezdomnych posiada stały meldunek; 12% posiada prawo własności do lokalu mieszkalnego, a 35% znajduje się na aktualnej liście osób oczekujących na mieszkanie socjalne bądź komunalne.

Dobrze przedstawia się natomiast sytuacja badanych osób bezdomnych jeśli chodzi o dokumenty i ubezpieczanie: 96% posiada dowód osobisty oraz (94%) aktualne ubezpieczenie zdrowotne.

e) profil psychospołeczny

Patologie społeczne

Następujący odsetek osób bezdomnych biorących udział w badaniu deklaruje, że:

Rys. 16 Patologie społeczne wśród badanych

	TAK	NIE	NIE WIEM
--	-----	-----	----------

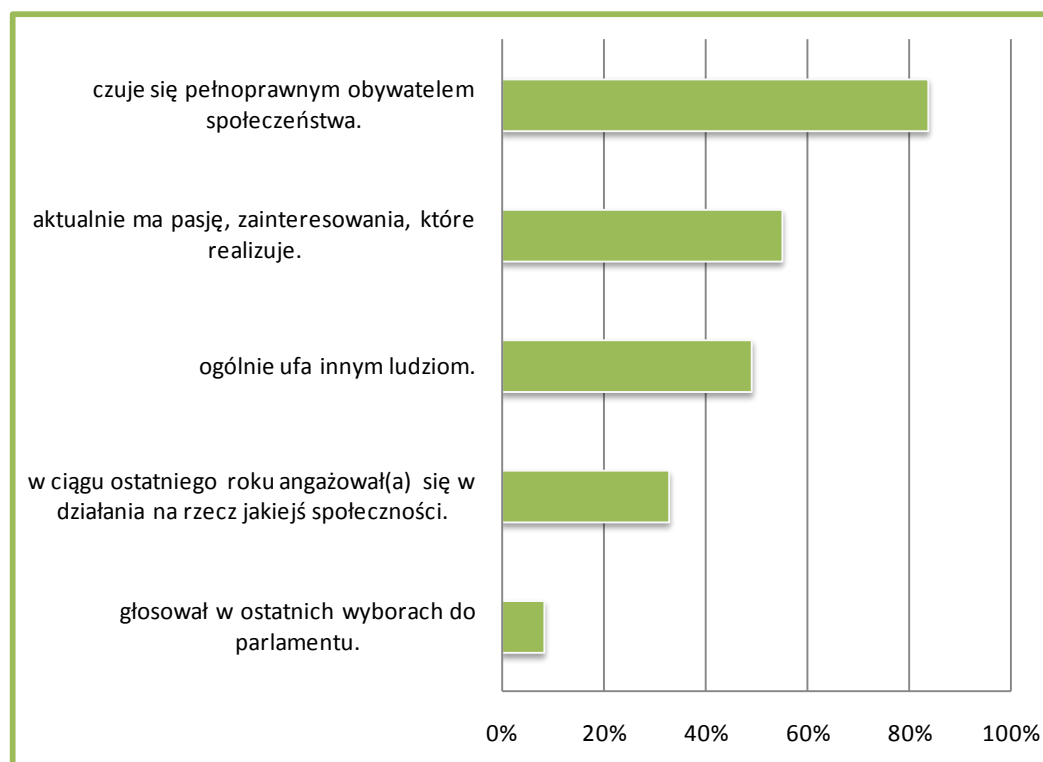
Czy przebywał(a) Pan/i kiedykolwiek w zakładzie karnym, areszcie śledczym, zakładzie poprawczym?	33%	67%	0%
Czy w Pan/i najbliższym otoczeniu zdarzają się sytuacje stosowania przemocy?	12%	88%	0%
Czy w ciągu ostatniego roku miała/a lub aktualnie ma Pan/i konflikty ze służbami porządkowymi takimi jak policja, straż miejska, służba ochrona kolei, prywatne firmy ochroniarskie, itp.?	0%	100%	0%
Czy w ciągu ostatniego roku zdarzyło się Pan/i upić?	29%	71%	0%
Czy ma Pan/i osobiste doświadczenia ze stosowaniem narkotyków?	6%	94%	0%

Tabela 39 Patologie społeczne wśród badanych

Problem patologii społecznych występuje wśród bezdomnych ze Strzelec w ograniczonym stopniu. Zdarzają się przypadki picia alkoholu: 29% przyznaje, że w ciągu ostatniego roku zdarzyło się im upić; 6% badanych przyznało, że ma osobiste doświadczenia ze stosowaniem narkotyków, a 12% że w najbliższym otoczeniu zdarzają się sytuacje stosowania przemocy. Pewna część bezdomnych (33%) przebywała w zakładzie karnym, areszcie śledczym, zakładzie poprawczym. Żaden z badanych w ciągu ostatniego roku miała lub aktualnie nie ma konfliktu ze służbami porządkowymi.

Kapitał społeczny

Następujący odsetek osób bezdomnych biorących udział w badaniu deklaruje, że:

Rys. 17 Kapitał społeczny wśród badanych

	TAK	NIE	NIE WIEM
Czy głosował(a) Pan/i w ostatnich wyborach do Sejmu i Senatu RP, które odbyły się 9 października 2011 roku?	8%	92%	0%
Czy ogólnie ufa Pan/i innym ludziom?	49%	33%	18%
Czy aktualnie ma Pan/i jakąkolwiek pasję, zainteresowania, które Pan/i realizuje?	55%	43%	2%
Czy w ciągu ostatniego roku angażował(a) się Pan/i w działania na rzecz jakiejś społeczności (osiedla, miejscowości, ulicy, bloku, najbliższego sąsiedztwa itd.) lub jakiejś grupy osób?	33%	65%	2%
Czy czuje się Pan/i pełnoprawnym obywatelem społeczeństwa?	84%	10%	6%

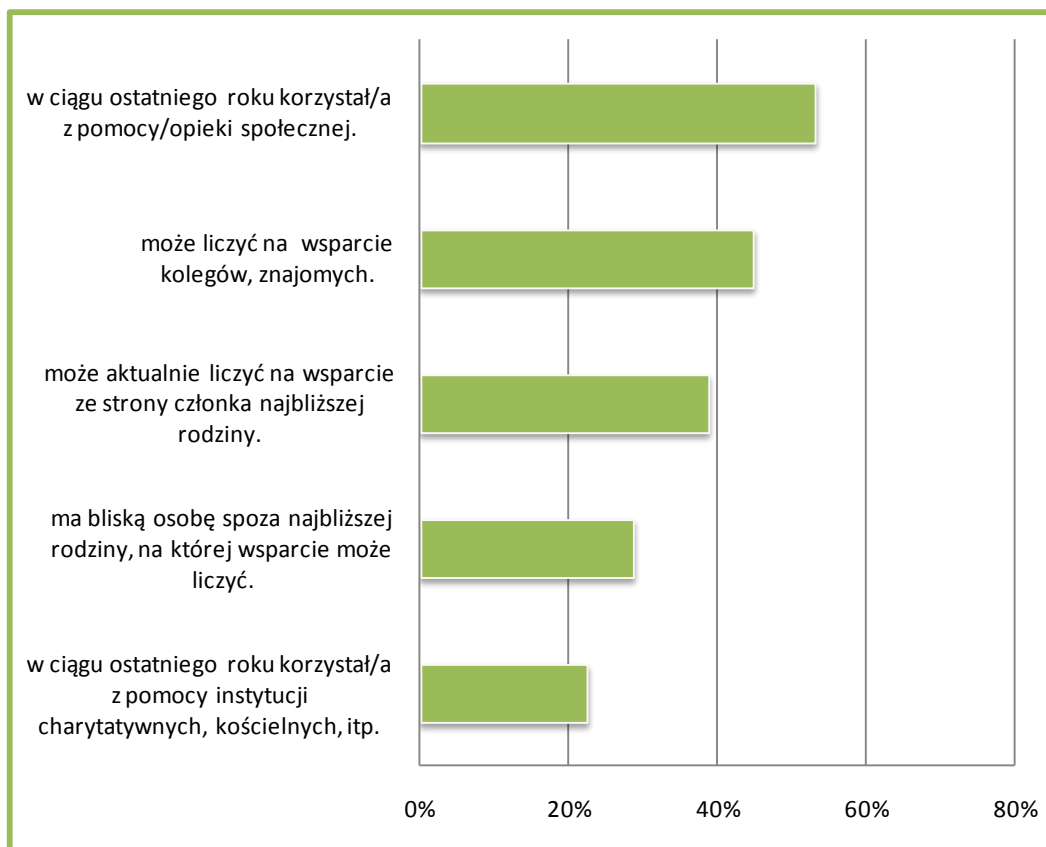
Tabela 40 Kapitał społeczny wśród badanych

Badane osoby bezdomne nie mają w większości wypadków poczucia wykluczenia: 84% czuje się pełnoprawnymi obywatelami społeczeństwa. Ufa ludziom 49%. Względnie dobrze wypada poziom aktywnego zaangażowania społecznego bezdomnych: 33% badanych deklaruje, że angażowało się w działania na rzecz jakiejś społeczności lub grupy osób w ciągu ostatniego roku. A 55% aktualnie ma pasję, zainteresowania, które realizuje. Mały natomiast odsetek (8%) głosowało w ostatnich wyborach do parlamentu.

Wsparcie społeczne

Następujący odsetek osób bezdomnych biorących udział w badaniu deklaruje, że:

Rys. 18 Wsparcie społeczne badanych ze strony otoczenia społecznego

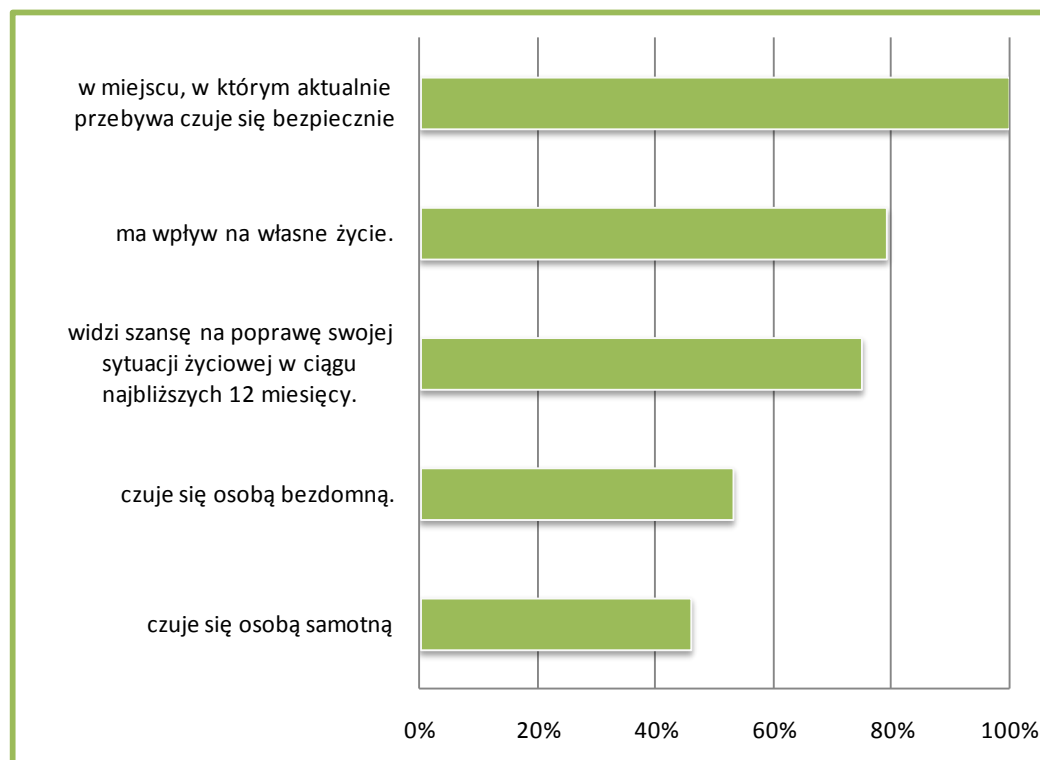
	TAK	NIE	NIE WIEM
Czy może Pan/i aktualnie liczyć na jakiegokolwiek wsparcie ze strony członka Pani/i najbliższej rodziny?	30%	61%	0%
Czy ma Pan/i bliską osobę spoza najbliższej rodziny, na której wsparcie może Pan/i liczyć?	29%	71%	0%
Czy może Pan/i liczyć na jakiegokolwiek wsparcie kolegów, znajomych?	45%	49%	6%
Czy w ciągu ostatniego roku korzystał/a Pan/i z pomocy/opieki społecznej?	53%	47%	0%
Czy w ciągu ostatniego roku korzystał/a Pan/i z pomocy instytucji charytatywnych, kościelnych, itp.?	22%	78%	0%

Tabela 41 Wsparcie społeczne badanych ze strony otoczenia społecznego

Głównym źródłem wsparcia społecznego dla osób bezdomnych jest zinstytucjonalizowana pomoc społeczna. W ciągu ostatniego roku 53% bezdomnych korzystało z pomocy / opieki społecznej. Mniej, bo 39% może aktualnie liczyć na wsparcie ze strony członka najbliższej rodziny, a 45 % na wsparcie kolegów, znajomych, a 29% może liczyć na bliską osobę spoza najbliższej rodziny. Z pomocy instytucji charytatywnych, kościelnych w ciągu ostatniego roku korzystało 22%.

Dobrostan psychiczny

Następujący odsetek osób bezdomnych biorących udział w badaniu deklaruje, że:

Rys. 19 Dobrostan psychiczny badanych

	TAK	NIE	NIE WIEM
Czy w miejscu, w którym aktualnie Pan/i przebywa czuje się Pan/i bezpiecznie?	100%	0%	0%
Czy czuje się Pan/i osobą bezdomną?	53%	45%	2%
Czy czuje się Pan/i osobą samotną?	46%	48%	6%
Czy ma Pan/i wpływ na własne życie?	79%	15%	6%
Czy widzi Pan/i szansę na poprawę swojej sytuacji życiowej w ciągu najbliższych 12 miesięcy?	75%	15%	10%

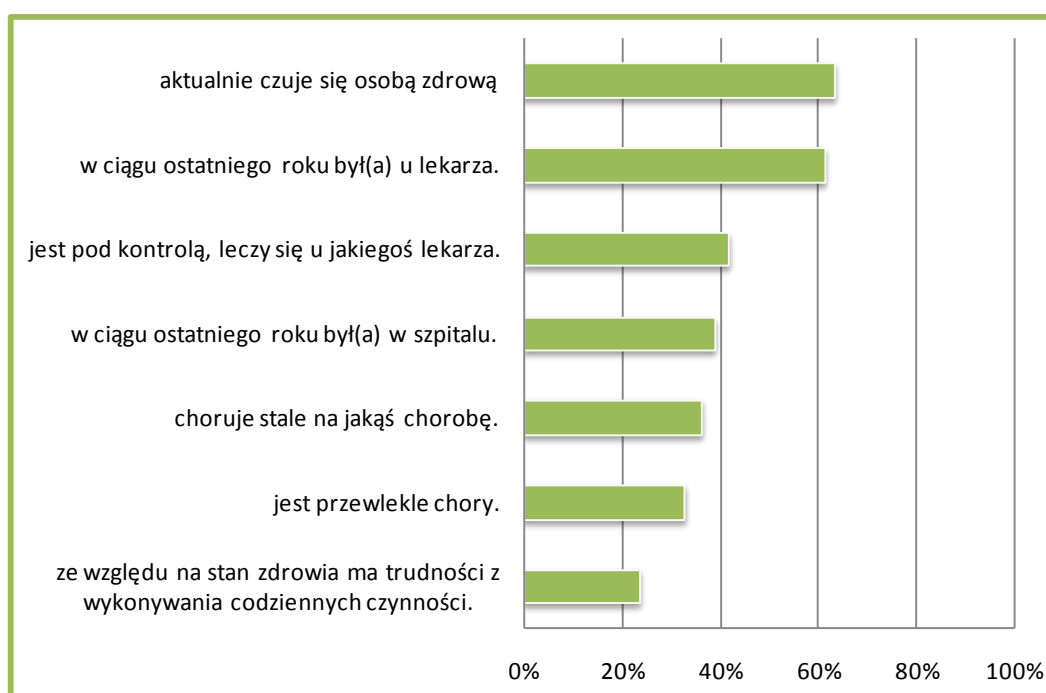
Tabela 42 Dobrostan psychiczny badanych

Z zebranych danych wynika, że 100% badanych w miejscu, w którym aktualnie przebywa, czuje się bezpiecznie. Jednocześnie jednak 46% czuje się osobą samotną, a 53% czuje się osobą bezdomną.

Badani mają poczucie sprawstwa w swoim życiu: 79% deklaruje, że ma wpływ na własne życie. Większość 75% widzi też szansę na poprawę swojej sytuacji życiowej w ciągu najbliższych 12 miesięcy.

f) sytuacja zdrowotna

Następujący odsetek osób bezdomnych biorących udział w badaniu deklaruje, że:

Rys. 20 Zdrowie badanych

	TAK	NIE	NIE WIEM
Czy aktualnie czuje się Pan/i osobą zdrową?	63%	37%	0%
Czy choruje Pan/i stale na jakąś chorobę?	36%	64%	0%
Czy jest Pan/i pod kontrolą, czy leczy się Pan/i u jakiegoś lekarza?	42%	58%	0%
Czy ze względu na stan zdrowia ma Pan/i jakiegolwiek trudności z wykonywania codziennych czynności takich jak mycie się, ubieranie, poruszanie się, dbanie o własną higienę, przygotowanie posiłku?	23%	77%	0%
Czy w ciągu ostatniego roku był(a) Pan/i w szpitalu?	39%	61%	0%
Czy w ciągu ostatniego roku był(a) Pan/i u lekarza?	61%	39%	0%
Czy jest Pan/i przewlekle chory?	33%	63%	4%

Tabela 43 Zdrowie badanych

Czy aktualnie ma Pan/i orzeczony stopień o niepełnosprawności?	
Tak	Nie
23%	77%

Jaki stopień niepełnosprawności Pan/i posiada?				Czy jest Pan/i w trakcie starania się o przyznanie grupy inwalidzkiej/stopnia niepełnosprawności?		
znacznym/ pierwsza grupa	umiarkowany / druga grupa	lekki/ trzecia grupa	nie wiem	tak	nie	nie wiem
17%	58%	25%	0%	5%	95%	0%

Tabela 44 Odsetek badanych deklarujących orzeczenie o niepełnosprawności

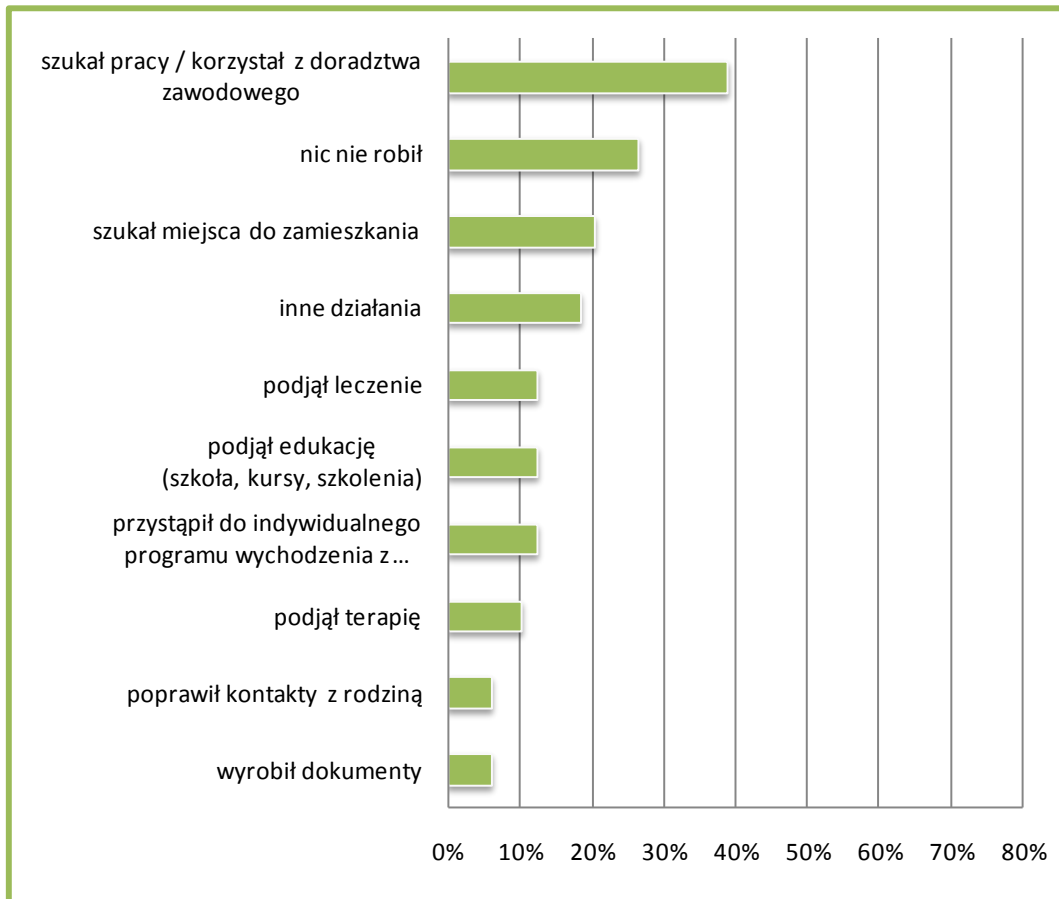
Sytuacja zdrowotna większości połowy przebadanych bezdomnych jest względnie dobra: 63% aktualnie czuje się osobą zdrową. W przypadku 1/4 bezdomnych sytuacja jest dość trudna: aktualnie 23% ma orzeczony stopień o niepełnosprawności. W tym, u większości (83%) orzeczono drugą lub trzecią grupę. Grupę pierwszą orzeczono w przypadku 17% badanych.

Aktualnie 33% osób bezdomnych jest przewlekle chora, 61% w ciągu ostatniego roku była u lekarza, a 42% jest pod kontrolą i leczy się u jakiegoś lekarza, 39% w ciągu ostatniego roku była w szpitalu, 23% ze względu na stan zdrowia ma trudności z wykonywania codziennych czynności.

g) wchodzenie i wychodzenie z bezdomności

Wychodzenie z bezdomności

Następujący odsetek osób bezdomnych biorących udział w badaniu deklaruje, że:

Rys. 21 Działania podjęte przez badanych w celu wyjścia z bezdomności

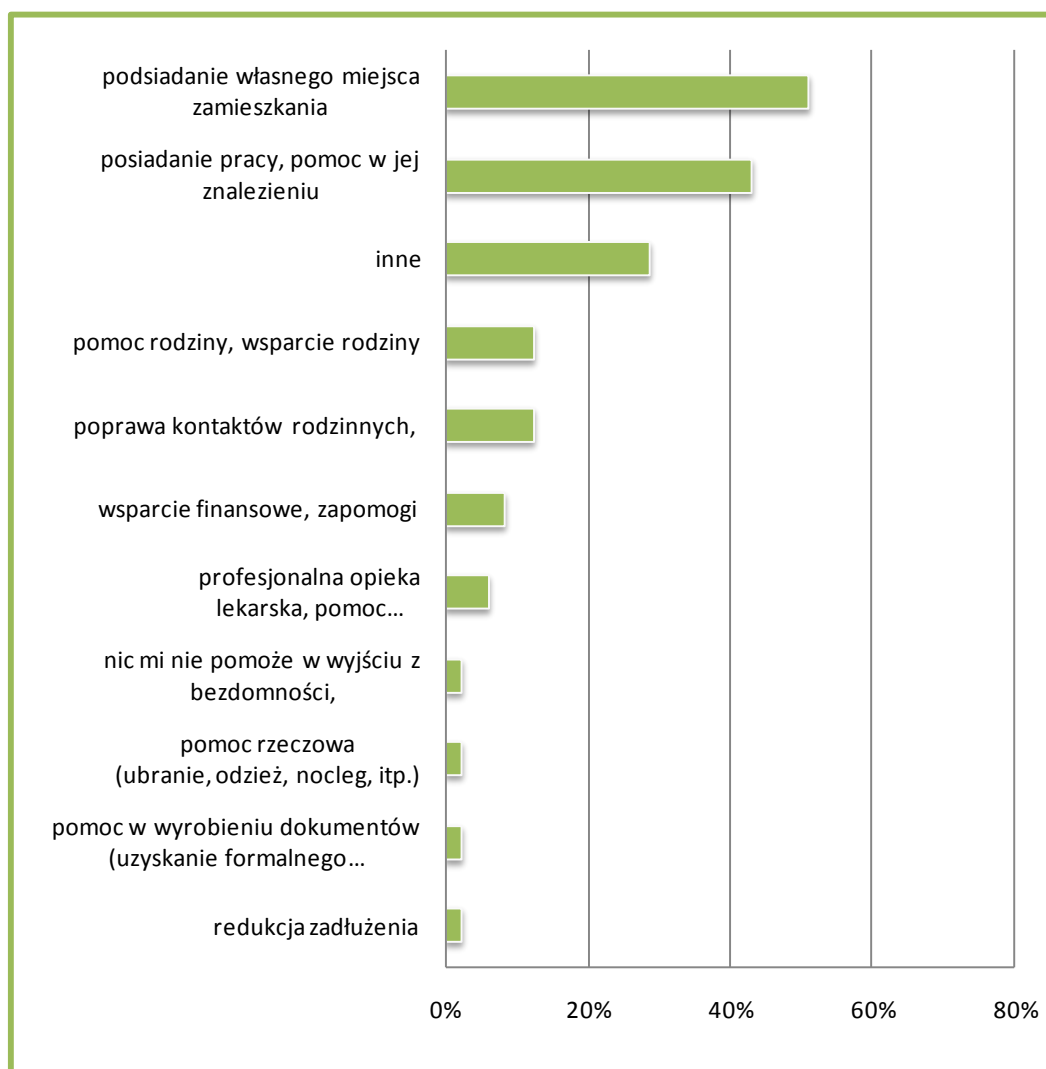
Przedstawię Pani/i listę czynności, które czasem podejmują osoby bezdomne aby zmienić swoją sytuację życiową. Proszę wskazać, jakie czynności w ciągu ostatniego roku podejmował(a) Pan/i, aby wyjść z bezdomności? (dopuszczano wiele odpowiedzi)	TAK	NIE	NIE WIEM
Szukałem/szukałam pracy / korzystałem/korzystałam z doradztwa zawodowego	39%	61%	0%
Przystąpiłem/przystąpiłam do indywidualnego programu wychodzenia z bezdomności	12%	88%	0%
Wyrobiłem/wyrobiłam dokumenty	6%	94%	0%
Poprawiłem/poprawiłam kontakty z rodziną	6%	94%	0%
Szukałem/szukałam miejsca do zamieszkania	20%	80%	0%
Podjąłem/podjęłam terapię	10%	90%	0%
Podjąłem/podjęłam edukację (szkoła, kursy, szkolenia)	12%	88%	0%
Podjąłem/podjęłam leczenie	12%	88%	0%
Zredukowałem/zredukowałam zadłużenie	0%	100%	0%
Nic nie robiłem/robiłam	26%	74%	0%
Inne działania	18%	82%	0%

Tabela 45 Działania podjęte przez badanych w celu wyjścia z bezdomności

Badani zostali poproszeni o wskazanie działań, które podejmowali w celu wyjścia z bezdomności. Dominującą strategią jest szukanie miejsca zamieszkania (20%) oraz próba wejścia na rynek pracy: 39% badanych szukało pracy lub korzystało z doradztwa zawodowego. Część osób (12%) podjęło leczenie; 12% - podjęło edukację, 12% - przystąpiło do indywidualnego programu wychodzenia z bezdomności; 10% - podjęło terapię. Rzadziej badani: poprawiali kontakty z rodziną – 6%; wyrobili dokumenty – 6%.

Pewna liczba badanych, 26%, przyznaje, że nic nie robiła w celu wyjścia z bezdomności.

Następujący odsetek osób bezdomnych biorących udział w badaniu wskazuje następujące najlepsze formy wspierania wychodzenia z bezdomności:

Rys. 22 Najlepsze, według badanych, sposoby wspierania wychodzenia z bezdomności

Co według Pana/i najbardziej pomogłoby Pani/i w wyjściu z bezdomności? (<i>dopuszczano maksymalnie 5 odpowiedzi</i>)	TAK	NIE	NIE WIEM
Posiadanie pracy, pomoc w jej znalezieniu	43%	57%	0%
Wsparcie finansowe, zapomogi	8%	92%	0%
Podsiadanie własnego miejsca zamieszkania	51%	49%	0%
Profesjonalna opieka lekarska, pomoc medyczna, leczenie i rehabilitacja, wsparcie terapeutyczne	6%	94%	0%
Redukcja zadłużenia	2%	98%	0%
Pomoc w wyrobieniu dokumentów (uzyskanie formalnego meldunku, wyrobienie dowodu osobistego, ubezpieczenia zdrowotnego)	2%	98%	0%
Poprawa kontaktów rodzinnych,	12%	88%	0%
Pomoc rzeczowa (ubranie, odzież, nocleg, itp.)	2%	98%	0%
Pomoc rodziny, wsparcie rodziny	12%	88%	0%
Nic mi nie pomoże w wyjściu z bezdomności,	2%	98%	0%
Inne	29%	72%	0%

Tabela 46 Najlepsze, według badanych, sposoby wspierania wychodzenia z bezdomności

Zdaniem badanych najlepszym sposobem wyjścia z bezdomności jest podsiadanie własnego miejsca zamieszkania: uważa tak 51% respondentów. Nieco mniej (43%) uważa, że pomocne byłoby posiadanie pracy lub pomoc w jej znalezieniu.

Mniejszość bezdomnych uważa, że pomocna byłoby: pomoc rodziny, wsparcie rodziny – 12%; poprawa kontaktów rodzinnych – 12%; wsparcie finansowe – 8%; profesjonalna opieka lekarska, pomoc medyczna, leczenie i rehabilitacja, wsparcie terapeutyczne – 6%. Pozostałe pozycje były wskazywane sporadycznie.

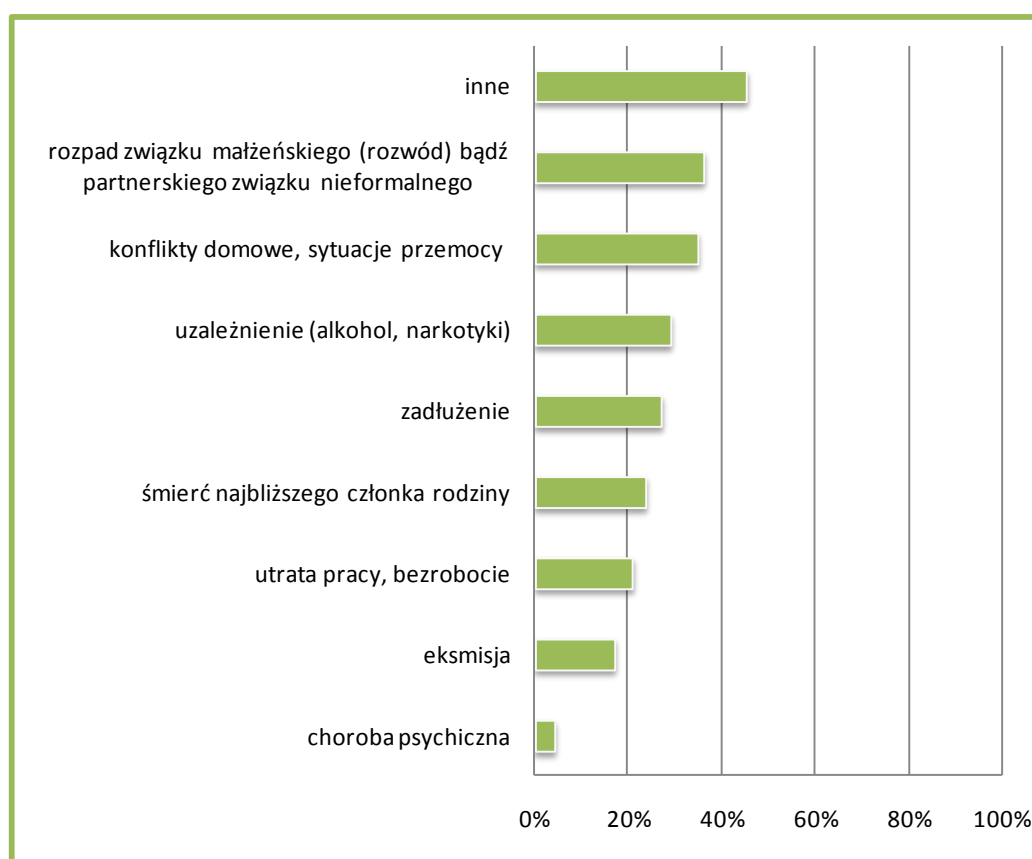
Przyczyny popadnięcia w bezdomność

Gdzie Pan/i mieszkała w okresie poprzedzającym zostanie bezdomnym?	
We własnym mieszkaniu	60%
W mieszkaniu wynajętym	13%
W więzieniu	2%
W mieszkaniu rodziców	11%
W domu dziecka	0%
W mieszkaniu konkubenta/tki	0%
W domu poprawczym	0%

W szpitalu	0%
W hotelu robotniczym / mieszkaniu zakładowym	0%
U kolegi/koleżanki	0%
U innego członka rodziny	0%
W innym miejscu	15%

Tabela 47 Miejsce pobytu w okresie poprzedzającym zostanie bezdomnym

Następujący odsetek osób bezdomnych biorących udział w badaniu jako przyczynę popadnięcia w bezdomność wskazuje:

Rys. 23 Deklarowane przez badanych przyczyny popadnięcia w bezdomności

Proszę cofnąć się w czasie i sięgnąć pamięcią do czasu JEDNEGO ROKU przed okresem Pani/i bezdomności.

Czy w tamtym czasie wystąpiło któreś z następujących wydarzeń? Jeśli tak, proszę powiedzieć, czy zwracał się Pan/i o pomoc do jakiejś instytucji oraz czy była to instytucja działająca na obszarze gminy Dąbrowa

	Czy w okresie jednego roku przed bezdomnością wystąpiło, któreś z następujących	Jeśli tak, to czy zwracał(a) się Pan/i o pomoc do jakiejś	oraz czy instytucja ta działa na terenie?

	wydarzeń?		instytucji?			
	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie
Zadłużenie	27%	73%	11%	89%	50%	50%
Eksmisja	17%	83%	29%	71%	75%	25%
Rozpad związku małżeńskiego (rozwód) bądź partnerskiego związku nieformalnego	36%	64%		100%		100%
Konflikty domowe, sytuacje przemocy	35%	65%	5%	95%	100%	
Śmierć najbliższego członka rodziny (rodziców, partnera, partnerki, męża, żony)	24%	76%	13%	87%		100%
Utrata pracy, bezrobocie	21%	79%	8%	92%	50%	50%
Uzależnienie (alkohol, narkotyki)	29%	71%	23%	77%	25%	75%
Choroba psychiczna	4%	96%	14%	86%	100%	
Inne	45%	55%	38%	62%	50%	50%

Tabela 48 Deklarowane przez badanych przyczyny popadnięcia w bezdomności

Badane w Strzelcach osoby, przed popadnięciem w bezdomność, w większości wypadków mieszkały we własnym mieszkaniu (60%) lub mieszkaniu wynajętym (13%).

Badani zostali poproszeni o wskazanie powodów popadnięcia w bezdomność i mogli udzielić więcej niż jednej odpowiedzi. Wśród przyczyn, które były wymienione na liście, badani najczęściej (36%) wskazywali rozpad związku małżeńskiego (rozwód) bądź partnerskiego związku nieformalnego, 35% konflikty domowe, 29% uzależnienia, 27% zadłużenie, 24% śmierć najbliższego członka rodziny i 21% utratę pracy.

Inne względnie często wskazywane przez bezdomnych przyczyny to: eksmisja – 17%; choroba psychiczna - 4%.

Dodatkowo analizowaliśmy, czy w obliczu zaistniałych problemów badani zwracali się o jakąś pomoc. Okazało się, że badani sporadycznie szukali pomocy, a jeśli już to robili, to zazwyczaj w instytucjach działających nie na terenie Strzelce Opolskie.

8. Wnioski i rekomendacje dla systemu wsparcia w Partnerstwie Lokalnym (na podstawie IDI z osobami kluczowymi, wywiadów kwestionariuszowych z osobami bezdomnymi oraz analizy dokumentów) obejmujące zakres prewencji i pomocy sprofilowanej oraz rozwiązania systemowe.

Strzelce Opolskie są małą gminą o charakterze wiejskim – i być może są to okoliczności sprzyjające dla faktycznego funkcjonowania partnerskiej współpracy (jaka ma tam miejsce) pomiędzy samorządem a organizacją pozarządową.

Dominującym wśród respondentów przekonaniem odnośnie osób bezdomnych jest, że osoby te mają Strzelcach dogodne warunki (pomoc) aby odzyskać samodzielność i „powrócić do społeczeństwa”, jednak z tej pomocy nie korzystają, nie zmieniają swojego stylu życia, „nie chcą” skorzystać pomocy. Działalność osób realizujących pracę na rzecz tej grupy społecznej przybiera więc dwojaki wymiar: z jednej strony jest to stworzenie możliwości do poprawy ogólnej kondycji życiowej oraz zmiany swojego życia w kierunku usamodzielnienia – także

usamodzielnienia do mieszkania socjalnego. Z drugiej strony – najtrudniejszą i stale prowadzoną działalnością pomocową jest motywowanie ludzi bezdomnych, szczególnie przebywających w miejscach niemieszkalnych – do podjęcia działań mających na celu zmianę stylu życia. Brak motywacji, „brak chęci” czasem bywają interpretowane jako wybór takiej ścieżki życiowej – bo gdyby dana osoba chciała zmienić swoją kondycję życiową, to z pewnością znajdzie właściwą dla siebie ofertę pomocową.

Myślę, że na pewno, część, jakiś procent ludzi jest ta sama, bo część osób bezdomnych, bez pracy zawsze pozostanie tak, z takiego poziomu wykluczenia, nie chciałbym tutaj użyć z marginesu i oni będą zawsze, zawsze będą.

Człowiek jest wolny, rodzi się wolnym człowiekiem, ma prawo wyboru. Bo jeśli będzie to bezdomność z wyboru – ma prawo. /.../ Ja takiego jednego znam.

Nie podejmuję się – to by musiała być straszna pycha z mojej strony żebym ja wiedział, gdzie ze wszystkich stron coś poprawić.

Pojawiła się także w wypowiedziach respondentów refleksja dotycząca roli mediów w kreowaniu wizerunku osób bezdomnych, wskazująca na pogoń za sensacją i poszukiwanie „atrakcyjnego” tematu. W kwestii problemów społecznych, a szczególnie bezdomności, nie ma zbyt wielu błyskotliwych wymiarów, o których można by pisać publicznie.

Ja czasem śledzę prasę – proszę zauważyć gdzie ten temat się pojawia. No- chyba, że zamarzl. O, jak zamarzl – to jest fajnie, no bo jest o czym napisać. Ale jak nie zamarzl, no to jak napisać o bezdomnych?

Niewątpliwie najpoważniejszą zaletą lokalnego systemu działań w obszarze bezdomności jest sprawna współpraca organizacji pozarządowej realizującej bezpośrednią działalność w tym zakresie z pozostałymi interesariuszami, szczególnie Urzędem Miasta i Ośrodkiem Pomocy Społecznej. Wydaje się, że w lokalnej perspektywie trudno mówić o „problemie”, czyli sytuacji trudnej, w której brakuje możliwości do realizacji konkretnego rozwiązania.

Jeden z badanych podkreślił wartość rozmowy i spotkania, wyrażał także wdzięczność za stworzenie możliwości do tego, by podzielił się swoim doświadczeniem, by przekazał wiedzę, którą zdobył w praktyczny sposób a która w ten sposób może przydać się innym i będzie dalszym pozytywnym działaniem.

Rekomendacje systemowe

Coraz powszechniej spotykane jest zestawienie opinii, które wydają się być sobie przeciwstawne: z jednej strony pojawia się informacja, że realizowane działania są skuteczne, albo oferowana osobom bezdomnym pomoc jest kompleksowa i wystarczająca, a z drugiej – że liczba osób się zwiększa, albo też, że osoby bezdomne nie chcą z oferowanej pomocy

korzystać. Wydaje się więc, że obecnie najpoważniejszym problemem staje się oddziaływanie na drugiego człowieka, umiejętność przekonywania go, oraz – co chyba najważniejsze – siła argumentów, które powinny zawierać w sobie takie elementy, które są pożądane lub wartościowe dla osoby bezdomnej.

Problem niesprawnych lub niesamodzielnych osób bezdomnych ma także bardzo praktyczny i namacalny wymiar – brakuje placówek, które mogłyby świadczyć tego rodzaju pomoc i opiekę. Ten problem jest wielowymiarowy i „kosztowny”, bowiem z jednej strony opieka nad osobą niesamodzielną generuje koszty, a z drugiej – osoby bezdomne na ogół nie dysponują środkami w wysokości wystarczającej na pokrycie kosztów pobytu w placówce, w której ze względu na stan zdrowia powinny przebywać.

Mniej znaczącym w kontekście wagi problemów dotyczących ludzi wydaje się brak badań w obszarach problemów społecznych, i w większości – niewystarczające dokumentowanie realizowanych działań. W wielu dokumentach brakuje odniesień statystycznych, obrazujących czy to zakres podejmowanych działań czy skalę zjawiska, do którego się odnoszą, nie ma także informacji o rezultatach prowadzonych działań – a jeśli są, to podawane w sposób ogólny. Różne dokumenty o charakterze publicznym powstające w ramach jednego terenu (np. gminy) stosunkowo rzadko są ze sobą wyraźnie powiązane lub z siebie wynikają. Obecnie najbardziej rzeczywisty i wymierny finansowo obraz jest zawarty w danych gromadzonych w formularzu MPiPS-03.

Rekomendacje dla wdrażania standardów

W związku z możliwością aplikowania przez Partnerstwo do konkursu na pilotażowe wdrożenie standardów w obszarze działań na rzecz osób bezdomnych, rekomenduje się wdrożenie wszystkich standardów w miarę możliwości Partnerstwa, aby je zrealizować. Realizacja działań w strukturze stabilnej i bezproblemowo funkcjonującej będzie najlepszym środowiskiem dla weryfikacji założeń zawartych w opisie standardów, ich przejrzystości, spójności i przystępności. Pilotażowe wdrożenie standardów w Strzelcach stworzy także możliwość zaobserwowania wartości dodanej – oddziaływań z funkcjonowania standardów dotychczas nie przewidzianych.

Wykonawca / Koordynator 2 Zespołu Badawczego:

mgr Aneta Wiącek

Współpraca:

mgr Marta Bernaś-Dziedzińska

mgr Andrzej Krzewski

mgr Maria Schindler

mgr Aneta Uss-Lik

dr Sławomir Mandes

.....
*podpis Wykonawcy /
Koordynatora 2 Zespołu Badawczego*

I. Aneks

---

1. Lista przebadanych dokumentów w ramach analizy danych zastanych (DR)

1. Sprawozdanie Roczne MPiPS – 03. 9 (tylko dane dotyczące osób bezdomnych);
2. Sprawozdania Roczne składane radzie gminy przez OPS;
3. Uchwały budżetowe;
4. Sprawozdawczość Policji dotycząca osób bezdomnych w danym roku;
5. Sprawozdawczość Straży Miejskiej dotycząca osób bezdomnych w danym roku;
6. Dokumenty organizacyjne gminy – statut;
7. Dokumenty organizacyjne gminy – regulamin organizacyjny;
8. Dokumenty organizacyjne OPS –statut, regulamin organizacyjny;
9. Projekty systemowe i konkursowe PO KL i inne – dotyczące bezdomnych;
10. Kwestionariusz wypełniany przez OPS.

2. Dyspozycje do wywiadów indywidualnych z przedstawicielami instytucji/organizacji działającymi na rzecz osób bezdomnych

Temat ogólny	Zagadnienia szczegółowe	Przykładowe pytania szczegółowe
<p>1. Bezdomność jako (lokalny) problem społeczny</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jakie znaczenie (jaką rangę) ma bezdomność wśród problemów społecznych gminy – zdaniem respondenta? 2. Ocena skali zjawiska bezdomności w gminie zdaniem respondenta (także u ujęciu dynamicznym); należy dopytać się o źródła informacji (badania, statystyki, itp.). 3. Najważniejsze potrzeby bezdomnych w gminie. 4. Czy/jak w ciągu ostatnich lat zmienił się charakter bezdomności w gminie: przyczyny i charakterystyka socjodemograficzna bezdomności, potrzeby? 5. Stosunek społeczności lokalnej do bezdomności na podstawie doświadczeń respondenta: świadomość problemu i skali zjawiska, stosunek (nastawienie) do osób bezdomnych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jakie są najważniejsze problemy społeczne miasta/gminy? ■ Wymienił(a) Pan(i) następujące problemy społeczne gminy... Czy mó(o)gł(a)by Pan(i) uszeregować je od najważniejszego do najmniej ważnego? [Poprosić o uzasadnienie]. ■ [Jeśli wśród problemów nie ma bezdomności – poprosić o wyjaśnienie dlaczego zabrakło jej na liście, następnie poprosić o porównanie znaczenia problemu bezdomności z problemami z listy]. 2. Czy mó(o)gł(a)by Pan(i) coś powiedzieć na temat liczby bezdomnych na terenie miasta i gminy? Czy Pana(i) zdaniem w ciągu ostatnich kilku lat skala zjawiska bezdomności zmieniała się (jak?, dlaczego?), czy też utrzymywała się na względnie niezmiennym poziomie? Czy na terenie gminy były prowadzone jakieś badania/szacunki/statystyki dotyczące bezdomności (wykluczenia społecznego)? 3. Jakie są Pana(i) zdaniem obecnie najważniejsze potrzeby bezdomnych na terenie gminy? 4. Czy zauważył(a) Pan(i), żeby w ciągu ostatnich kilku lat na terenie miasta/gminy zmienił się charakter bezdomności, czy też pozostaje on względnie niezmienny (chodzi mi np. o wiek bezdomnych, przyczyny wchodzenia w bezdomność, itp.)? ■ [W przypadku zmian: jakie?, jaki mają charakter?, jak je Pan(i) ocenia, czy się utrzymają (będą maleć/narastać)?, czy dotyczą np. wieku?, stanu zdrowia?, proporcji kobiet i mężczyzn? grup społecznych, których dotyczy ten problem, korzystania z instytucjonalnego wsparcia?, przyczyn bezdomności?]. 5. Jak w Pana(i) ocenie społeczność miasta/gminy traktuje kwestię bezdomności? Czy bezdomność dostrzegana jest przez społeczność miasta/gminy jako widoczny problem społeczny, czy też nie? Jaki obraz osoby

	bezdomej dominuje wśród mieszkańców gminy? Czy na tę kwestię ma wpływ wielkości miejscowości, w której się mieszka?
--	---

Temat ogólny	Zagadnienia szczegółowe	Przykładowe pytania szczegółowe
2. Działania podejmowane przez instytucję/organizację reprezentowaną przez respondenta	<ol style="list-style-type: none"> <li data-bbox="353 451 1140 549">1. Zakres świadczonych usług, ocena adekwatności (realizacji istotnych potrzeb) i skuteczności oraz efektywności działań podejmowanych przez instytucję/organizację. <li data-bbox="353 804 1140 938">2. Ocena potrzeby i możliwości wprowadzenia zmian w funkcjonowaniu instytucji/organizacji: zakres świadczonych usług, organizacja pracy, kompetencje kadry, kooperacja z innymi instytucjami/organizacjami, infrastruktura, finansowanie. 	<ol style="list-style-type: none"> <li data-bbox="1167 451 2033 762">1. Prosił(a)bym, aby pokrótce opisał(a) Pan(i) działania podejmowane przez instytucję/organizację, którą Pan(i) reprezentuje (zakres usług). ■ Jakie są podstawowe cele tych działań (dopytać się o cele krótko- i długoterminowe)? ■ W jakim zakresie działania te zaspokajają potrzeby bezdomnych? ■ W jakim stopniu działania te są skuteczne? ■ [Jeśli nie jest to oczywiste, to dopytać się co to znaczy „skuteczne” w przypadku konkretnych działań, np. co uważa się za sukces w pracy z uczestnikami terapii?] ■ Czy w stosunku do ponoszonych nakładów (finansowych, poświęcanego czasu, itp.) są to działania efektywne? ■ [Jeśli nie to dlaczego?]. <li data-bbox="1167 770 2033 1045">2. Czy uważa Pan(i), że warto byłoby dokonać jakichś zmian w działalności czy funkcjonowaniu instytucji, którą Pan(i) reprezentuje (dopytać się o zakres świadczonych usług, organizację pracy, kompetencje kadry, współpracę z innymi instytucjami/organizacjami, infrastrukturę, finansowanie instytucji/organizacji, ew. realizowanych przez nią projektów)? ■ [Jeśli tak to jakich?, jak zmieniłoby to funkcjonowanie instytucji/organizacji?, czy/jak zmieniłoby to sytuację beneficjentów?, na ile wprowadzenie tych zmian jest możliwe?, jak je wdrożyć?]

Temat ogólny	Zagadnienia szczegółowe	Przykładowe pytania szczegółowe
<p>3. Współpraca międzyinstytucjonalna</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stosunek do bezdomności przedstawicieli instytucji zajmujących się rozwiązywaniem problemów społecznych i lokalnych elit: przypisywanie rangi problemowi, gotowość do angażowania się w projekty na rzecz bezdomnych (wykraczające poza statutowe działania instytucji/organizacji). 2. Współpraca pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz osób bezdomnych (także spoza partnerstwa): <ol style="list-style-type: none"> a. formy i zakres kooperacji, b. ocena potrzeby i możliwości wprowadzenia zmian, najważniejsze wyzwania i trudności – jak je przezwyciężyć, c. instytucje które warto zaangażować – zainteresować problemem bezdomności, d. powiązania nieformalne – ocena na ile są funkcjonalne z perspektywy rozwiązywania problemów osób bezdomnych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jaki stosunek do problemu bezdomności reprezentują przedstawiciele kluczowych instytucji z terenu miasta/gminy? Jaką rangę przypisują problemowi bezdomności? Jak Pani(i) ocenia ich zaangażowanie w pomoc osobom bezdomnym (chodzi mi oczywiście o działania wykraczające poza te, które wynikają z realizacji przepisów)? 2. Jak na terenie miasta/gminy ocenia Pan(i) funkcjonowanie systemu pomocy oferowanej osobom bezdomnym? ■ Jak przebiega współpraca pomiędzy instytucjami ważnym z perspektywy pomocy osobom bezdomnym? ■ Czy jakieś projekty realizowane są wspólnie? ■ Czy warto byłoby wprowadzić jakieś zmiany we współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami, które Pan(i) wymienił(a)? ■ Czy są jakieś instytucje/organizacje, które warto byłoby zaangażować w rozwiązywanie problemów osób bezdomnych (dlaczego?), ewentualnie zwiększyć ich zaangażowanie? ■ [Jeśli tak to jakich?, jak zmieniłoby to funkcjonowanie instytucji/organizacji?, czy/jak zmieniłoby to sytuację beneficjentów?, na ile wprowadzenie tych zmian jest możliwe?, jak je wdrożyć?]. ■ Jak ocenia Pan(i) nieformalną stronę relacji pomiędzy przedstawicielami instytucji/organizacji, które Pan(i) wymienił(a)? Czy/w jaki sposób przekładają się one na rozwiązywanie problemów osób bezdomnych?

Temat ogólny	Zagadnienia szczegółowe	Przykładowe pytania szczegółowe
4. Pomoc doraźna	<p>1. Opis i ocena działań podejmowanych na terenie gminy, których celem jest pomoc doraźna; w tym kadra, infrastruktura, finansowanie. Poprawa skuteczności działań z zakresu pomocy doraźnej: najważniejsze bariery, dobre praktyki, pomysły do ewentualnego wdrożenia w przyszłości.</p> <p>2. Poprawa skuteczności działań z zakresu pomocy doraźnej: najważniejsze bariery, dobre praktyki, pomysły do ewentualnego wdrożenia w przyszłości.</p>	<p>1. Chciał(a)bym poprosić Pana(ią) o opis działań podejmowanych na terenie miasta/gminy przez instytucje i organizacje, których celem jest tzw. pomoc doraźna (nocleg, wyżywienie, zabiegi medyczne, itp.). ■ Jak ocenia Pan(i) działania podejmowane przez te instytucje/organizacje? ■ W jakim zakresie działania tych instytucji zaspokajają potrzeby bezdomnych? ■ W jakim stopniu działania te są skuteczne? ■ [Jeśli nie jest to oczywiste, to dopytać się co to znaczy „skuteczne” w przypadku konkretnych działań], ■ Czy w stosunku do ponoszonych nakładów (finansowych, poświęcanego czasu, itp.) są to działania efektywne? ■ [Jeśli nie to dlaczego?]. Należy dopytać się o działalność następujących instytucji (o ile respondent ma jakąś wiedzę na temat ich funkcjonowania):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. urząd miasta/gminy, 2. ośrodek pomocy społecznej, 3. powiatowe centrum pomocy rodzinie 4. przychodnia, 5. szpital, 6. ośrodek interwencji kryzysowej, 7. stacjonarny dom dla bezdomnych, 8. noclegownia, schronisko, ogrzewalnia, 9. dom pomocy społecznej, 10. zakład opiekuńczo-leczniczy, 11. zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, 12. hospicjum, 13. poradnia terapii uzależnień, 14. stacjonarny ośrodek terapii uzależnień, 15. ośrodek detoksykacyjny/izba wytrzeźwień, 16. organizacje pozarządowe zajmujące się pomocą doraźną, streetworkingiem. <p>2. Czy uważa Pan(i), że warto byłoby dokonać jakichś zmian w działalności czy funkcjonowaniu wymienionych przez Pana(ią) instytucji/organizacji, (dopytać się o zakres świadczonych usług, organizację pracy, kompetencje kadry, infrastrukturę, finansowanie instytucji/organizacji, ew. realizowanych przez nie projektów)? ■ [Jeśli tak to jakich?, jak zmieniłoby to funkcjonowanie tych instytucji/organizacji?, czy/jak zmieniłoby to sytuację beneficjentów?, na ile wprowadzenie tych zmian jest możliwe?, jak je wdrożyć?].</p>

Temat ogólny	Zagadnienia szczegółowe	Przykładowe pytania szczegółowe
---------------------	--------------------------------	--

<p>5. Integracja społeczna</p>	<p>1. Opis i ocena działań podejmowanych na terenie gminy, których celem jest wychodzenie z bezdomności (inaczej – reintegracja społeczna, resocjalizacja); w tym kadra, infrastruktura, finansowanie.</p> <p>2. Poprawa skuteczności działań integracyjnych: najważniejsze bariery, dobre praktyki, pomysły do ewentualnego wdrożenia w przyszłości.</p>	<p>1. Czy na terenie miasta/gminy prowadzą działalność jakieś instytucje lub organizacje, których celem jest wyprowadzanie ludzi z bezdomności (reintegracja społeczna)? ■ [Jeśli nie to z czego to wynika?] ■ Czy mó(o)gl(a)by Pan(i) opisać tę działalność? ■ Jak ocenia Pan(i) działania podejmowane przez te instytucje/organizacje? ■ W jakim zakresie działania tych instytucji zaspokajają potrzeby bezdomnych? ■ W jakim stopniu działania te są skuteczne? ■ [Jeśli nie jest to oczywiste, to dopytać się co to znaczy „skuteczne” w przypadku konkretnych działań] ■ Czy w stosunku do ponoszonych nakładów (finansowych, poświęcanego czasu, itp.) są to działania efektywne? ■ [Jeśli nie to dlaczego?].</p> <p>W sposób szczególny należy dopytać się o działalność następujących instytucji (o ile respondent ma jakąś wiedzę na temat ich funkcjonowania):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ośrodek interwencji kryzysowej, 2. stacjonarny dom dla bezdomnych, 3. schronisko, 4. dom pomocy społecznej, 5. klub integracji społecznej, 6. centrum integracji społecznej, 7. poradnia terapii uzależnień, 8. stacjonarny ośrodek terapii uzależnień, 9. mieszkania wspierane, hostele, 10. organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia) zajmujące się reintegracją społeczną. <p>2. Czy uważa Pan(i), że warto byłoby dokonać jakichś zmian w działalności czy funkcjonowaniu wymienionych przez Pana(ią) instytucji/organizacji, (dopytać się o zakres świadczonych usług, organizację pracy, kompetencje kadry, infrastrukturę, finansowanie instytucji/organizacji, ew. realizowanych przez nie projektów)? ■ [Jeśli tak to jakich?, jak zmieniłoby to funkcjonowanie tych instytucji/organizacji?, czy/jak zmieniłoby to sytuację beneficjentów?, na ile wprowadzenie tych zmian jest możliwe?, jak je wdrożyć?].</p>
--------------------------------	---	--

Temat ogólny	Zagadnienia szczegółowe	Przykładowe pytania szczegółowe
6. Prewencja	<p>1. Co – zdaniem respondenta – oznacza „prewencja bezdomności”? Skuteczność prewencji – od czego zależy?</p> <p>2. Opis i ocena działań podejmowanych na terenie gminy, których celem jest prewencja bezdomności; kadra, infrastruktura, finansowanie.</p> <p>3. Poprawa skuteczności działań prewencyjnych: najważniejsze bariery, dobre praktyki, pomysły do ewentualnego wdrożenia w przyszłości.</p>	<p>1. Czy – patrząc z lokalnej perspektywy – bezdomności można zapobiegać? ■ [Jeśli nie to dlaczego?] ■ Czy prewencja jest lub może być skuteczna? ■ Od czego to zależy? ■ Co należy robić, aby zapobiegać bezdomności?</p> <p>2. Czy na terenie miasta/gminy prowadzą działalność jakieś instytucje lub organizacje, których celem jest prewencja bezdomności? ■ [Jeśli nie to z czego to wynika?] ■ Czy mó(o)gl(a)by Pan(i) opisać tę działalność? ■ Jak ocenia Pan(i) działania podejmowane przez te instytucje/organizacje? ■ W jakim zakresie działania tych instytucji zaspokajają potrzeby beneficjentów? ■ W jakim stopniu działania te są skuteczne? ■ [Jeśli nie jest to oczywiste, to dopytać się co to znaczy „skuteczne” w przypadku konkretnych działań], ■ Czy w stosunku do ponoszonych nakładów (finansowych, poświęcanego czasu, itp.) są to działania efektywne? ■ [Jeśli nie to dlaczego?]. W sposób szczególny należy dopytać się o działalność następujących instytucji (o ile respondent ma jakąś wiedzę na temat ich funkcjonowania):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. szpital, 2. ośrodek interwencji kryzysowej, 3. stacjonarny dom dla bezdomnych, 4. dom pomocy społecznej, 5. klub integracji społecznej, 6. centrum integracji społecznej, 7. organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia) zajmujące się prewencją bezdomności. <p>3. Czy uważa Pan(i), że warto byłoby dokonać jakichś zmian w działalności czy funkcjonowaniu wymienionych przez Pana(ią) instytucji/organizacji, (dopytać się o zakres świadczonych usług, organizację pracy, kompetencje kadry, infrastrukturę, finansowanie instytucji/organizacji, ew. realizowanych przez nie projektów)? ■ [Jeśli tak to jakich?, jak zmieniłoby to funkcjonowanie tych instytucji/organizacji?, jak zmieniłoby to sytuację beneficjentów?, na ile wprowadzenie tych zmian jest możliwe?, jak je wdrożyć?].</p>

1. Zakończenie wywiadu (np. to już wszystkie pytania jakie chciałem(a)m Pan(i) zadać, jednak jest być może jakiś temat, którego nie poruszyłem(a)m, a uważa Pan(i), że warto coś o nim powiedzieć?)
2. Przekazanie podstawowych informacji o badaniu ankietowym; prośba o wypełnienie kwestionariusza.
3. Prośba o przekazanie (udostępnienie) materiałów na temat bezdomności w mieście/gminie, dotyczących pracy instytucji/organizacji reprezentowanej przez respondenta (a także innych dokumentów), z wyłączeniem materiałów gromadzonych w ramach analizy dokumentów.

3. *Kwestionariusz wywiadu z osobami bezdomnymi*

Szanowny Panie / Szanowna Pani!

rozmowa, którą zaraz z Panem/Panią przeprowadzę służy zebraniu bardzo ogólnych informacji o warunkach życia ludzi, którzy borykają się z problemem braku własnego dachu nad głową. W realizowanym badaniu chodzi o to, aby wiedza, jaką uzyskamy, była pomocna tym wszystkim, którzy odpowiadają za poprawę usług dla osób bezdomnych. chciał(a)bym zwrócić uwagę na jedną istotną rzecz: Pani/i odpowiedzi są całkowicie anonimowe a zebrane w trakcie realizacji wywiadów informacje posłużą jedynie do opracowania zbiorczych zestawień statystycznych i jako takie pozostaną w pełni poufne. Nikt nie będzie zatem wiedział, jakich udzielił(a) Pan/i odpowiedzi. Warto również dodać, że nie ma odpowiedzi ani dobrych, ani złych a jedynie szczerze i odnoszące się do Pani/i życia.

1a. Czy w ciągu ostatniego roku, na terenie ..... (proszę wymienić nazwę gminy, na terenie której realizowane są wywiady z osobami bezdomnymi) korzystał/a Pan/i z którejkolwiek z wymienionych form pomocy udzielanych przez różne instytucje (pomoc społeczna, organizacja pozarządowa, stowarzyszenie, itd.)? Proszę wskazać wszystkie, z których pomocy Pan/i korzystał/a w ciągu ostatniego roku. <u>POKAŻ KARTĘ NR 1</u>	Korzystanie z pomocy		1b. Która z form pomocy jest najbardziej Pani/i potrzebna? <u>POKAŻ KARTĘ NR 1</u>
	Korzystał/a	Nie korzystał/a	
1. Wsparcie finansowe w postaci zasiłku	☐	☐	☐
2. Schronienie (noclegownia / schronisko)	☐	☐	☐
3. Pomoc w nawiązaniu pozytywnych relacji z rodziną	☐	☐	☐
4. Pomoc psychologiczna	☐	☐	☐
5. Pomoc lekarska, szpitalna	☐	☐	☐
6. Odzież	☐	☐	☐
7. Wyżywienie	☐	☐	☐
8. Indywidualny program wychodzenia z bezdomności	☐	☐	☐
9. Łaźnia	☐	☐	☐
10. Pomoc uzyskana bezpośrednio na ulicy (streetworking)	☐	☐	☐
11. Korzystanie z poradni uzależnień	☐	☐	☐
12. Pomoc w spłacie zadłużenia (czynszowego, alimentacyjnego,	☐	☐	☐

innych)			
13. Pomoc w znalezieniu mieszkania	☐	☐	☐
14. Pomoc w znalezieniu pracy	☐	☐	☐
15. Podjęcie nauki w celu zdobycia lepszego wykształcenia	☐	☐	☐
16. Kursy zawodowe, staże, doradztwo zawodowe, pośrednictwo pracy	☐	☐	☐
17. Nie korzystałem z żadnej	☐	☐	☐
18. Inne, prosimy wpisać jakie.....	☐	☐	☐

2. Czy w ciągu ostatniego roku, na terenie..... (proszę wymienić nazwę gminy, na terenie której realizowane są wywiady z osobami bezdomnymi) spotkał(a) się Pan/i z odmową pomocy?

1. tak – **przejdź do pytania nr 3**
2. nie – **przejdź do pytania nr 5**

3. Ile razy odmówiono Pani/i pomocy w ciągu ostatniego roku? **POKAŻ KARTĘ NR 2**

1. 1-2 razy
2. 3-5 razy
3. więcej niż 5 razy
4. trudno powiedzieć – **nie czytać tej odpowiedzi**

4. Proszę pomyśleć sobie o ostatniej sytuacji, w której odmówiona została Panu/i pomoc. Proszę powiedzieć, czym uzasadniano odmowę? **Pytanie prekategoryzowane czyli takie, w którym zadajemy pytanie otwarte i czekamy na odpowiedź osoby bezdomnej. Uzyskaną odpowiedź zaznaczamy na widocznej poniżej kafeterii. W przypadku odpowiedzi, której nie ma w poniższej liście prosimy o wpisanie jej w kategorię inne odpowiedzi**

1. ☐ nie uzasadniono w ogóle	2. ☐ Brak zameldowania na terenie gminy (rejonizacja pomocy)
3. ☐ nietrzeźwością	4. ☐ Brak niezbędnych dokumentów (dowód os.)
5. ☐ brakiem wystarczających środków na pomoc	7. ☐ nie wiem dlaczego odmówiono mi pomocy
6. ☐ niechęć i brak dobrej woli pracownika socjalnego	8. ☐ Inne, prosimy wpisać jakie.....

5. Czy w ciągu ostatniego roku korzysta Pan/i z pomocy ośrodka pomocy społecznej działającego na terenie (proszę wymienić nazwę gminy, na terenie której realizowane są wywiady z osobami bezdomnymi)?

1. tak – **przejdź do pytania nr 6**
2. nie – **przejdź do pytania nr 7**

6. Jak Pan/i ocenia na skali ocen szkolnych (2 – niedostateczna, 3- dostateczna, 4 – dobra, 5 – bardzo dobra) działanie ośrodka pomocy społecznej na terenie .....(proszę wymienić nazwę gminy, na terenie której realizowane są wywiady z osobami bezdomnymi)?

Proszę wpisać ocenę.....

nie wiem, trudno powiedzieć – **nie czytać tej odpowiedzi**

7. Jak ogólnie Pan/i ocenia na skali ocen szkolnych (2 – niedostateczna, 3- dostateczna, 4 – dobra, 5 – bardzo dobra) pomoc, którą uzyskuje Pan/i w placówce, w której aktualnie się znajdujemy?

Proszę wpisać ocenę.....

nie wiem, trudno powiedzieć – **nie czytać tej odpowiedzi**

8. Poniższa część rozmowy odnosić się będzie do życia w miejscu, w którym aktualnie się znajdujemy. Zadam Panu/i teraz kilka pytań, na które proszę udzielić odpowiedzi TAK albo NIE.	TAK	NIE	NIE WIEM – <i>nie czytać tej odp.</i>
8.1 Czy placówka, w której się Pan/i znajduje położona jest w dogodnym miejscu?	☐	☐	☐
8.2. Czy w placówce, w której się Pan/i znajduje istnieją jasne zasady pobytu?	☐	☐	☐
8.3. Czy w placówce, w której się Pan/i znajduje czuje się Pan/i bezpiecznie?	☐	☐	☐
8.6. Czy placówka, w której się Pan/i znajduje jest według Pana/i przepełniona?	☐	☐	☐
8.9. Czy w placówce, w której się Pan/i znajduje ma Pan/i poczucie prywatności?	☐	☐	☐
8.10. Czy w placówce, w której się Pan/i znajduje traktowany(a) jest Pan/i przez opiekunów z szacunkiem?	☐	☐	☐
8.11. Czy w miejscu, w którym aktualnie się Pan/i znajduje ma Pan/i łatwy dostęp do urządzeń sanitarnych (toalety, prysznice)?	☐	☐	☐
8.12. Czy w miejscu, w którym aktualnie się Pan/i znajduje czuje się Pan/i osobą bezdomną?	☐	☐	☐

A teraz zadam Pani/i kilka prostych pytań, na które proszę, aby udzielił Pan/i odpowiedzi „tak” lub „nie. <i>Prosimy nie zadawać osobie bezdomnej odpowiedzi nie wiem i zaznaczać ją jedynie wówczas, kiedy osoba bezdomna ma wyraźną trudność w odpowiedzi na zadane pytanie.</i>	TAK	NIE	NIE WIEM – <i>nie czytać tej odp.</i>
9.1. Czy posiada Pan/i jakikolwiek zawód, fach?	☐	☐	☐
9.2. Czy był(a)by Pan/i gotowy(a) do podjęcia pracy jutro bądź w najbliższych dniach?	☐	☐	☐
9.3. Czy w ciągu ostatniego roku uczestniczył(a) Pan/i w jakiegokolwiek aktywności związanej z podnoszeniem swoich kwalifikacji zawodowych czy innych umiejętności?	☐	☐	☐
9.4. Czy w ciągu ostatniego miesiąca szukał(a) Pan/i pracy?	☐	☐	☐
9.5. Czy aktualnie pracuje Pan/i zarobkowo?	☐	☐	☐

10. Proszę zaznaczyć z jakiego źródła / źródeł pochodzą Pan/i dochody w bieżącym roku? *(Proszę wskazać wszystkie źródła, z których czerpie Pan/i dochody). POKAŻ KARTĘ NR3*

1. ☐ Praca na podstawie umowy o pracę, zlecenie, dzieło	2. ☐ Renta
3. ☐ Zasiłek stały / okresowy z pomocy społecznej	4. ☐ Zbieractwo
5. ☐ Praca bez formalnej umowy („na czarno”)	6. ☐ Zasiłek dla bezrobotnych
7. ☐ Zasiłek celowy z pomocy społecznej	8. ☐ Emerytura
9. ☐ Alimenty	10. ☐ Żebractwo
11. ☐ Wsparcie członków rodziny	12. ☐ Nie mam żadnych dochodów – <i>przejdź do pytania nr 12.1</i>

11. Jeśli ma Pan/i dochody? Proszę podać jaką kwotę, średnio, dysponuje Pan/i na miesiąc. *POKAŻ KARTĘ NR 4*

1. ☐ Do 200 zł	6. ☐ od 1001 zł do 1200 zł
2. ☐ od 201 zł do 400 zł	7. ☐ od 1201 zł do 1500 zł
3. ☐ od 401 zł do 600 zł	8. ☐ od 1500 zł do 1800 zł
4. ☐ od 601 zł do 800 zł	9. ☐ powyżej 1800 zł
5. ☐ od 801 zł do 1000 zł	10. ☐ trudno powiedzieć, nie wiem, nie liczyłem – <i>nie czytać tej odpowiedzi</i>
11. ☐ nie powiem – <i>nie czytać tej odpowiedzi</i>	

A teraz zadam Pani/i kilka prostych pytań, na które proszę, aby udzielił Pan/i odpowiedzi „tak” lub „nie. <i>Prosimy nie zadawać osobie bezdomnej odpowiedzi nie wiem i zaznaczać ją jedynie wówczas, kiedy osoba bezdomna ma wyraźną trudność w odpowiedzi na zadane pytanie.</i>	TAK	NIE	NIE WIEM <i>Nie czytać tej odp.</i>
12.1. Czy w ciągu ostatniego roku korzystał/a Pan/i z darmowych posiłków rozdawanych „na mieście”?	☐	☐	☐
12.2. Czy w ciągu ostatniego roku zdarzały się w tym toku sytuacje, w których przebywał Pan/i nielegalnie w jakichś miejscach?	☐	☐	☐
12.3. Czy w tym roku otrzymywał(a) Pan/i darmowe ubrania?	☐	☐	☐
12.4. Czy w ciągu ostatniego roku korzystał/a Pan/i z przejazdów środkami komunikacji miejskiej „na gapę”?	☐	☐	☐
12.5. Czy w ciągu ostatniego roku zdarzyła się Pani/i sytuacja proszenia ludzi o „datki” na ulicy?	☐	☐	☐
SYTUACJA FINANSOWA	TAK	NIE	NIE WIEM <i>Nie czytać tej odp.</i>
13.1. Czy aktualnie posiada Pan/i jakieś długi, pożyczki, zaległości finansowe, bądź inne bieżące zobowiązania finansowe, np. alimenty, kary sądowe, zajęcia komornicze?	☐	☐	☐

13.2. Czy posiada Pan/i jakieś długi, pożyczki u swoich znajomych, przyjaciół bądź związane z zakupami „na zeszyt”?	☐	☐	☐
13.3. Czy aktualnie posiada Pan/i jakieś pieniądze inne niż te pochodzące z pomocy społecznej?	☐	☐	☐
13.4. Czy w ciągu ostatniego roku zdarzały się takie sytuacje, w których brakowało Pan/i pieniędzy na zakup rzeczy dla Pani/i ważnych takich jak jedzenie, leki, odzież, itp?	☐	☐	☐
13.5. Czy w ciągu ostatniego roku zdarzały się Pan/i sytuacje, w których musiał(a) się Pan/i ukrywać przed osobami/instytucjami, którym jest Pan/i winien pieniądze?	☐	☐	☐
SYTUACJA FORMALNA	TAK	NIE	NIE WIEM Nie czytać tej odp.
14.1. Czy posiada Pan/i dowód osobisty?	☐	☐	☐
14.2. Czy aktualnie posiada Pan/i ubezpieczenie zdrowotne?	☐	☐	☐
14.3. Czy znajduje się Pan/i na aktualnej liście osób oczekujących na mieszkanie socjalne bądź komunalne?	☐	☐	☐
14.4. Czy posiada Pan/i prawo własności do lokalu mieszkalnego?	☐	☐	☐
14.5. Czy posiada Pan/i stały meldunek?	☐ Przejdź do pyt. 14.6	☐ Przejdź do pyt. 15.1	☐ Przejdź do pyt. 15.1

14.6. Czy posiada Pan/i stały meldunek znajduje się na terenie gminy, na terenie której Pan/i aktualnie przebywa?

1. tak
2. nie

PATOLOGIE SPOŁECZNE	TAK	NIE	NIE WIEM Nie czytać tej odp.
15.1. Czy przebywał(a) Pan/i kiedykolwiek w zakładzie karnym, areszcie śledczym, zakładzie poprawczym?	☐	☐	☐
15.2. Czy w Pan/i najbliższym otoczeniu zdarzają się sytuacje stosowania przemocy?	☐	☐	☐
15.3. Czy w ciągu ostatniego roku miała/a lub aktualnie ma Pan/i konflikty ze służbami porządkowymi takimi jak policja, straż miejska, służba ochrona kolei, prywatne firmy ochroniarskie, itp.?	☐	☐	☐
15.4. Czy w ciągu ostatniego roku zdarzyło się Pan/i upić?	☐	☐	☐
15.5. Czy ma Pan/i osobiste doświadczenia ze stosowaniem narkotyków?	☐	☐	☐

KAPITAŁ SPOŁECZNY	TAK	NIE	NIE WIEM Nie czytać tej odp.
16.1. Czy głosował(a) Pan/i w ostatnich wyborach do Sejmu i Senatu RP, które odbyły się 9 października 2011 roku?	☐	☐	☐
16.2. Czy ogólnie ufa Pan/i innym ludziom?	☐	☐	☐
16.3. Czy aktualnie ma Pan/i jakąkolwiek pasję, zainteresowania, które Pan/i realizuje?	☐	☐	☐
16.4. Czy w ciągu ostatniego roku angażował(a) się Pan/i w działania na rzecz	☐	☐	☐

jakiś społeczności (osiedla, miejscowości, ulicy, bloku, najbliższego sąsiedztwa itd.) lub jakiejś grupy osób?			
16.5. Czy czuje się Pan/i pełnoprawnym obywatelem społeczeństwa?	☐	☐	☐

WSPARCIE	TAK	NIE	NIE WIEM <i>Nie czytać tej odp.</i>
17.1. Czy może Pan/i aktualnie liczyć na jakiegokolwiek wsparcie ze strony członka Pani/i najbliższej rodziny?	☐	☐	☐
17.2. Czy ma Pan/i bliską osobę spoza najbliższej rodziny, na której wsparcie może Pan/i liczyć?	☐	☐	☐
17.3. Czy może Pan/i liczyć na jakiegokolwiek wsparcie kolegów, znajomych?	☐	☐	☐
17.4. Czy w ciągu ostatniego roku korzystał/a Pan/i z pomocy/opieki społecznej?	☐	☐	☐
17.5. Czy w ciągu ostatniego roku korzystał/a Pan/i z pomocy instytucji charytatywnych, kościelnych, itp.?	☐	☐	☐

DOBROSTAN PSYCHICZNY	TAK	NIE	NIE WIEM <i>Nie czytać tej odp.</i>
18.1. Czy w miejscu, w którym aktualnie Pan/i przebywa czuje się Pan/i bezpiecznie?	☐	☐	☐
18.2. Czy czuje się Pan/i osobą bezdomną?	☐	☐	☐
18.3. Czy czuje się Pan/i osobą samotną?	☐	☐	☐
18.4. Czy ma Pan/i wpływ na własne życie?	☐	☐	☐
18.5. Czy widzi Pan/i szansę na poprawę swojej sytuacji życiowej w ciągu najbliższych 12 miesięcy?	☐	☐	☐

ZDROWIE	TAK	NIE	NIE WIEM <i>Nie czytać tej odp.</i>
19.1. Czy aktualnie czuje się Pan/i osobą zdrową?	☐	☐	☐
19.2. Czy choruje Pan/i stale na jakąś chorobę?	☐	☐	☐
19.3. Czy jest Pan/i pod kontrolą, czy leczy się Pan/i u jakiegoś lekarza?	☐	☐	☐
19.4. Czy ze względu na stan zdrowia ma Pan/i jakiegokolwiek trudności z wykonywania codziennych czynności takich jak mycie się, ubieranie, poruszanie się, dbanie o własną higienę, przygotowanie posiłku?	☐	☐	☐
19.5. Czy w ciągu ostatniego roku był(a) Pan/i w szpitalu?	☐	☐	☐
19.6. Czy w ciągu ostatniego roku był(a) Pan/i u lekarza?	☐	☐	☐
19.7. Czy jest Pan/i przewlekle chory?	☐	☐	☐
19.8. Czy aktualnie ma Pan/i orzeczony stopień o niepełnosprawności?	☐ - przejdź do pytania nr 20, omiń pytanie nr 21	☐ - przejdź do pytania nr 21	☐ - przejdź do pytania nr 21

20. Jeśli tak, to jaki stopień niepełnosprawności Pan/i

21. Czy jest Pan/i w trakcie starania się o przyznanie

posiada?

grupy inwalidzkiej/stopnia niepełnosprawności?

1. znaczny/ pierwsza grupa
2. umiarkowany/ druga grupa
3. lekki/ trzecia grupa
4. Nie wiem

1. tak
2. nie
3. nie wiem – **nie czytać tej odpowiedzi**

22. Przedstawię Pani/i listę czynności, które czasem podejmują osoby bezdomne aby zmienić swoją sytuację życiową. Proszę wskazać, jakie czynności w ciągu ostatniego roku podejmował(a) Pan/i, aby wyjść z bezdomności? **Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź – POKAŻ KARTĘ NR 5**

1. ☐ Szukałem/szukałam pracy / korzystałem/korzystałam z doradztwa zawodowego 3. ☐ Wyrobiłem/wyrobiłam dokumenty 5. ☐ Szukałem/szukałam miejsca do zamieszkania 7. ☐ Podjąłem/podjęłam edukację (szkoła, kursy, szkolenia) 9. ☐ Zredukowałem/zredukowałam zadłużenie 11. ☐ Inne działania, jakie?.....	2. ☐ Przystąpiłem/przystąpiłam do indywidualnego programu wychodzenia z bezdomności 4. ☐ Poprawiłem/poprawiłam kontakty z rodziną 6. ☐ Podjąłem/podjęłam terapię 8. ☐ Podjąłem/podjęłam leczenie 10. ☐ Nic nie robiłem/robiłam

23. Co według Pana/i najbardziej pomogłoby Pani/i w wyjściu z bezdomności? **Można zaznaczyć maksymalnie 5 odpowiedzi – POKAŻ KARTĘ NR 6**

1. Posiadanie pracy, pomoc w jej znalezieniu
2. Wsparcie finansowe, zapomogi
3. Podsiadanie własnego miejsca zamieszkania
4. Profesjonalna opieka lekarska, pomoc medyczna, leczenie i rehabilitacja, wsparcie terapeutyczne
5. Redukcja zadłużenia
6. Pomoc w wyrobieniu dokumentów (uzyskanie formalnego meldunku, wyrobienie dowodu osobistego, ubezpieczenia zdrowotnego)
7. Poprawa kontaktów rodzinnych,
8. Pomoc rzeczowa (ubranie, odzież, nocleg, itp.)
9. Pomoc rodziny, wsparcie rodziny
10. Nic mi nie pomoże w wyjściu z bezdomności,
11. Inne, prosimy wpisać jakie.....

24. Proszę cofnąć się w czasie i sięgnąć pamięcią do czasu JEDNEGO ROKU przed okresem Pani/i bezdomności. Czy w tamtym czasie wystąpiło któreś z następujących wydarzeń? Jeśli tak, proszę powiedzieć, czy zwracał się Pan/i o pomoc do jakiejś instytucji oraz czy była to instytucja działająca na obszarze gminy .....(proszę wymienić nazwę gminy, na terenie której realizowane są wywiady z osobami bezdomnymi)

Jeśli dane wydarzenie nastąpiło przed okresem bezdomności (23A) to należy zadać pytanie 23B oraz 23C.

Jeśli wydarzenie nie miało miejsca należy ominąć zadawanie pytań 23B i 23C i przejść do czytania kolejnych wydarzeń. POKAŻ KARTĘ NR 7

	23A. Czy w okresie jednego roku	23B. Czy zwracał(a) się Pan/i o pomoc do jakiejś	23C. Czy instytucja ta działa na terenie
--	---------------------------------	--	--

	przed bezdomnością wystąpiło, któreś z następujących wydarzeń?		instytucji?		.....?(proszę wymienić nazwę gminy, na terenie której realizowane są wywiady z osobami bezdomnymi)	
	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie
24.1. Zadłużenie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24.2. Eksmisja	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24.3. rozpad związku małżeńskiego (rozwód) bądź partnerskiego związku nieformalnego	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24.4. Konflikty domowe, sytuacje przemocy	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24.5. Śmierć najbliższego członka rodziny (rodziców, partnera, partnerki, męża, żony)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24.6. Utrata pracy, bezrobocie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24.7. Uzależnienie (alkohol, narkotyki)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24.8. Choroba psychiczna	☐	☐	☐	☐	☐	☐
24.9. Inne, prosimy wpisać jakie.....	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Na koniec prosimy o podanie jeszcze kilku informacji na Pana/i temat. Przypominamy, że wszystkie dane zebrane za pośrednictwem ankiet są anonimowe i posłużą wyłącznie do opracowania zbiorczych zestawień statystycznych.

M1. Proszę podać swoją płeć? **Prosimy nie czytać tego pytania tylko bezpośrednio zaznaczyć właściwą odpowiedź**

1. kobieta
2. mężczyzna

M2. Proszę podać rok Pana/i urodzenia: .....rok

M3. Czy jest Pan/i obywatelem Polski?

1. tak
2. nie

M4. Jakie ma Pan/i wykształcenie? **POKAŻ KARTĘ NR 8**

1. Niepełne podstawowe
2. Zawodowe
3. Podstawowe
4. Średnie
5. Gimnazjalne
6. Wyższe

M5. Od ilu lat jest Pan/i osobą bezdomną? **Proszę wpisać liczbę lat:** ..... lat (miesiące, jeśli krócej niż rok .....)

M6. Gdzie przebywał/a Pan/i najczęściej w ciągu ostatnich roku? **Proszę wymienić wszystkie pasujące odpowiedzi – POKAŻ KARTĘ NR 9**

1. Schronisko, noclegownia, ogrzewalnia (placówki dla bezdomnych)
2. Rury i węzły ciepłownicze, bunkry
3. Stancje, pokoje wynajmowane
4. Kątem u rodziny lub znajomych
5. Altanki, baraki na działkach
6. Mieszkania wspierane
7. Pustostany, domy do rozbiórki
8. Szpital
9. Dworzec, wagony, bocznicie kolejowe
10. Zakład penitencjarny (więzienie)
11. Klatki schodowe, strychy, piwnice
12. Inne, prosimy wpisać jakie.....

M7. Gdzie Pan/i mieszkała w okresie poprzedzającym zostanie bezdomnym? **POKAŻ KARTĘ NR 10**

1. We własnym mieszkaniu
2. W mieszkaniu wynajętym
3. W więzieniu
4. W mieszkaniu rodziców
5. W domu dziecka
6. W mieszkaniu konkubenta/tki
7. W domu poprawczym
8. W szpitalu
9. W hotelu robotniczym / mieszkaniu zakładowym
10. U kolegi/koleżanki
11. U innego członka rodziny
12. W innym miejscu, w jakim?.....

M8. Od jakiego czasu (lat lub miesięcy) przebywa Pan/i na terenie gminy, na której aktualnie się znajdujemy?

Proszę wpisać liczbę lat. Jeśli respondent poda liczbę miesięcy proszę ją przeliczyć na liczbę lat

..... lat

M9. Czy ma Pan/i dzieci?

1. tak, jeśli tak proszę podać ich liczbę.....
2. nie, nie mam dzieci

M10. Czy w ciągu ostatnich 3 lat wyjeżdżał/a Pan/i za granicę w celach zarobkowych?

1. tak,
2. nie

Dziękujemy za wzięcie udziału w rozmowie!